

1. Consider the following statements about the impact of Mahmud of Ghazni's invasions on Punjab:
1. Mahmud of Ghazni invaded India 17 times, and his attacks weakened the Rajput and Hindu Shahi rulers of Punjab.
 2. The destruction of temples and plundering of wealth significantly impacted Punjab's economy and religious institutions.
 3. After Mahmud's death, Punjab was annexed by the Ghurids under Muhammad Ghori without resistance.
 4. Mahmud's invasions paved the way for the establishment of permanent Muslim rule in Punjab.
- How many of the above statements are correct?

- a) One only
- b) Two only
- c) Three only
- d) All four

1. ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨੀ ਨੇ ਭਾਰਤ 'ਤੇ 17 ਵਾਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
2. ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ।
3. ਮਹਿਮੂਦ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਘੁਰੀਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ।
4. ਮਹਿਮੂਦ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਮੁਸਲਿਮ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕੀਤਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- d) ਸਾਰੇ ਚਾਰ

1. Answer: (c) Three only

Mahmud invaded Punjab 17 times, weakening Hindu Shahi and Rajput rule (Statement 1 is correct).

His temple destruction and looting had a significant economic and religious impact (Statement 2 is correct). However, Punjab did not immediately fall to the Ghurids; it remained contested until Muhammad Ghori's later conquests (Statement 3 is incorrect). Mahmud's attacks destabilized Punjab, setting the stage for Islamic rule (Statement 4 is correct).

ਮਹਮੂਦ ਨੇ 17 ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ (ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ)।

ਉਸਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ (ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੰਜਾਬ ਤੁਰੰਤ ਘੁਰੀਦਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ; ਇਹ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ ਦੀਆਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਤੱਕ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ (ਬਿਆਨ 3 ਗਲਤ ਹੈ)। ਮਹਿਮੂਦ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਮੰਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ (ਬਿਆਨ 4 ਸਹੀ ਹੈ)।

2. Consider the following statements regarding secularism:

1. Western concept of secularism is a positive concept where the state respects religion by totally staying away from its matters.
2. India follows a negative concept of secularism by protecting all religions equally and managing their affairs if needed.

Which of the statements given above is/are not correct?

- a) 1 only
- b) 2 only
- c) Both 1 and 2
- d) Neither 1 nor 2

2. ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਪੱਛਮੀ ਸੰਕਲਪ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਧਰਮ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
2. ਭਾਰਤ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1

- b) ਸਿਰਫ਼ 2
c) 1 ਅਤੇ 2 ਦੋਵੇਂ
d) ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

2. Answer (c)

Both Statements are incorrect

- The Western concept of secularism connotes a complete separation between religion (the church) and the state (the politics).
- It is a negative concept of secularism.
- It is inapplicable in the Indian situation where the society is multireligious.
- Hence, the Indian Constitution embodies the positive concept of secularism.
- It means giving equal respect to all religions or protecting all religions equally.

ਦੋਵੇਂ ਬਿਆਨ ਗਲਤ ਹਨ।

- ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਪੱਛਮੀ ਸੰਕਲਪ ਧਰਮ (ਚਰਚ) ਅਤੇ ਰਾਜ (ਰਾਜਨੀਤੀ) ਵਿਚਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਕਲਪ ਹੈ।
- ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਜ ਬਹੁ-ਧਰਮੀ ਹੈ।
- ਇਸ ਲਈ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ।

3) Consider the following pairs:

Device	Description
1. Referendum	Citizens propose legislation via signatures for a vote.
2. Initiative	Voters decide on a specific law or amendment; usually binding.
3. Recall	A vote on a specific issue is often non-binding to gauge public opinion.
4. Plebiscite	Voters can remove an elected official before their term ends.

Select the correct answer using the code given below

- a) 1-II, 2-I, 3-IV, 4-III
b) 1-I, 2-II, 3-III, 4-IV
c) 1-III, 2-IV, 3-II, 4-I
d) 1-IV, 2-III, 3-I, 4-II

3) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਡਿਵਾਈਸ	ਵਰਣਨ
1. ਜਨਮਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਨਾਗਰਿਕ ਵੋਟ ਲਈ ਦਸਤਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
2. ਪਹਿਲ	ਵੋਟਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਸੋਧ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ; ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ।
3. ਯਾਦ ਕਰੋ	ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੋਟ ਅਕਸਰ ਜਨਤਕ ਰਾਏ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਗੈਰ-ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
4. ਰਾਇਸ਼ੁਮਾਰੀ	ਵੋਟਰ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ।

- a) 1-II, 2-I, 3-IV, 4-III
b) 1-I, 2-II, 3-III, 4-IV
c) 1-III, 2-IV, 3-II, 4-I
d) 1-IV, 2-III, 3-I, 4-II

3. Answer (a)

- All the terms refer to different mechanisms of direct democracy that allow citizens to participate in decision-making.
- Referendum: A process where voters directly decide on a specific legislative proposal or constitutional amendment. The outcome is usually binding.
- Initiative: A procedure that allows citizens to propose legislation or constitutional amendments, typically requiring a certain number of signatures to qualify for a vote.
- Recall: A mechanism by which voters can remove an elected official from office before their term ends. This usually involves gathering signatures to trigger a special election.

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

• Plebiscite: A vote by the electorate on a specific issue, often used to gauge public opinion or decide on a particular policy, but typically non-binding.

- ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਧੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਜਨਮਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ: ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਿੱਥੇ ਵੋਟਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਪਹਿਲ: ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੋਟ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਝ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਯਾਦ ਕਰੋ: ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਵੋਟਰ ਇੱਕ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੋਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਤਖਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਰਾਇਸ਼ੁਮਾਰੀ: ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਵੋਟ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਜਨਤਕ ਰਾਏ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

4. This Indian princely state was ruled by Chogyal. It later became a 'protectorate' of India. 35th Constitutional Amendment Act introduced a new class of statehood to incorporate this state. It later became the 22nd state in India in order of consolidation. Identify the state.

- Jammu & Kashmir
- Sikkim
- Mizoram
- Puducherry

4. ਇਸ ਭਾਰਤੀ ਰਿਆਸਤ 'ਤੇ ਚੋਗਿਆਲ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਸੀ। ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ 'ਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰ' ਬਣ ਗਿਆ। 35ਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਐਕਟ ਨੇ ਇਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵਰਗ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ 22ਵਾਂ ਰਾਜ ਬਣ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ।

- ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ
- ਸਿੱਕਮ
- ਮਿਜ਼ੋਰਮ
- ਪੁਡੁਚੇਰੀ

4. Answer (b)

- Till 1947, Sikkim was an Indian princely state ruled by Chogyal.
- In 1947, after the lapse of British paramountcy, Sikkim became a 'protectorate' of India, whereby the Indian Government assumed responsibility for the defence, external affairs, and communications of Sikkim.
- In 1974, Sikkim expressed its desire for greater association with India.
- Accordingly, the 35th Constitutional Amendment Act (1974) was enacted by the parliament.
- This amendment introduced a new class of statehood under the constitution by conferring on Sikkim the status of an 'associate state' of the Indian Union.
- For this purpose, a new Article 2-A and a new schedule (10th Schedule containing the terms and conditions of association) were inserted in the Constitution.
- This experiment, however, did not last long as it could not fully satisfy the aspirations of the people of Sikkim. In a referendum held in 1975, they voted for the abolition of the institution of Chogyal and Sikkim becoming an integral part of India.
- Consequently, the 36th Constitutional Amendment Act (1975) was enacted to make Sikkim a full-fledged state of the Indian Union (the 22nd state).
- This amendment amended the First and the Fourth Schedules to the Constitution and added a new Article 371-F to provide for certain special provisions for the administration of Sikkim.
- It also repealed Article 2-A and the 10th Schedule that were added by the 35th Amendment Act of 1974.

- 1947 ਤੱਕ, ਸਿੱਕਮ ਚੋਗਿਆਲ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਰਿਆਸਤ ਸੀ।
- 1947 ਵਿੱਚ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿੱਕਮ ਭਾਰਤ ਦਾ 'ਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰ' ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਕਮ ਦੇ ਰੱਖਿਆ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ।

- 1974 ਵਿੱਚ, ਸਿੱਕਮ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।
- ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, 35ਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਐਕਟ (1974) ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਇਸ ਸੋਧ ਨੇ ਸਿੱਕਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੇ 'ਐਸੋਸੀਏਟ ਸਟੇਟ' ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵਰਗ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।
- ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਨੁਛੇਦ 2-ਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਨੁਸੂਚੀ (ਸੰਘ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲੀ 10ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ) ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਗ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿੱਕਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। 1975 ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਇੱਕ ਜਨਮਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਗਿਆਲ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਕਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਦਿੱਤੀ।
- ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਸਿੱਕਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਰਾਜ (22ਵਾਂ ਰਾਜ) ਬਣਾਉਣ ਲਈ 36ਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਐਕਟ (1975) ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
- ਇਸ ਸੋਧ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਅਨੁਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਕਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਧਾਰਾ 371-F ਜੋੜੀ।
- ਇਸਨੇ ਧਾਰਾ 2-ਏ ਅਤੇ 10ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ 1974 ਦੇ 35ਵੇਂ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

5. Who is the current chief minister of Punjab?

- Charanjit Singh Channi
- Sukhbir Singh Badal
- Capt. Amarinder Singh
- Bhagwant Mann

5. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੌਣ ਹੈ?

- ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ
- ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
- ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
- ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ

Answer:(a)

Bhagwant Mann of Aam Aadmi Party (AAP) is the current Chief Minister of Punjab. He became the Chief Minister of the state in March 2022.

A complete list of all the chief ministers of Punjab is given here.

Dr. Gopi Chand Bhargava - After the independence, he was the first chief minister of Punjab. He was born in 1889 in Sarsa district of undivided Punjab. The name of his father was Munshi Badri Prasad. He passed MBBS from Medical College, Lahore in 1912 and started medical profession in 1913. He became chief minister of Punjab on 15 August, 1947 and was in the chair till 13 April, 1949. Second time, he was the chief minister of the state from 18 October, 1949 to 20 June 1951. On 21 June, 1964 he became the chief minister for the third time and remained the chief minister till 6 July, 1964. He died on 26 December, 1966.

Shri Bhim Sen Sachar - This freedom fighter of Punjab was born on 1 December, 1893 in the house of Rai Sahib Nanak Chand Sachar at Peshawar (now in Pakistan). He was the chief minister of Punjab from 13 April, 1949 to 18 October, 1949. He was again elected as chief minister for second time on 17 April, 1952 and resigned from the post on 23 January, 1956. He also remained the governor of Andhra Pradesh and Orissa.

S. Partap Singh Kairon

Shri Ram Kishan

Giani Gurmukh Singh Mussafir

S. Gurnam Singh

S. Lachhman Singh Gill

S. Parkash Singh Badal - S. Parkash Singh Badal became the chief minister of Punjab in 1970. He is a member of Shiromani Akali Dal. In 2012, he became the chief minister of the state for the record fifth time. Earlier he was inducted as the CM in 1970, 1977, 1997, 2007 and 2012. He also has the record of becoming MLA of the state for maximum number of times. In 2017 elections, he was elected as MLA for the 11th time and represents Lambi constituency in Sri Muktsar Sahib district.

S. Parkash Singh Badal, chief patron of Shiromani Akali Dal, was chosen of Padma Vibhushan award in year 2015, by Narendra Modi led BJP government in the center. It is the second highest civilian award in India. He was honoured with this award for his life time contribution to the political scene in India. He was presented this award on 30 March, 2015 by the President of India Sh. Pranab Mukherjee. The citation presented to Badal termed him the "grand patriarch on the Indian political scene."

Giani Zail Singh

S. Darbara Singh
S. Surjit Singh Barnala
S. Beant Singh
S. Harcharan Singh Brar

Smt. Rajinder Kaur Bhattal - She was the chief minister for less than 3 months, from 21 November 1996 to 11 February 1997. Till date, she is the **only female chief minister of Punjab**.

Capt. Amarinder Singh - Captain Amarinder Singh has served as the CM of Punjab first in 2002 and then again in 2017. He is a former army man and served as a Captain in the Indian Army, that's why having the title 'Captain' with his name. He has also participated in the Indo-Pakistan war of 1965. In 2017 he became the CM for the second terms and was in the chair in 2021 when his party decided to replace him before completion of his term. He has earlier served as CM from 2002 to 2007 also. He belongs to the royal family of Maharaja Patiala and is a son of last king of princely state of Patiala, so sometimes referred as Maharaja Amarinder Singh. He is also an avid writer and has written various books, most notably The Last Sunset: Rise and Fall of Lahore Durbar.

Charanjit Singh Channi - He became the chief minister of Punjab in 2021 and was in the chair for almost 6 months.

Bhagwant Mann - He is the current CM of Punjab, who became the Chief Minister in March 2022 when his party Aam Aadmi Party got a clear majority by winning 92 out of the 117 seats of the Punjab Assembly.

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (AAP) ਦੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਨ। ਉਹ ਮਾਰਚ 2022 ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੂਚੀ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਡਾ. ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਰਗਵ - ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1889 ਵਿੱਚ ਅਣਵੰਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਮੁਨਸ਼ੀ ਬਦਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1912 ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ, ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਐਮਬੀਬੀਐਸ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 1913 ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਹ 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਅਤੇ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1949 ਤੱਕ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹੇ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ, ਉਹ 18 ਅਕਤੂਬਰ, 1949 ਤੋਂ 20 ਜੂਨ 1951 ਤੱਕ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ। 21 ਜੂਨ, 1964 ਨੂੰ ਉਹ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਅਤੇ 6 ਜੁਲਾਈ, 1964 ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ 26 ਦਸੰਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਹੋਇਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਭੀਮ ਸੇਨ ਸੱਚਰ - ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਦਾ ਜਨਮ 1 ਦਸੰਬਰ, 1893 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ) ਵਿਖੇ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਸੱਚਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1949 ਤੋਂ 18 ਅਕਤੂਬਰ, 1949 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ। ਉਹ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1952 ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਤੇ 23 ਜਨਵਰੀ, 1956 ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੀ ਰਹੇ।

ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋ

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ

ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ

ਸ. ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ - ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 1970 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ। ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। 2012 ਵਿੱਚ, ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ 1970, 1977, 1997, 2007 ਅਤੇ 2012 ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਹੈ। 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ 11ਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਲੰਬੀ ਹਲਕੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ 2015 ਵਿੱਚ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸਿਵਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਇਸ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ 30 ਮਾਰਚ, 2015 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਤੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ" ਕਿਹਾ ਗਿਆ।

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ

ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ

ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ

ਸ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ

ਸ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ - ਉਹ 21 ਨਵੰਬਰ 1996 ਤੋਂ 11 ਫਰਵਰੀ 1997 ਤੱਕ 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਮਹਿਲਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ - ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ 2002 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਫਿਰ 2017 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਅਮਰੀਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਕੈਪਟਨ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ 'ਕੈਪਟਨ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 1965 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। 2017 ਵਿੱਚ ਉਹ ਦੂਜੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਅਤੇ 2021 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ 2002 ਤੋਂ 2007 ਤੱਕ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਆਖਰੀ ਰਾਜਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਸ਼ੌਕੀਨ ਲੇਖਕ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ 'ਦ ਲਾਸਟ ਸਨਸੈੱਟ: ਰਾਈਜ਼ ਐਂਡ ਫਾਲ ਆਫ਼ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ'।

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ - ਉਹ 2021 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 6 ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਰਹੇ।

ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ - ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਨ, ਜੋ ਮਾਰਚ 2022 ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 117 ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 92 ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

6. Consider the following statements regarding the scope of judicial review of an emergency:

1. The presidential proclamation imposing the President's Rule is subject to judicial review.
2. If the court holds the presidential proclamation to be unconstitutional and invalid, it has the power to restore the dismissed state government.

Which of the statements given above is/are not correct?

- a) 1 only
- b) 2 only
- c) Both 1 and 2
- d) Neither 1 nor 2

6. ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।
2. ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਅਵੈਧ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਬਰਖਾਸਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1
- b) ਸਿਰਫ਼ 2
- c) 1 ਅਤੇ 2 ਦੋਵੇਂ
- d) ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

6. Answer (d)

• In the Bommai case (1994), the Supreme Court laid down many rules on the imposition of the President's Rule in a state under Article 356 as follows:

Statement 1 is correct

- The presidential proclamation imposing the President's Rule is subject to judicial review.
- The satisfaction of the President must be based on relevant material.
- The action of the president can be struck down by the court if it is based on irrelevant or extraneous grounds or if it is found to be malafide or perverse.
- The burden lies on the Centre to prove that relevant material exists to justify the imposition of the President's Rule.
- The court cannot go into the correctness of the material or its adequacy but it can see whether it is relevant to the action.

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 - 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

Statement 2 is correct

- If the court holds the presidential proclamation to be unconstitutional and invalid, it has the power to restore the dismissed state government and revive the state legislative assembly if it was suspended or dissolved.
- The state legislative assembly should be dissolved only after the Parliament has approved the presidential proclamation.
- Until such approval is given, the president can only suspend the assembly.
- In case the Parliament fails to approve the proclamation, the assembly would get reactivated.

• ਬੋਮਈ ਕੇਸ (1994) ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 356 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਈ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਸਨ: ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।
- ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਇਹ ਬਦਨੀਤੀ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।
- ਅਦਾਲਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਰ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਅਵੈਧ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਬਰਖਾਸਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੁਅੱਤਲ ਜਾਂ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਘੋਸ਼ਣਾ।
- ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਿਰਫ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਜੇਕਰ ਸੰਸਦ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਮੁੜ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

7. Verma Committee of 1999 is associated with which of the following?

- Fundamental Rights
- Fundamental Duties
- Directive Principles of State Policy
- None of the above

7. 1999 ਦੀ ਵਰਮਾ ਕਮੇਟੀ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ?

- ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ
- ਮੌਲਿਕ ਫਰਜ਼
- ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ
- ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

7. Answer (b)

- The Verma Committee of 1999, officially known as the Committee on the Fundamental Duties of Citizens, was established to assess the implementation and awareness of the Fundamental Duties enshrined in the Indian Constitution.
- It highlighted the importance of these duties in fostering a sense of responsibility among citizens and recommended measures to promote civic awareness.
- The committee also identified existing legal provisions that support the enforcement of these duties, emphasizing the need for greater public education and engagement.

• 1999 ਦੀ ਵਰਮਾ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਕਰਤੱਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਮੌਲਿਕ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

• ਇਸਨੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ।

• ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਧੇਰੇ ਜਨਤਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਮੂਹੀਅਤ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

8. The Takht-i-Akbari, where Akbar was coronated Emperor of Hindustan, is located in:

- Bhatinda
- Kalanaur
- Cheema Kalan
- Phillaur

8. ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਅਕਬਰੀ, ਜਿੱਥੇ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ:

- ਭਟਿੰਡਾ
- ਕਲਾਨੌਰ
- ਚੀਮਾ ਕਲਾਂ
- ਫਿਲੌਰ

Answer: (b)

Takht-i-Akbari, the coronation platform of Mughal emperor Jalal-ud-din Mohammad Akbar at Kalanaur town is in a dilapidated state. The monument has been declared to be of national importance under the Ancient Monuments and Archaeological Sites and Remains (AMASR) Act, 1958. As per history, the coronation ceremony of 14-year-old Akbar was performed by Mughal military commander Bairam Khan at Kalanaur in 1556, soon after the death of his father, Humayun.

Jalal-ud-din Mohammad Akbar

Akbar was only thirteen years old at the time of Humayun's death. When his father died, Akbar was at Kalanaur in Punjab and therefore his coronation took place in Kalanaur itself in 1556. One of the major achievements of his regency period was the defeat of Hemu and the Afghan forces in the second battle of Panipat in 1556, who were posing a serious threat to the Mughal Empire.

ਕਲਾਨੌਰ ਕਸਬੇ ਵਿਖੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਦਾ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਅਕਬਰੀ ਖੰਡਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ (AMASR) ਐਕਟ, 1958 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਸਮਾਰਕ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 14 ਸਾਲਾ ਅਕਬਰ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਸਾਲ 1556 ਵਿੱਚ ਕਲਾਨੌਰ ਵਿਖੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜੀ ਕਮਾਂਡਰ ਬੈਰਮ ਖਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜਲਾਲ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ

ਹੁਮਾਯੂੰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਕਬਰ ਸਿਰਫ਼ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਅਕਬਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਲਾਨੌਰ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ 1556 ਵਿੱਚ ਕਲਾਨੌਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ 1556 ਵਿੱਚ ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹੇਮੂ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਸੀ, ਜੋ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

9. Which of the following statements is true regarding the election of the Speaker of Lok Sabha?

- The Speaker is elected by the President of India.
- The Speaker is elected from among the members of the Lok Sabha.
- The Speaker can be appointed by the Prime Minister.
- The Speaker is elected only during a general election.

9. ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਸੱਚ ਹੈ?

- ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਸਪੀਕਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿਰਫ਼ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

9. Answer (b)

- The Speaker is the head of the Lok Sabha, and its representative.
- He is the guardian of powers and privileges of the members, the House as a whole and its committees.
- He is the principal spokesman of the House, and his decision in all Parliamentary matters is final.

Option (b) is correct

- The Speaker is elected by the Lok Sabha from amongst its members (as soon as may be, after its first sitting).
- Whenever the office of the Speaker falls vacant, the Lok Sabha elects another member to fill the vacancy.
- The date of election of the Speaker is fixed by the President.

- ਸਪੀਕਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਉਹ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਸਮੁੱਚੇ ਸਦਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਹੈ।
- ਉਹ ਸਦਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਲਪ (b) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਇਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ)।
- ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

10. Consider the following statements about adjournment and prorogation in the context of the Parliament:

1. Adjournment terminates a sitting and not a session of the House.
2. Prorogation is done by the presiding officer of the House.
3. All pending notices lapse upon prorogation, except those for introducing bills.

How many of the statements given above are correct?

- a) Only one
- b) Only two
- c) All three
- d) None

10. ਸੰਸਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮੁਲਤਵੀ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਦਨ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਬੈਠਕ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
2. ਸਦਨ ਦੀ ਮੁਲਤਵੀਤਾ ਸਦਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
3. ਸਾਰੇ ਲੰਬਿਤ ਨੋਟਿਸ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੋਟਿਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿੰਨੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਤਿੰਨੋਂ
- d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

10. Answer (b)

Statements 1, 3 are correct and statement 2 is incorrect

• Adjournment:

- ❖ It only terminates a sitting and not a session of the House.
- ❖ It is done by presiding officer of the House.
- ❖ It does not affect the bills or any other business pending before the House and the same can be resumed when the House meets again.

• Prorogation:

- ❖ It not only terminates a sitting but also a session of the House.
- ❖ It is done by the president of India.
- ❖ It also does not affect the bills or any other business pending before the House.
- ❖ However, all pending notices (other than those for introducing bills) lapse on prorogation and fresh notices have to be given for the next session.
- ❖ In Britain, prorogation brings to an end all bills or any other business pending before the House.

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 - 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

ਕਥਨ 1, 3 ਸਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਥਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਮੁਲਤਵੀ:

- ❖ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਬੈਨਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਦਨ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ।
- ❖ ਇਹ ਸਦਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਇਹ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਬਿੱਲਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਦਨ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

• ਮੁਲਤਵੀ:

- ❖ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਬੈਨਕ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸਦਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਇਹ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਬਿੱਲਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।
- ❖ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਰੇ ਲੰਬਿਤ ਨੋਟਿਸ (ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਸਦਨ ਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਸਾਰੇ ਬਿੱਲਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

11. Consider the following statements about the Rules Committee in the Indian Parliament:

1. The Rules Committee is responsible for considering matters of procedure and conduct of business in the House.
2. The Lok Sabha Rules Committee consists of 16 members, including the Speaker as its ex-officio chairman.
3. The Rajya Sabha Rules Committee includes 15 members, with the Chairman serving as its ex-officio chairman.

How many of the statements given above are not correct?

- a) Only one
- b) Only two
- c) All three
- d) None

11. ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਕਮੇਟੀ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਨਿਯਮ ਕਮੇਟੀ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।
2. ਲੋਕ ਸਭਾ ਨਿਯਮ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ 16 ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਇਸਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
3. ਰਾਜ ਸਭਾ ਨਿਯਮ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ 15 ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਸਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇਸਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿੰਨੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਤਿੰਨ
- d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

11. Answer (b)

• Parliamentary Standing Committees: Permanent and work continuously. Established as per Acts of Parliament or Lok Sabha Rules. E.g., Financial Committees, DRSCs, etc.

• Rules committee is part of Parliamentary standing committees.

• Rules Committee:

- ❖ Related to the day-to-day business of the house.
- ❖ Tenure: Not fixed. Can continue in office till reconstituted.
- ❖ The members are nominated by the Speaker, Lok Sabha.

Statement 1 is correct

• This committee is a considers the matters of procedure and conduct of business in the House and recommends necessary amendments or additions to the rules of the House.

Statement 2 is incorrect

• The Lok Sabha committee consists of 15 members including the Speaker as its ex-officio chairman.
Statement 3 is incorrect

• In the Rajya Sabha, it consists of 16 members including the Chairman as its ex-officio chairman.

• ਸੰਸਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀਆਂ: ਸਥਾਈ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਸਦ ਦੇ ਐਕਟ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਵਿੱਤੀ ਕਮੇਟੀਆਂ, DRSC, ਆਦਿ।

• ਨਿਯਮ ਕਮੇਟੀ ਸੰਸਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

• ਨਿਯਮ ਕਮੇਟੀ:

❖ ਘਰ ਦੇ ਰੇਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ।

❖ ਕਾਰਜਕਾਲ: ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਪੁਨਰਗਠਨ ਹੋਣ ਤੱਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

❖ ਮੈਂਬਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੋਧਾਂ ਜਾਂ ਵਾਧੇ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਲੋਕ ਸਭਾ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ 15 ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਇਸਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਜੋਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਥਨ 3 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦੇ 16 ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇਸਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਜੋਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

12. Which of the following statements is true regarding the seat of the Supreme Court as per the Constitution of India?

- The Constitution mandates that the Supreme Court must have its seat in Delhi only.
- Courts can compel the President or the Chief Justice to designate additional seats for the Supreme Court.
- The provision regarding the appointment of other seats for the Supreme Court is compulsory.
- The Chief Justice of India can appoint other places as seats of the Supreme Court, but only with the approval of the President.

12. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੀਟ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਸੱਚ ਹੈ?

- ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਸਿਰਫ਼ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸੀਟਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਲਈ ਹੋਰ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਜੋਂ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ।

12. Answer (d)

Option (d) is correct

• The Chief Justice of India can appoint other places as seats of the Supreme Court, but only with the approval of the President.

Options (a), (b) and (c) are incorrect

• The Constitution declares Delhi as the seat of the Supreme Court.

• But it also authorises the chief justice of India to appoint other place or places as seat of the Supreme Court.

• He can take decision in this regard only with the approval of the President.

• This provision is only optional and not compulsory.

• This means that no court can give any direction either to the President or to the Chief Justice to appoint any other place as a seat of the Supreme Court.

ਵਿਕਲਪ (d) ਸਹੀ ਹੈ।

• ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਜੋਂ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ।

ਵਿਕਲਪ (a), (b) ਅਤੇ (c) ਗਲਤ ਹਨ।

• ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਐਲਾਨਦਾ ਹੈ।

- ਪਰ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਉਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ।

13. Which sikh general conquered Delhi and unfurled a Nishan Sahib at Red Fort?

- Bhai Baghel Singh
- Bhai Baaz Singh
- Hari Singh Nalwa
- Baba Banda Singh Bahadur

ਕਿਸ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਅਤੇ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਲਹਿਰਾਇਆ?

- ਭਾਈ ਬਾਘੇਲ ਸਿੰਘ
- ਭਾਈ ਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ
- ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ
- ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ

Answer (a)

In March 1783, sikh forces conquered Delhi and entered Red Fort under the leadership of Bhai Baghel Singh. Mughal emperor Shah Alam offered a treaty and agreed to his terms, which included the construction of gurudwars at sikh historical sites like Sis Ganj Sahib, Bangla Sahib, Rakab Ganj etc.

The Sikh general who conquered Delhi and unfurled a Nishan Sahib at the Red Fort was Bhai Baghel Singh. In March 1783, Sikh forces under his leadership reclaimed Delhi from the Mughal Emperor Shah Alam II. They entered Red Fort and hoisted the Nishan Sahib, which led to a treaty where the Mughal emperor agreed to allow the construction of Gurudwaras at historical Sikh sites.

Explanation of why other options are incorrect:

Bhai Baaz Singh:

While Baaz Singh was a prominent Sikh leader, he's not directly associated with the specific event of Delhi's conquest and the unfurling of the Nishan Sahib at Red Fort, according to the provided context [1, 3].

Hari Singh Nalwa:

Hari Singh Nalwa was a renowned Sikh military general who led conquests for the Sikh Empire in the 19th century, but his actions were during a different historical period than this event.

Baba Banda Singh Bahadur:

Baba Banda Singh Bahadur was a key figure in early Sikh history, but he was martyred before the conquest of Delhi by Baghel Singh

ਮਾਰਚ 1783 ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈਆਂ। ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਧੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ, ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਆਦਿ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਲਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਭਾਈ ਬਾਘੇਲ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਮਾਰਚ 1783 ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ II ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਲਹਿਰਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੰਧੀ ਹੋਈ ਜਿੱਥੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਿੱਖ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਗਲਤ ਕਿਉਂ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ:

ਭਾਈ ਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ:

ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ ਸਨ, ਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਦਰਭ [1, 3] ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਅਤੇ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਲਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਖਾਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ:

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਸਾਮਰਾਜ ਲਈ ਜਿੱਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਨ।

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ:

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਸਤੀ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

14. Consider the following statements about the oath taken by the governor:

1. The governor's oath includes a pledge to faithfully execute the office and defend the Constitution.
2. The oath of office is administered by the President of India.

Which of the statements given above is/are not correct?

- a) 1 only
- b) 2 only
- c) Both 1 and 2
- d) Neither 1 nor 2

14. ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਸਹੁੰ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਹੁੰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
2. ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1
- b) ਸਿਰਫ਼ 2
- c) 1 ਅਤੇ 2 ਦੋਵੇਂ
- d) ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

14. Answer (b)

- The governor is the chief executive head of the state.
- But, like the president, he is a nominal executive head (titular or constitutional head).
- The governor also acts as an agent of the central government. Therefore, the office of governor has a dual role.
- Usually, there is a governor for each state, but the 7th Constitutional Amendment Act of 1956 facilitated the appointment of the same person as a governor for two or more states.

Statement 1 is correct and statement 2 is incorrect

- Before entering upon his office, the governor has to make and subscribe to an oath or affirmation. In his oath, the governor swears:
 - ❖ to faithfully execute the office;
 - ❖ to preserve, protect and defend the Constitution and the law; and
 - ❖ to devote himself to the service and well-being of the people of the state.
- The oath of office to the governor is administered by the chief justice of the concerned state high court and in his absence, the senior-most judge of that court available.
- Every person discharging the functions of the governor also undertakes the similar oath or affirmation.

• ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

• ਪਰ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਇੱਕ ਨਾਮਾਤਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ (ਟਾਈਟਲ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁਖੀ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

• ਰਾਜਪਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੇਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

• ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਜਪਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ 1956 ਦੇ 7ਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਐਕਟ ਨੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ।

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਹੁੰ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਹੁੰ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ:

- ❖ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਾ;
- ❖ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ

- ❖ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨਾ।
- ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਰਾਜ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਚੁਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਜੱਜ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

15) Consider the following recommendation regarding a committee on Panchayati Raj:

1. It recommended a two-tier Panchayati raj system instead of the existing three-tier system.
2. It emphasized the need for constitutional status for Panchayati raj institutions.
3. It suggested that the zila panchayat should be chaired by an elected member.
4. Seats for SCs and STs should be reserved on the basis of their population.

Identify the committee based on the clues provided above.

- a) Balwant Rai Mehta Committee
- b) G.V.K. Rao Committee
- c) Ashok Mehta Committee
- d) L M Singhvi Committee

15) ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਇਸਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਤਿੰਨ-ਪੱਧਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋ-ਪੱਧਰੀ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ।
 2. ਇਸਨੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦਰਜੇ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।
 3. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਇੱਕ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
 4. ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਖਵੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ।

- a) ਬਲਵੰਤ ਰਾਏ ਮਹਿਤਾ ਕਮੇਟੀ
- b) ਜੀ.ਵੀ.ਕੇ. ਰਾਓ ਕਮੇਟੀ
- c) ਅਸ਼ੋਕ ਮਹਿਤਾ ਕਮੇਟੀ
- d) ਐਲ.ਐਮ. ਸਿੰਘਵੀ ਕਮੇਟੀ

15. Answer (c)

- In December 1977, the Janata Government appointed a committee on Panchayati raj institutions under the chairmanship of Ashok Mehta.
- It submitted its report in August 1978 and made 132 recommendations to revive and strengthen the declining Panchayati raj system in the country.

Option (c) is correct

• Recommendations of Ashok Mehta committee:

- ❖ The three-tier system of Panchayati raj should be replaced by the two-tier system, that is, zila parishad at the district level, and below it, the mandal panchayat consisting of a group of villages with a total population of 15,000 to 20,000.
- ❖ Zila parishad should be the executive body and made responsible for planning at the district level.
- ❖ There should be an official participation of political parties at all levels of panchayat elections.
- ❖ The Nyaya panchayats should be kept as separate bodies from that of development panchayats. They should be presided over by a qualified judge.
- ❖ The chief electoral officer of a state in consultation with the chief election commissioner should organise and conduct the Panchayati raj elections.
- ❖ Development functions should be transferred to the zila parishad and all development staff should work under its control and supervision.
- ❖ Seats for SCs and STs should be reserved on the basis of their population.
- ❖ A constitutional recognition should be accorded to the Panchayati Raj institutions. This would give them the requisite status (sanctity and stature) and an assurance of continuous functioning.

- ਦਸੰਬਰ 1977 ਵਿੱਚ, ਜਨਤਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਸ਼ੋਕ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ।

• ਇਸਨੇ ਅਗਸਤ 1978 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਦੀ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ 132 ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਵਿਕਲਪ (c) ਸਹੀ ਹੈ।

• ਅਸ਼ੋਕ ਮਹਿਤਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ:

- ❖ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਤਿੰਨ-ਪੱਧਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦੋ-ਪੱਧਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ, ਮੰਡਲ ਪੰਚਾਇਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 15,000 ਤੋਂ 20,000 ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ।
- ❖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- ❖ ਨਿਆ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਇੱਕ ਯੋਗ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- ❖ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਸ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਖਵੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।
- ❖ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਦਰਜਾ (ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਕੱਦ) ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਮਿਲੇਗਾ।

16. Consider the following statements regarding the administration of tribal areas under the Sixth Schedule:

1. The Sixth Schedule provides special provisions for the administration of tribal areas in Assam, Meghalaya, Tripura, and Mizoram.
2. Each autonomous district has a district council, it has the authority to make laws on matters such as land and inheritance.

Which of the statements given above is/are not correct?

- a) 1 only
- b) 2 only
- c) Both 1 and 2
- d) Neither 1 nor 2

16. ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਅਧੀਨ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਅਸਾਮ, ਮੇਘਾਲਿਆ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਅਤੇ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।
2. ਹਰੇਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1
- b) ਸਿਰਫ਼ 2
- c) 1 ਅਤੇ 2 ਦੋਵੇਂ
- d) ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

Answer (d)

Statement 1 is correct

• The Constitution, under Sixth Schedule, contains special provisions for the administration of tribal areas in the four north-eastern states of Assam, Meghalaya, Tripura and Mizoram.

Statement 2 is correct

- Each autonomous district has a district council consisting of 30 members, of whom four are nominated by the governor and the remaining 26 are elected on the basis of adult franchise.
- The elected members hold office for a term of five years (unless the council is dissolved earlier) and nominated members hold office during the pleasure of the governor.
- Each autonomous region also has a separate regional council.
- The district and regional councils administer the areas under their jurisdiction.
- They can make laws on certain specified matters like land, forests, canal water, shifting cultivation, village administration, inheritance of property, marriage and divorce, social customs and so on. But all such laws require the assent of the governor.
- The district and regional councils within their territorial jurisdictions can constitute village councils or courts for trial of suits and cases between the tribes.

- They hear appeals from them. The jurisdiction of high court over these suits and cases is specified by the governor.
- The district council can establish, construct or manage primary schools, dispensaries, markets, ferries, fisheries, roads and so on in the district. It can also make regulation for the control of money lending and trading by nontribal. But such regulations require the assent of the governor.
- The district and regional councils are empowered to assess and collect land revenue and to impose certain specified taxes.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਸੰਵਿਧਾਨ, ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਚਾਰ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਅਸਾਮ, ਮੇਘਾਲਿਆ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਅਤੇ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਹਰੇਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 30 ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ 26 ਬਾਲਗ ਵੋਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਸਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ) ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਹਰੇਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਖੇਤਰੀ ਕੋਸਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਕੋਸਲਾਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਉਹ ਕੁਝ ਖਾਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੰਗਲ, ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ, ਸ਼ਿਫਟਿੰਗ ਕਾਸ਼ਤ, ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ, ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਆਦਿ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਆਪਣੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਕੋਸਲਾਂ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪਿੰਡ ਕੋਸਲਾਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ, ਬਾਜ਼ਾਰ, ਫੈਰੀਆਂ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਸੜਕਾਂ ਆਦਿ ਸਥਾਪਤ, ਨਿਰਮਾਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੈਰ-ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਵੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਕੋਸਲਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

17. Consider the following positions:

1. Election Commissioners
2. Chairman of UPSC and its members
3. Chairman of State Public Service Commissions
4. Chairman of the Finance Commission
5. Chairperson of the GST Council
6. Chairperson of the National Commission for Backward Classes (NCBC)

How many of the positions listed above are appointed by the President of India?

- a) Only three
- b) Only four
- c) Only five
- d) All six

17. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ
2. ਯੂਪੀਐਸਸੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰ
3. ਰਾਜ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ
4. ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ
5. ਜੀਐਸਟੀ ਕੋਸਲ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ
6. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਕਮਿਸ਼ਨ (NCBC) ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ

ਉੱਪਰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਿੰਨੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ
- ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ
- ਸਾਰੇ ਛੇ

17. Answer (b)

Option (b) is correct

• Appointed by the President of India:

- ❖ Election Commissioners
- ❖ UPSC Chairman and members – Appointed by the President of India.
- ❖ Chairman of the Finance Commission – Appointed by the President of India.
- ❖ Chairperson of the National Commission for Backward Classes (NCBC) – Appointed by the President of India.
- Chairman of State Public Service Commissions – Appointed by the Governor of the respective state, not the President.
- Chairperson of the GST Council – The Finance Minister of India automatically serves as the chairperson, so this is not an appointment by the President.

ਵਿਕਲਪ (b) ਸਹੀ ਹੈ।

• ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ:

- ❖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ
- ❖ UPSC ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ - ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ।
- ❖ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ - ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ।
- ❖ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ (NCBC) ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ - ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ।
- ਰਾਜ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ - ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਜੀਐਸਟੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ - ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

18. Which one of the following statements is not correct?

- The National Human Rights Commission (NHRC) is a statutory body established in 1993 under the Protection of Human Rights Act, 1993.
- The Central Information Commission (CIC) was constituted under the provisions of the Right to Information Act (2005).
- The Central Vigilance Commission (CVC) was established in 1964 by an executive resolution of the Central Government.
- The Central Bureau of Investigation (CBI) was set up in 1963 under the Delhi Special Police Establishment Act, 1946.

18. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ (NHRC) ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ 1993 ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1993 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ (CIC) ਦਾ ਗਠਨ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ (2005) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (CVC) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1964 ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1963 ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਐਕਟ, 1946 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

18. Answer (d)

Option (a) is correct

- The National Human Rights Commission is a statutory (and not a constitutional) body.
 - It was established in 1993 under legislation enacted by the Parliament, namely, the Protection of Human Rights Act, 1993.
 - The commission is the watchdog of human rights in the country, that is, the rights relating to life, liberty, equality, and dignity of the individual guaranteed by the Constitution or embodied in the international covenants and enforceable by courts in India.
- Option (b) is correct

- the Central Information Commission was established by the Central Government in 2005.
 - It was constituted through an Official Gazette Notification under the provisions of the Right to Information Act (2005).
 - It is not a constitutional body.
 - The Central Information Commission is a high-powered independent body that inter alia looks into the complaints made to it and decides the appeals.
 - It entertains complaints and appeals pertaining to offices, financial institutions, public sector undertakings, etc., under the Central Government and the Union Territories.
- Option (c) is correct
- The Central Vigilance Commission (CVC) is the main agency for preventing corruption in the Central government.
 - It was established in 1964 by an executive resolution of the Central government.
 - Its establishment was recommended by the Santhanam Committee on Prevention of Corruption¹ (1962–64).
 - Thus, originally the CVC was neither a constitutional body nor a statutory body. Later, in 2003, the Parliament enacted a law conferring statutory status on the CVC. Option (d) is incorrect
 - The Central Bureau of Investigation (CBI) was set up in 1963 by a resolution of the Ministry of Home Affairs, though it derives its powers from the Delhi Special Police Establishment Act, of 1946.
 - Later, it was transferred to the Ministry of Personnel and now it enjoys the status of an attached office.
 - The Special Police Establishment (which looked into vigilance cases) set in 1941 was also merged with the CBI.
 - The establishment of the CBI was recommended by the Santhanam Committee on Prevention of Corruption (1962–1964).
 - The CBI is not a statutory body.

ਵਿਕਲਪ (a) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ (ਨਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ) ਸੰਸਥਾ ਹੈ।
- ਇਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1993 ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ, ਅਰਥਾਤ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1993 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਜਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਵਿਕਲਪ (b) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 2005 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਇਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ (2005) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਉੱਚ-ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਫ਼ਤਰਾਂ, ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਪਕਰਮਾਂ, ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਲਪ (c) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (CVC) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਏਜੰਸੀ ਹੈ।
- ਇਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1964 ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਇਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਕਮੇਟੀ¹ (1962-64) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀਵੀਸੀ ਨਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, 2003 ਵਿੱਚ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਸੀਵੀਸੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ। ਵਿਕਲਪ (d) ਗਲਤ ਹੈ।
- ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1963 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 1946 ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਪਰਸੇਨਲ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਜੁੜੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।
- 1941 ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ (ਜੋ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੀ ਸੀ) ਨੂੰ ਵੀ ਸੀਬੀਆਈ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
- ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਕਮੇਟੀ (1962-1964) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

19. Consider the following pairs regarding the tenure of offices:

Offices

Tenure

1. Attorney General for India	Four years or up to the age of 70 years
2. Comptroller and Auditor General	Five years or up to the age of 65 years
3. Finance Commissioner	Six years or up to the age of 70 years
4. Central Vigilance Commissioner	Five years or up to the age of 65 years

How many of the pairs are not correct?

- Only one
- Only two
- Only three
- All four

19. ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦਾ

ਕਾਰਜਕਾਲ

1. ਭਾਰਤ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ	ਚਾਰ ਸਾਲ ਜਾਂ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ
2. ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ	ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ 65 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ
3. ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ	ਛੇ ਸਾਲ ਜਾਂ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ
4. ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ	ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ 65 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ

ਕਿੰਨੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- ਚਾਰੇ

19. Answer (d)

All pairs are incorrect

Offices

Tenure

1. Attorney General for India	No fixed term serves at the pleasure of the President
2. Comptroller and Auditor General	6 years or up to 65 years
3. Finance Commissioner	No fixed term; formed every 5 years by the President
4. Central Vigilance Commissioner	4 years or until the age of 65 years.

ਸਾਰੇ ਜੋੜੇ ਗਲਤ ਹਨ।

ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦਾ

ਕਾਰਜਕਾਲ

1. ਭਾਰਤ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ	ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ।
2. ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ	6 ਸਾਲ ਜਾਂ 65 ਸਾਲ ਤੱਕ
3. ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ	ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਨਹੀਂ; ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਰ 5 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
4. ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ	4 ਸਾਲ ਜਾਂ 65 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ।

20. Consider the following statements regarding the Lokpal:

- Lokpal cannot suo motu proceed against any public servant.
- There is a limitation period of 3 years to file complaints.
- Legal assistance is provided to public servants against whom complaints are filed.
- Fifty percent of the members of the Lokpal shall come from among the SCs, STs, OBCs, minorities, and women.

Which of the statements given above are correct?

- 1, 3 and 4 only
- 2, 3, and 4 only
- 1, 2, and 3 only
- All of the above

20. ਲੋਕਪਾਲ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਲੋਕਪਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।
 2. ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਮਿਆਦ ਹੈ।
 3. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 4. ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮੈਂਬਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ, ਓਬੀਸੀ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਉਣਗੇ।
- ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?
- a) ਸਿਰਫ 1, 3 ਅਤੇ 4
 - b) ਸਿਰਫ 2, 3, ਅਤੇ 4
 - c) ਸਿਰਫ 1, 2, ਅਤੇ 3
 - d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

20. Answer (a)

Statements 1, 3, and 4 are correct

- The Lokpal can only act on complaints filed by individuals or authorities and cannot take action on its initiative.
 - Legal assistance is provided to the public servant (against whom the complaint is filed under the Lokpal and Lokayuktas Act, 2013).
 - The Lokpal's composition ensures the representation of socially and economically disadvantaged groups.
 - Fifty percent of the members of the Lokpal shall come from among the SCs, STs, OBCs, minorities, and women.
- Statement 2 is incorrect
- As per the Lokpal and Lokayuktas Act, 2013 complaints against public servants must be filed within seven years from the date of the alleged misconduct.
 - Hence limitation period is seven years, not three.

ਕਥਨ 1, 3, ਅਤੇ 4 ਸਹੀ ਹਨ।

- ਲੋਕਪਾਲ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।
 - ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ (ਜਿਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਐਕਟ, 2013 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 - ਲੋਕਪਾਲ ਦੀ ਬਣਤਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।
 - ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮੈਂਬਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ, ਹੋਰ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਉਣਗੇ।
- ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ।
- ਲੋਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਐਕਟ 2013 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਥਿਤ ਦੁਰਾਚਾਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।
 - ਇਸ ਲਈ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਸੱਤ ਸਾਲ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਨਹੀਂ।

21. Recently, Bru community participated in Lok Sabha elections for the first time as voters from which state?

- a) Mizoram
- b) Nagaland
- c) Tripura
- d) Assam

21. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਬਰੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਵਜੋਂ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ?

- a) ਮਿਜ਼ੋਰਮ
- b) ਨਾਗਾਲੈਂਡ
- c) ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ
- d) ਅਸਾਮ

Answer: (c)

In 2024, the Bru community, indigenous to Northeast India, voted for the first time in Tripura's Lok Sabha elections. Predominantly residing in Tripura, Mizoram, and Assam, they hold Particularly Vulnerable Tribal Group status. Ethnically Indo-Mongoloid, they belong to the Austro-Asiatic linguistic groups. This historic development marks a milestone in their socio-political engagement, emphasizing the significance of their inclusion and representation in democratic processes.

2024 ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਬਰੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੋਟ ਪਾਈ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ, ਮਿਜੋਰਮ ਅਤੇ ਅਸਾਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਬਾਇਲੀ ਸਮੂਹ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹੈ। ਨਸਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਡੋ-ਮੰਗੋਲਾਈਡ, ਉਹ ਆਸਟ੍ਰੋ-ਏਸ਼ੀਆਈ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਮੂਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

22. By definition, a constitutional government is a:

- Government ruled by a legislature
- Government elected by the people
- Government with multiple political parties
- Government with limited powers

22. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਹੈ:

- ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਸਰਕਾਰ
- ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰ
- ਕਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ
- ਸੀਮਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ

22. Answer (d)

Option (d) is correct

- Constitutionalism is the principle that a government's power is defined and constrained by a set of laws or a constitution.
- Hence a constitutional government is best described as a limited government.
- Limited Government is a constitutional government operates with restricted power, adhering to "Rule of Law" or foundational laws that apply to officials and citizens alike.
- Core Elements:
 - Rule of Law: Both government officials and citizens are bound by established laws.
 - Legal Constraints: Government functions within defined legal and institutional limits.
 - Protection of Individual Liberty: Constitutional laws protect individual rights and establish a clear state-individual relationship.

ਵਿਕਲਪ (d) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਸੰਵਿਧਾਨਵਾਦ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਸਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਸੀਮਤ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੀਮਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, "ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ" ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਮੁੱਖ ਤੱਤ:
 - ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ: ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੋਵੇਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ।
 - ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ: ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 - ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ: ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਰਾਜ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

23. Consider the following statements:

- Statement-I: The Indian Constitution is called a living document.
- Statement-II: It is open to changes as per the changing needs of society.

Which one of the following is correct in respect of the above statements?

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

- a) Both Statement-I and Statement-II are correct and Statement-II is the correct explanation for Statement-I.
 b) Both Statement-I and Statement-II are correct, and Statement-II is not the correct explanation for Statement-I.
 c) Statement-I is correct, but Statement-II is incorrect.
 d) Statement-I is incorrect, but Statement-II is correct.

23. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਕਥਨ-I: ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੀਵਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 2. ਸਟੇਟਮੈਂਟ-II: ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ।
- ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ?
- a) ਕਥਨ-I ਅਤੇ ਕਥਨ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਥਨ-II, ਕਥਨ-I ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ।
 - b) ਕਥਨ-I ਅਤੇ ਕਥਨ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਥਨ-II, ਕਥਨ-I ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।
 - c) ਕਥਨ-I ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਥਨ-II ਗਲਤ ਹੈ।
 - d) ਕਥਨ-I ਗਲਤ ਹੈ, ਪਰ ਕਥਨ-II ਸਹੀ ਹੈ।

23. Answer (a)

Both Statement-I and Statement-II are correct and Statement-II is the correct explanation for Statement-I

- The Constitution of India was adopted on 26 November 1949 and its implementation formally started from 26 January 1950.
- Many years after that, the same constitution continues to function as the framework within which the government of our country operates, because it is adaptable to changing societal needs and circumstances, i.e., the Indian Constitution is a "living document".
- This is ensured through amendments, allowing the Constitution to evolve over time while maintaining its core principles.
- The Indian Constitution is considered a living document:

❖ Flexibility in Interpretation: Judicial rulings and political practices adapt constitutional provisions to contemporary needs without altering the document itself.

❖ Amendment Provision: The Constitution includes a clear process for amendments, allowing it to evolve in response to changing societal, political, and economic conditions.

❖ Democratic Responsiveness: Changes in public opinion or societal values can prompt amendments, ensuring the Constitution aligns with the aspirations and needs of the people, without changing the core ideas.

❖ Judicial Review and Activism: The judiciary interprets the Constitution to protect rights and adapt laws, making the document responsive to modern-day challenges.

ਸਟੇਟਮੈਂਟ-I ਅਤੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ-II ਸਟੇਟਮੈਂਟ-I ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ।

- ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ 26 ਨਵੰਬਰ 1949 ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਲਾਗੂਕਰਨ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 26 ਜਨਵਰੀ 1950 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ।
- ਉਸ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਉਸ ਢਾਂਚੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਦਲਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ, ਭਾਵ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ "ਜੀਵਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਹੈ।
- ਇਹ ਸੋਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੀਵਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

❖ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਲਚਕਤਾ: ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਭਿਆਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਮਕਾਲੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਦੇ ਹਨ ਬਿਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਬਦਲੇ।

❖ ਸੋਧ ਵਿਵਸਥਾ: ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

❖ ਜਮਹੂਰੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ: ਜਨਤਕ ਰਾਏ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ, ਬਿਨਾਂ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲੇ।

❖ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ: ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਆਧੁਨਿਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ।

24. Which of the following projects is an electronic dashboard established by the Government of India to provide a real-time view of the volume of e-services delivered across various government agencies, including central, state, and local governments?

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

- a) eKranti
- b) eTaal
- c) Digi Locker
- d) PRAGATI

24. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਡੈਸ਼ਬੋਰਡ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਈ-ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਅਸਲ-ਸਮੇਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- a) ਈ-ਕ੍ਰਾਂਤੀ
- b) ਈ-ਤਾਲ
- c) ਡਿਜੀ ਲਾਕਰ
- d) ਪ੍ਰਗਤੀ

24. Answer (b)

Option (b) is correct

- eTaal Project is an Electronic Dashboard established by GoI to provide a real-time aggregated view of the volume of eservices being delivered across different agencies of the central, state, and local governments in India.
- eTaal dashboard displays the number of 'end-to-end electronic transactions' as the indicator for measuring the performance of G2C, G2B, and B2C e-Services. Option (a) is incorrect
- eKranti aims to transform the delivery of government services through the use of technology and to ensure that all citizens can access these services electronically. Option (c) is incorrect
- Digi Locker is a cloud-based platform that allows users to store and share documents securely in a digital format. Option (d) is incorrect
- PRAGATI (Pro-Active Governance And Timely Implementation) is a digital platform for monitoring and ensuring timely implementation of government projects and programs.

ਵਿਕਲਪ (b) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਈ-ਤਾਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਡੈਸ਼ਬੋਰਡ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਈ-ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਅਸਲ-ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕੱਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- eTaal ਡੈਸ਼ਬੋਰਡ G2C, G2B, ਅਤੇ B2C ਈ-ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਸੂਚਕ ਵਜੋਂ 'ਐਂਡ-ਟੂ-ਐਂਡ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨਾਂ' ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਲਪ (a) ਗਲਤ ਹੈ।
- ਈਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕਣ। ਵਿਕਲਪ (c) ਗਲਤ ਹੈ।
- ਡਿਜੀ ਲਾਕਰ ਇੱਕ ਕਲਾਉਡ-ਅਧਾਰਿਤ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੈ ਜੋ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਡਿਜੀਟਲ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਲਪ (d) ਗਲਤ ਹੈ।

- ਪ੍ਰਗਤੀ (ਪ੍ਰੋ-ਐਕਟਿਵ ਗਵਰਨੈਂਸ ਐਂਡ ਟਾਈਮਲੀ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ) ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਲਾਗੂਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਡਿਜੀਟਲ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੈ।

25. Consider the following statements regarding the Government e-Marketplace (GeM):

1. GeM is designed to facilitate online procurement of common goods and services for various government departments, organizations, and Private companies.
 2. The platform includes tools for e-bidding and reverse e-auction to ensure transparency and efficiency in public procurement.
- Which of the statements given above is/are correct?

- a) 1 only
- b) 2 only
- c) Both 1 and 2
- d) Neither 1 nor 2

25. ਸਰਕਾਰੀ ਈ-ਮਾਰਕੀਟਪਲੇਸ (GeM) ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. GeM ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ, ਸੰਗਠਨਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਆਮ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਔਨਲਾਈਨ ਖਰੀਦ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਈ-ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਰਿਵਰਸ ਈ-ਨਿਲਾਮੀ ਲਈ ਟੂਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ/ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ 1
- ਸਿਰਫ਼ 2
- 1 ਅਤੇ 2 ਦੋਵੇਂ
- ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

25. Answer (b)

Statement 1 is incorrect, and Statement 2 is correct

- The government created a one-stop Government e-Marketplace (GeM) to facilitate online procurement of common-use Goods & Services required by various Government Departments / Organizations / PSUs (not private companies).
- GeM will enhance transparency, efficiency, and speed in public procurement.
- It will also provide the tools of e-bidding and reverse e-auction as well as demand aggregation to facilitate the government users to achieve the best value for the money.

ਬਿਆਨ 1 ਗਲਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ / ਸੰਗਠਨਾਂ / ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਦਾਰਿਆਂ (ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਹੀਂ) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਮ ਵਸਤੂ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਔਨਲਾਈਨ ਖਰੀਦ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਇੱਕ-ਸਟਾਪ ਸਰਕਾਰੀ ਈ-ਮਾਰਕੀਟਪਲੇਸ (GeM) ਬਣਾਇਆ ਹੈ।
- GeM ਜਨਤਕ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ, ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਗਤੀ ਵਧਾਏਗਾ।
- ਇਹ ਈ-ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਰਿਵਰਸ ਈ-ਆਕਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੰਗ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

26. Consider the following pairs:

Theory

- Continental Drift Theory
- Convection Current Theory
- Plate Tectonics

Related force

- Tidal Force
- Pole-fleeing force
- Convectional currents

Which of the pairs are not correct?

- 1 only
- 2 only
- 1 and 3 only
- 1, 2 and 3

26. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਸਿਧਾਂਤ

- ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਵਹਿਣ ਸਿਧਾਂਤ
- ਕਨਵੈਕਸ਼ਨ ਕਰੰਟ ਥਿਊਰੀ
- ਪਲੇਟ ਟੈਕਟੋਨਿਕਸ

ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਲ

- ਟਾਈਡਲ ਫੋਰਸ
- ਧਰੁਵ-ਭੱਜਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ
- ਕਨਵੈਕਸ਼ਨਲ ਕਰੰਟ

ਕਿਹੜੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ 1
- ਸਿਰਫ਼ 2
- ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 3
- 1, 2 ਅਤੇ 3

26. Answer (b)

• Major concepts that tried to explain the tectonic processes:

- ❖ Continental Drift Theory (CDT): Continental drift refers to the movement of the continents relative to each other.
- ❖ Polar wandering (similar to Continental Drift Theory): Polar wandering is the relative movement of the earth's crust and upper mantle with respect to the rotational poles of the earth.
- ❖ Seafloor Spreading Theory (SST): It describes the movement of oceanic plates relative to one another.
- ❖ Plate Tectonics (PT): Plate tectonics is the movement of lithospheric plates relative to each other.
- ❖ Convection Current Theory (CCT): Convection current theory forms the basis for SST and PT. It explains the force behind plate movements.

Pair 1 is correct

- Alfred Wegener proposed the Continental Drift Theory (CDT) in 1912.
- According to CDT, there existed one big landmass called Pangaea which was covered by one big ocean called Panthalassa.
- A sea called Tethys divided the Pangaea into two huge landmasses: Laurentia (Laurasia) to the north and Gondwanaland to the south of Tethys.
- According to Wegener, the drift was in two directions:
 1. Equator wards due to the interaction of forces of gravity, pole-fleeing force, and buoyancy.
 2. Towards due to tidal currents because of the earth's motion (the earth rotates from west to east, so tidal currents act from east to west, according to Wegener).

Pair 2 is incorrect

- Convection Current Theory (CCT) was proposed by a British geologist named Arthur Holmes in 1930.
- According to CCT, the convectional currents in the mantle are generated due to thermal differences in the mantle caused by radioactive elements.
- The convectional currents in the mantle are the primary driving force behind the movement of the lithospheric plates (Seafloor Spreading & Plate Tectonics), not the pole-fleeing force.

Pair 3 is correct

- The theory of Plate Tectonics was suggested by McKenzie and Parker in 1967 and was later outlined by Morgan in 1968 based on the prevailing ideas of the continental drift theory, convection current theory and the theory of seafloor spreading.
- According to the theory of plate tectonics, the earth's lithosphere is broken into distinct plates which are floating on a ductile layer called asthenosphere (upper part of the mantle). Plates move horizontally over the asthenosphere as rigid units.
- The movement of these crustal plates (due to convection currents in the mantle) causes the formation of various landforms and is the principal cause of all earth movements.
- Force for plate movement: Convection currents in the mantle that are generated due to thermal gradients.

• ਮੁੱਖ ਸੰਕਲਪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੈਕਟੋਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ:

- ❖ ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਵਹਾਅ ਸਿਧਾਂਤ (CDT): ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਵਹਾਅ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਪੇਖਿਕ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਧਰੁਵੀ ਭਟਕਣਾ (ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਵਹਿਣ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸਮਾਨ): ਧਰੁਵੀ ਭਟਕਣਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲੇ ਧਰੁਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪੇਪੜੀ ਅਤੇ ਉੱਪਰਲੇ ਮੈਂਟਲ ਦੀ ਸਾਪੇਖਿਕ ਗਤੀ ਹੈ।
- ❖ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਲ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ (SST): ਇਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਪੇਖਿਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਲੇਟਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਪਲੇਟ ਟੈਕਟੋਨਿਕਸ (PT): ਪਲੇਟ ਟੈਕਟੋਨਿਕਸ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਪੇਖਿਕ ਲਿਥੋਸਫੇਅਰਿਕ ਪਲੇਟਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਹੈ।
- ❖ ਕਨਵੈਕਸ਼ਨ ਕਰੰਟ ਥਿਊਰੀ (CCT): ਕਨਵੈਕਸ਼ਨ ਕਰੰਟ ਥਿਊਰੀ SST ਅਤੇ PT ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਲੇਟ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜੋੜਾ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਐਲਫ੍ਰੈਡ ਵੇਗੇਨਰ ਨੇ 1912 ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਵਹਿਣ ਸਿਧਾਂਤ (CDT) ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ।
- ਸੀਡੀਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੈਂਜੀਆ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਲੈਂਡਮਾਸ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪੈਂਥਾਲਾਸਾ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
- ਟੈਥਿਸ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਪੈਂਜੀਆ ਨੂੰ ਦੋ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭੂਮੀ-ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ: ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਲੋਰੇਸ਼ੀਆ (ਲੋਰੇਸ਼ੀਆ) ਅਤੇ ਟੈਥਿਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਗੋਂਡਵਾਨਾਲੈਂਡ।
- ਵੇਗੇਨਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਹਾਅ ਦੋ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ:

1. ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ ਵਾਲੇ ਵਾਰਡ ਗੁਰੂਤਾ ਬਲਾਂ, ਧਰੁਵ-ਉਡਾਣ ਬਲ, ਅਤੇ ਉਡਾਣ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਾਰਨ।
2. ਧਰਤੀ ਦੀ ਗਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਵਾਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੱਛਮ ਵੱਲ (ਧਰਤੀ ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵੇਗੇਨਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਵਾਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ)।

ਜੋੜਾ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਕਨਵੈਕਸ਼ਨ ਕਰੰਟ ਥਿਊਰੀ (CCT) 1930 ਵਿੱਚ ਆਰਥਰ ਹੋਮਜ਼ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- CCT ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੈਟਲ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰੰਟ ਰੇਡੀਓਐਕਟਿਵ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੈਟਲ ਵਿੱਚ ਥਰਮਲ ਅੰਤਰਾਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਮੈਟਲ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰੰਟ ਲਿਥੋਸਫੇਅਰਿਕ ਪਲੇਟਾਂ (ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਹਿ ਫੈਲਾਅ ਅਤੇ ਪਲੇਟ ਟੈਕਟੋਨਿਕਸ) ਦੀ ਗਤੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਚਾਲਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਧਰੁਵ-ਉਡਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ।

ਜੇੜਾ 3 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਪਲੇਟ ਟੈਕਟੋਨਿਕਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ 1967 ਵਿੱਚ ਮੈਕਕੋਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪਾਰਕਰ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 1968 ਵਿੱਚ ਮੋਰਗਨ ਦੁਆਰਾ ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਵਹਿਣ ਸਿਧਾਂਤ, ਸੰਵਹਿਣ ਕਰੰਟ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਲ ਫੈਲਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਪਲੇਟ ਟੈਕਟੋਨਿਕਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਲਿਥੋਸਫੀਅਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਲੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਸਥੀਨੋਸਫੀਅਰ (ਮੈਟਲ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ) ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਡਕਟਾਈਲ ਪਰਤ ਉੱਤੇ ਤੈਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਲੇਟਾਂ ਸਖ਼ਤ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਸਥੀਨੋਸਫੀਅਰ ਉੱਤੇ ਖਿਤਿਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਇਹਨਾਂ ਕ੍ਰਸਟਲ ਪਲੇਟਾਂ ਦੀ ਗਤੀ (ਮੈਟਲ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰੰਟਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਮੀ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ।
- ਪਲੇਟ ਦੀ ਗਤੀ ਲਈ ਬਲ: ਮੈਟਲ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰੰਟ ਜੋ ਥਰਮਲ ਗਰੇਡੀਐਂਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

27. On 22nd December, the sun:

- Does not set below the horizon at the Antarctic Circle.
- Shines vertically overhead at noon on the Equator.
- Does not set below the horizon at the Arctic Circle.
- Shines vertically above the Tropic of Cancer

27. 22 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ, ਸੂਰਜ:

- ਅੰਟਾਰਕਟਿਕ ਚੱਕਰ 'ਤੇ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਡੁੱਬਦਾ।
- ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ 'ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਉੱਪਰੋਂ ਲੰਬਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।
- ਆਰਕਟਿਕ ਸਰਕਲ 'ਤੇ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਡੁੱਬਦਾ।
- ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਟ੍ਰੋਪਿਕ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਲੰਬਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

27. Answer (a)

Option (a) is the correct answer

- On the winter solstice, occurring on December 22nd, the sun reaches its southernmost declination.
- Consequently, it does not descend below the horizon at the Antarctic Circle, leading to a period of uninterrupted daylight referred to as the polar day.
- Option (b) is incorrect
- The sun shines vertically overhead at noon on the equator on the equinoxes.
- Equinoxes occur on the 21st of March and September 23rd. Options (c) and (d) are incorrect
- The Arctic Circle experiences continuous daylight during the summer solstice, not the winter solstice.
- The sun shines vertically overhead on the Tropic of Cancer on the summer solstice, not the winter solstice.

ਵਿਕਲਪ (a) ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਹੈ।

- 22 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕ੍ਰਮਣ 'ਤੇ, ਸੂਰਜ ਆਪਣੇ ਦੱਖਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟਣ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।
- ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਅੰਟਾਰਕਟਿਕ ਸਰਕਲ 'ਤੇ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਦਿਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਧਰੁਵੀ ਦਿਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਲਪ (b) ਗਲਤ ਹੈ।

- ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ 'ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਸੂਰਜ ਉੱਪਰੋਂ ਲੰਬਕਾਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।
- ਸਮਵਿਤ 21 ਮਾਰਚ ਅਤੇ 23 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਕਲਪ (c) ਅਤੇ (d) ਗਲਤ ਹਨ।
- ਆਰਕਟਿਕ ਸਰਕਲ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕ੍ਰਮਣ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਦਿਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕ੍ਰਮਣ ਦੌਰਾਨ ਨਹੀਂ।
- ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕ੍ਰਮਣ 'ਤੇ ਸੂਰਜ ਕੈਂਸਰ ਰੇਖਾ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕ੍ਰਮਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ।

28. With reference to the ocean currents, consider the following statements:

1. Temperature and salinity differences are the primary forces that influence ocean currents.
2. Cold Ocean currents are usually found on the west coast of the continents in the low and middle latitudes.
3. The occurrence of the belt of calm near the equator facilitates the eastward flow of the equatorial counter-current.
4. Kuroshio current is a cold current that flows across the east coast of the Kamchatka Peninsula.

How many of the statements given above are correct?

- a) Only two
- b) Only three
- c) All four
- d) None

28. ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਖਾਰੇਪਣ ਦੇ ਅੰਤਰ ਮੁੱਖ ਬਲ ਹਨ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।
2. ਠੰਡੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਰੰਟ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਨੀਵੇਂ ਅਤੇ ਮੱਧ ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
3. ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਪੱਟੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।
4. ਕੁਰੋਸ਼ਿਓ ਕਰੰਟ ਇੱਕ ਠੰਡਾ ਕਰੰਟ ਹੈ ਜੋ ਕਾਮਚਟਕਾ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਤੱਟ ਤੋਂ ਵਗਦਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿੰਨੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- c) ਚਾਰੇ
- d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

28. Answer (a)

Statement 1 is incorrect

• Ocean currents are the most important ocean movements because of their influence on the climatology of various regions. They represent a regular volume of water in a definite path and direction.

• Ocean currents are influenced by two types of forces namely:

1. Primary forces that initiate the movement of water;
 2. Secondary forces that influence the currents to flow.
- The primary forces that influence the currents are:

- ❖ Heating by solar energy;
- ❖ Wind;
- ❖ Gravity;
- ❖ Coriolis force.

• The secondary forces that influence the currents are:

- (a) Temperature and
- (b) Salinity differences.

• Temperature and salinity differences cause density differences. Density differences cause horizontal and vertical currents under the influence of gravity.

• Water with high salinity is denser than water with low salinity. Similarly, cold water is denser than warm water. Denser water tends to sink, while relatively lighter water tends to rise.

Statement 2 is correct

- Cold currents occur when the cold water at the poles sinks and slowly moves toward the equator as a subsurface flow.
- Cold currents are usually found on the west coast of the continents in the low and middle latitudes (because of clockwise flow in the northern hemisphere and anti-clockwise flow in the southern hemisphere) and on the east coast in the higher latitudes.
- Warm currents travel from the equator along the surface, flowing towards the poles to replace the sinking cold water.
- Warm currents are usually observed on the east coast of continents in the low and middle latitudes and on the west coast of continents in high latitudes.

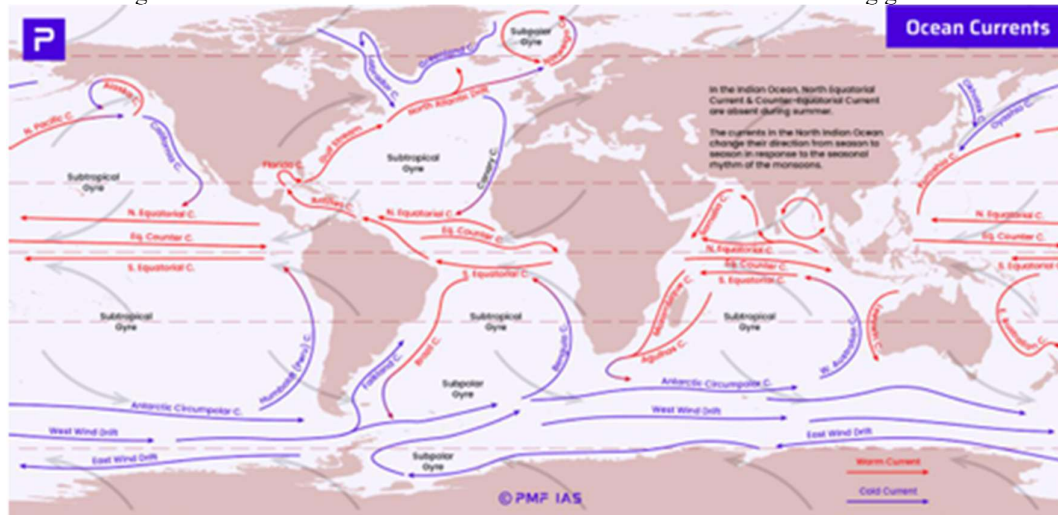
Statement 3 is correct

• Factors that aid the formation of Counter-Equatorial Current:

1. Piling up of water in the western Pacific due to trade winds.
2. The presence of doldrums (a calm region in the equatorial low-pressure belt) in between the north equatorial current and the south equatorial current.

Statement 4 is incorrect

- Oyashio current is a cold current that flows across the east coast of the Kamchatka Peninsula to merge with the warmer waters of Kuroshio.
- Okhotsk Current flows past the Sakhalin Islands to merge with the Oyashio Current off Hokkaido (Northern Japanese Island).
- The convergence of cold and warm currents makes the zone one of the richest fishing grounds.

ਕਥਨ 1 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲਹਿਰਾਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਜਲਵਾਯੂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਸਤੇ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

- ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ:

1. ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ;
 2. ਸੈਕੰਡਰੀ ਬਲ ਜੋ ਕਰੰਟਾਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਹਨ:

❖ ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ ਦੁਆਰਾ ਗਰਮ ਕਰਨਾ;

❖ ਹਵਾ;

❖ ਗੁਰੂਤਾ ਸ਼ਕਤੀ;

❖ ਕੋਰੀਓਲਿਸ ਫੋਰਸ।

- ਕਰੰਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੈਕੰਡਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਹਨ:

(a) ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ

(ਅ) ਖਾਰੇਪਣ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ।

- ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਖਾਰੇਪਣ ਦੇ ਅੰਤਰ ਘਣਤਾ ਦੇ ਅੰਤਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਘਣਤਾ ਦੇ ਅੰਤਰ ਗੁਰੂਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਖਿਤਿਜੀ ਅਤੇ ਲੰਬਕਾਰੀ ਕਰੰਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ।

- ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਰੇਪਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਘੱਟ ਖਾਰੇਪਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਘਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਘਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਘਣਾ ਪਾਣੀ ਡੁੱਬਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਠੰਡੇ ਕਰੰਟ ਉਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਧਰੁਵਾਂ 'ਤੇ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ ਵੱਲ ਇੱਕ ਉਪ-ਸਤਹੀ ਵਹਾਅ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਧਦਾ ਹੈ।
- ਠੰਡੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਘੱਟ ਅਤੇ ਮੱਧ ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ (ਉੱਤਰੀ ਗੋਲਿਸਫਾਇਰ ਵਿੱਚ ਘੜੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਹਾਅ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਗੋਲਿਸਫਾਇਰ ਵਿੱਚ ਘੜੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਵਹਾਅ ਦੇ ਕਾਰਨ) ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬੀ ਤੱਟ 'ਤੇ।
- ਗਰਮ ਧਾਰਾਵਾਂ ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਸਤ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਡੁੱਬਦੇ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਧਰੁਵਾਂ ਵੱਲ ਵਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

• ਗਰਮ ਧਾਰਾਵਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਘੱਟ ਅਤੇ ਮੱਧ ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਉੱਚ ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਥਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਵਿਰੋਧੀ-ਭੂਮੱਧ ਕਰੰਟ ਦੇ ਗਠਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ:

1. ਵਪਾਰਕ ਹਵਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਢੇਰ ਲੱਗਣਾ।

2. ਉੱਤਰੀ ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉਦਾਸੀ (ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ ਦੇ ਘੱਟ ਦਬਾਅ ਵਾਲੇ ਪੱਟੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ) ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ।

ਕਥਨ 4 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਓਯਾਸ਼ਿਓ ਕਰੰਟ ਇੱਕ ਠੰਡਾ ਕਰੰਟ ਹੈ ਜੋ ਕਾਮਚਟਕਾ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਤੱਟ ਤੋਂ ਵਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਰੋਸ਼ਿਓ ਦੇ ਗਰਮ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

• ਓਖੇਤਸਕ ਕਰੰਟ ਸਖਾਲਿਨ ਟਾਪੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਕਾਈਡੋ (ਉੱਤਰੀ ਜਾਪਾਨੀ ਟਾਪੂ) ਤੋਂ ਦੂਰ ਓਯਾਸ਼ਿਓ ਕਰੰਟ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

• ਠੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰਮ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

29. Which of the following statements are correct about cyclones?

1. Tropical cyclones are rapidly rotating violent storms with a closed low-pressure centre that originate over tropical oceans in late summer.

2. A pre-existing weak high-pressure area is necessary for the formation of a tropical cyclone.

3. Tropical cyclones do not originate in the South Atlantic and South-Eastern Pacific regions.

Select the correct answer using the code given below:

a) 1 and 2 only

b) 2 and 3 only

c) 1 and 3 only

d) 1, 2 and 3

29. ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹੈ?

1. ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਦੇ ਹਿੰਸਕ ਤੂਫਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬੰਦ ਘੱਟ-ਦਬਾਅ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2. ਇੱਕ ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਕਮਜ਼ੋਰ ਉੱਚ-ਦਬਾਅ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

3. ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੱਖਣੀ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਅਤੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

a) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2

b) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3

c) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 3

d) 1, 2 ਅਤੇ 3

29. Answer (c)

Statement 1 is correct

• Tropical cyclones are rapidly rotating violent storms that originate over tropical oceans in late summer.

• They are characterised by:

❖ A closed low-pressure centre with steep pressure gradients,

❖ A closed low-level atmospheric circulation (cyclonic circulation) — a result of rapid upward movement of hot moist air that is subjected to Coriolis force,

❖ Strong winds (squalls — a sudden violent gust of wind), and

❖ A spiral arrangement of thunderstorms that produce very heavy rain (torrential rainfall).

Statement 2 is incorrect

• Conditions Necessary for The Formation of a Tropical Cyclone:

❖ Large Sea surface with a temperature higher than 27° C

❖ Presence of the Coriolis force enough to create a cyclonic vortex

❖ A pre-existing weak low-pressure area or low-level cyclonic circulation

❖ Low wind shear

❖ Upper-level divergence

Statement 3 is correct

- Tropical cyclones do not originate in the South Atlantic and South-Eastern Pacific regions.
- The conditions necessary for tropical cyclone formation, such as warm ocean waters and low wind shear, are generally not present in these areas.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਦੇ ਹਿੰਸਕ ਤੂਫਾਨ ਹਨ ਜੋ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ।
- ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ:
 - ❖ ਇੱਕ ਬੰਦ ਘੱਟ-ਦਬਾਅ ਵਾਲਾ ਕੇਂਦਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਦਬਾਅ ਢਾਲ ਹਨ,
 - ❖ ਇੱਕ ਬੰਦ ਨੀਵੇਂ-ਪੱਧਰੀ ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਗੋੜ (ਚੱਕਰਵਾਤੀ ਗੋੜ) - ਗਰਮ ਨਮੀ ਵਾਲੀ ਹਵਾ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਗਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜੋ ਕੇਰੀਓਲਿਸ ਬਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
 - ❖ ਤੇਜ਼ ਹਵਾਵਾਂ (ਝੱਖੜ - ਹਵਾ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਤੇਜ਼ ਝੱਖੜ), ਅਤੇ
 - ❖ ਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਚੱਕਰਵਾਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜੋ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ (ਤੂਫਾਨੀ ਮੀਂਹ) ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਇੱਕ ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਾਲਾਤ:
 - ❖ 27° C ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਤ੍ਹਾ
 - ❖ ਕੇਰੀਓਲਿਸ ਬਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇੱਕ ਚੱਕਰਵਾਤੀ ਵੇਰਟੈਕਸ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ।
 - ❖ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਘੱਟ ਦਬਾਅ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਘੱਟ-ਪੱਧਰੀ ਚੱਕਰਵਾਤੀ ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ
 - ❖ ਘੱਟ ਹਵਾ ਦੀ ਛਤਰੀ
 - ❖ ਉੱਚ-ਪੱਧਰੀ ਭਿੰਨਤਾ

ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੱਖਣੀ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਅਤੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।
- ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਬਣਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਾਲਾਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਰਮ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਘੱਟ ਹਵਾ ਦੀ ਸ਼ੀਅਰ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

30. Consider the following statements about major landforms:

1. Tombolo is the landform that connects two islands.
2. Barrier reefs are extensive linear reefs that run parallel to the shore and are separated by a lagoon.
3. A cirque is a steep-sided, sharp-tipped summit with glacial activity cutting into it from two or more sides.

Which of the statements given above is/are correct?

- a) 1 only
- b) 2 only
- c) 1 and 2 only
- d) 1 and 3 only

30. ਮੁੱਖ ਭੂਮੀ ਰੂਪਾਂ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਟੋਂਬੋਲੋ ਉਹ ਭੂਮੀ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਟਾਪੂਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।
2. ਬੈਰੀਅਰ ਰੀਫ਼ ਵਿਆਪਕ ਰੇਖਿਕ ਰੀਫ਼ ਹਨ ਜੋ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਝੀਲ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
3. ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਇੱਕ ਖੜ੍ਹੀ-ਪਾਸੜ, ਤਿੱਖੀ-ਟੁਕੜੀ ਵਾਲੀ ਚੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਜਾਂ ਦੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕੱਟਦੀ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ/ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1
- b) ਸਿਰਫ਼ 2
- c) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2

d) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 3

30. Answer (c)

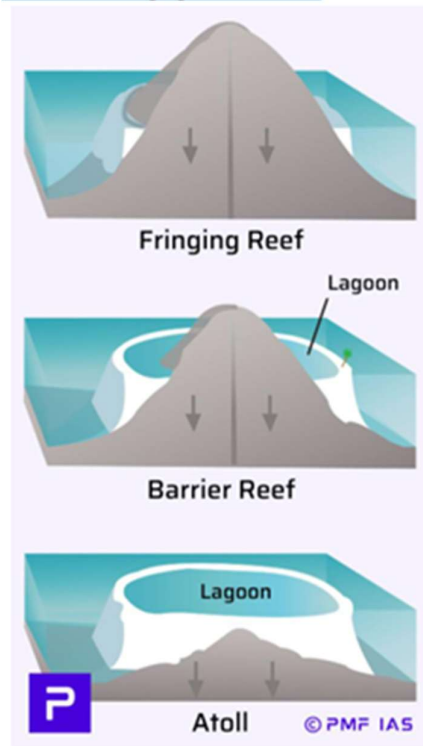
Statement 1 is correct

- Tombolo is the landform that connects two islands.

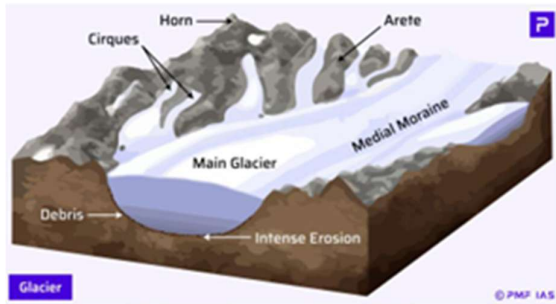
Statement 2 is correct

- Barrier reefs are extensive linear reefs that run parallel to the shore and are separated from it by a lagoon.
- They extend as a broken, irregular ring around the coast or an island.
- Barrier reefs are far less common than fringing reefs or atolls.

Statement 3 is incorrect

- A cirque is a hollow basin cut into a mountain ridge. It has a steep-sided slope on three sides, an open end on one side, and a flat bottom. When the ice melts, the cirque may develop into a tarn lake.
- Arete is a steep-sided, sharp-tipped summit with glacial activity cutting into it from two or more sides.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਟੋਬੋਲੋ ਉਹ ਭੂਮੀ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਟਾਪੂਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਬੈਰੀਅਰ ਰੀਫ਼ ਵਿਆਪਕ ਰੇਖਿਕ ਰੀਫ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਝੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਹ ਤੱਟ ਜਾਂ ਟਾਪੂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ, ਅਨਿਯਮਿਤ ਚੱਕਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫੈਲਦੇ ਹਨ।
- ਬੈਰੀਅਰ ਰੀਫ਼ ਫ੍ਰਿੰਗਿੰਗ ਰੀਫ਼ ਜਾਂ ਐਟੋਲ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਮ ਹਨ।

ਕਥਨ 3 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਇੱਕ ਖੇਖਲਾ ਬੇਸਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਚੋਟੀ ਵਿੱਚ ਕੱਟਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਖੜ੍ਹੀ ਢਲਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸਿਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਮਤਲ ਤਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਰਫ਼ ਪਿਘਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੱਕਰ ਇੱਕ ਤਾਰਨ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਅਰੇਟ ਇੱਕ ਖੜ੍ਹੀ, ਤਿੱਖੀ ਚੋਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਜਾਂ ਦੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕੱਟਦੀ ਹੈ।

31. Consider the following pairs:

River	Tributary of
1. Indravati	Cauvery
2. Mahananda	Ganga
3. Kabani	Godavari
4. Subansiri	Brahmaputra

How many of the pairs are correct?

- Only one
- Only two
- Only three
- All four

31. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਨਦੀ	ਨਦੀ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ
1. ਇੰਦਰਾਵਤੀ	ਕਾਵੇਰੀ
2. ਮਹਾਨੰਦਾ	ਗੰਗਾ
3. ਕਬਾਨੀ	ਗੋਦਾਵਰੀ
4. ਸੁਬਨਸਿਰੀ	ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ

ਕਿੰਨੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- ਚਾਰੇ

31. Answer (b)

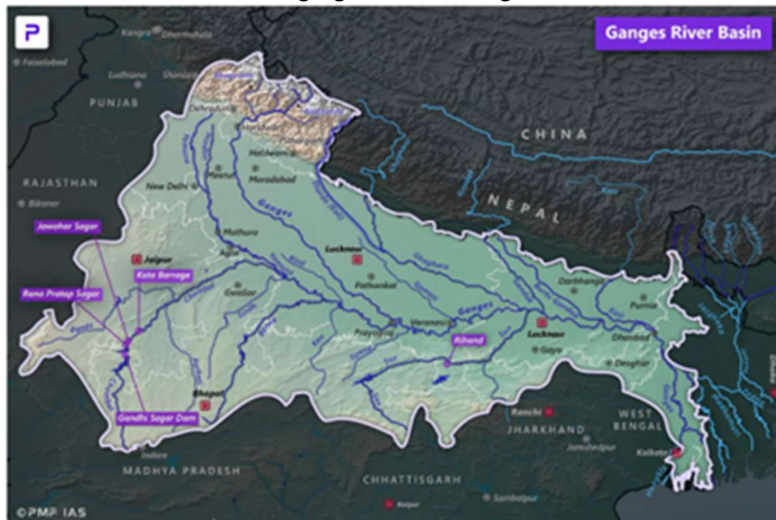
Pair 1 is incorrect

- Indravati is the tributary of Godavari.
- It originates in the Eastern Ghats in the Kalahandi district of Odisha and flows through the states of Chhattisgarh, and Andhra Pradesh before joining the Godavari River at Bhadrachalam in Telangana.
- The Godavari basin is the second largest basin in India and extends over Maharashtra, Andhra Pradesh, Chhattisgarh, and Odisha, in addition to smaller parts in Madhya Pradesh, Karnataka, and Puducherry.
- This basin accounts for nearly 9.5% of the country's total geographical area.
- The basin is bounded by Satmala hills, Ajanta range, and Mahadeo hills on the north, by the Eastern Ghats on the south and the east, and by the Western Ghats on the west.
- Major tributaries of Godavari:
 - ❖ Right bank tributaries: Pravara, Manjira, and Maner.
 - ❖ Left bank tributaries: Purna, Pranhita, Indravathi, and Sabari.

Pair 2 is correct

- Mahananda is a tributary of Ganga.
- It rises from the Darjeeling hills and joins the Ganga as its last left bank tributary in West Bengal.
- The Ganga basin extends over India, Tibet (China), Nepal, and Bangladesh.
- In India, the basin covers UP, MP, Rajasthan, Bihar, WB, Uttarakhand, Jharkhand, Haryana, Chhattisgarh, HP, and Delhi, covering nearly 26% of the total geographical area.
- Major tributaries of Ganga:
 - ❖ Right bank tributaries: Yamuna, Tamsa, Son, and Damodar.
 - ❖ Left bank tributaries: Ramganga, Gomati, Ghaghara, Gandak, Kosi, and Mahanada.

Pair 3 is incorrect

- Kabani is the tributary of Cauvery.

- The Cauvery basin extends over Tamil Nadu, Karnataka, Kerala, and Puducherry, which is nearly 2.7% of the country's total geographical area. •

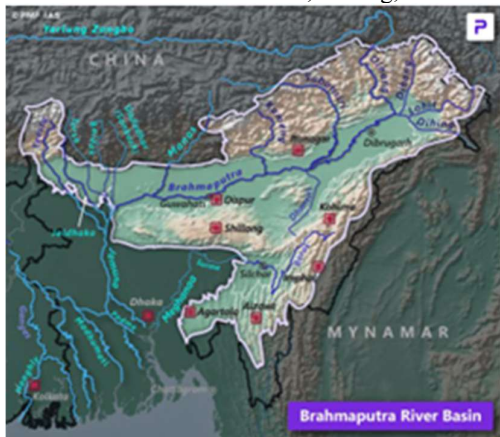
The Western Ghats bounds the basin on the west, the Eastern Ghats on the east and the south, and the ridges separate it from the Krishna Basin and Pennar Basin on the north.

- Major tributaries of Cauvery:

- ❖ Left bank tributaries: Harangi, Hemavati, Shimsha, and Arkavati.
- ❖ Right bank tributaries: Lakshman tirtha, Kabini, Suvarnavati, Bhavani, Noyyal, and Amaravati.

Pair 4 is correct

- Subansiri (or Gold River) is the largest tributary of Brahmaputra.
- It is an antecedent river that rises in the mountains of Tibet.
- The Brahmaputra basin spreads over Tibet (China), Bhutan, India, and Bangladesh.
- In India, the basin spreads over Arunachal Pradesh, Assam, West Bengal, Meghalaya, Nagaland, and Sikkim, which is nearly 5.9 % of the total geographical area.
- Major tributaries of Brahmaputra:
- ❖ Right bank tributaries: Rango Tsangpo (in Tibet), Subansiri, Kameng (Jiabharali), Dhansiri, Manas, Sankosh, Teesta.
- ❖ Left bank tributaries: Lohit, Dibang, Burhidihing, Disang, Dikhow, Dhansiri, Kopili.

ਜੇੜਾ 1 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਇੰਦਰਾਵਤੀ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਓਡੀਸ਼ਾ ਦੇ ਕਾਲਾਹਾਂਡੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਘਾਟਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਗਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੇ ਭਦਰਚਲਮ ਵਿਖੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਗੋਦਾਵਰੀ ਬੇਸਿਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬੇਸਿਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਓਡੀਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਕਰਨਾਟਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂਚੇਰੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- ਇਹ ਬੇਸਿਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 9.5% ਬਣਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਬੇਸਿਨ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸਤਮਾਲਾ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਅਜੰਤਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਮਹਾਦੇਵ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਦੱਖਣ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪੂਰਬੀ ਘਾਟਾਂ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪੱਛਮੀ ਘਾਟਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ:
- ❖ ਸੱਜੇ ਕੰਢੇ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ: ਪ੍ਰਵਾਰਾ, ਮੰਜੀਰਾ ਅਤੇ ਮਨੇਰ।
- ❖ ਖੱਬੇ ਕੰਢੇ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ: ਪੂਰਨਾ, ਪ੍ਰਣਹਿਤਾ, ਇੰਦਰਾਵਤੀ ਅਤੇ ਸਾਬਰੀ।

ਜੇੜਾ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਮਹਾਨੰਦਾ ਗੰਗਾ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਦਾਰਜੀਲਿੰਗ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਆਖਰੀ ਖੱਬੇ ਕੰਢੇ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਵਜੋਂ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਗੰਗਾ ਬੇਸਿਨ ਭਾਰਤ, ਤਿੱਬਤ (ਚੀਨ), ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

• ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਬੇਸਿਨ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਬਿਹਾਰ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਉਤਰਾਖੰਡ, ਝਾਰਖੰਡ, ਹਰਿਆਣਾ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁੱਲ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 26% ਹੈ।

• ਗੰਗਾ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ:

❖ ਸੱਜੇ ਕੰਢੇ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ: ਯਮੁਨਾ, ਤਮਸਾ, ਸੋਨ, ਅਤੇ ਦਮੋਦਰ।

❖ ਖੱਬੇ ਕੰਢੇ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ: ਰਾਮਗੰਗਾ, ਗੋਮਤੀ, ਘਾਘਰਾ, ਗੰਡਕ, ਕੋਸੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨਦਾ।

ਜੇੜਾ 3 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਕਬਾਨੀ ਕਾਵੇਰੀ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਹੈ।

• ਕਾਵੇਰੀ ਬੇਸਿਨ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਕਰਨਾਟਕ, ਕੇਰਲ ਅਤੇ ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 2.7% ਹੈ।

ਪੱਛਮੀ ਘਾਟ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਬੇਸਿਨ, ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਪੂਰਬੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਇਸਨੂੰ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੇਸਿਨ ਅਤੇ ਪੇਨਾਰ ਬੇਸਿਨ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

• ਕਾਵੇਰੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ:

❖ ਖੱਬੇ ਕੰਢੇ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ: ਹਰੰਗੀ, ਹੇਮਾਵਤੀ, ਸ਼ਿਮਸ਼ਾ ਅਤੇ ਅਰਕਾਵਤੀ।

❖ ਸੱਜੇ ਕੰਢੇ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ: ਲਕਸ਼ਮਣ ਤੀਰਥ, ਕਬਿਨੀ, ਸੁਵਰਨਾਵਤੀ, ਭਵਾਨੀ, ਨੇਇਆਲ ਅਤੇ ਅਮਰਾਵਤੀ।

ਜੇੜਾ 4 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਸੁਬਨਸਿਰੀ (ਜਾਂ ਸੋਨਾ ਦਰਿਆ) ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਹੈ।

• ਇਹ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਨਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ।

• ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਬੇਸਿਨ ਤਿੱਬਤ (ਚੀਨ), ਭੂਟਾਨ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

• ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬੇਸਿਨ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਅਸਾਮ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਮੇਘਾਲਿਆ, ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਅਤੇ ਸਿੱਕਮ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੁੱਲ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 5.9% ਹੈ।

• ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ:

❖ ਸੱਜੇ ਕੰਢੇ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ: ਰੰਗੇ ਸਾਂਗਪੋ (ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ), ਸੁਬਾਨਸਿਰੀ, ਕਾਮੇਂਗ (ਜਿਆਭਰਾਲੀ), ਧਨਸਿਰੀ, ਮਾਨਸ, ਸੰਕੋਸ਼, ਤੀਸਤਾ।

❖ ਖੱਬੇ ਕੰਢੇ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ: ਲੇਹਿਤ, ਦਿਬਾਂਗ, ਬੁਰਹਿਦੀਹਿੰਗ, ਦਿਸਾਂਗ, ਡਿਖੇਵ, ਧਨਸਿਰੀ, ਕੋਪਿਲੀ।

32. Which of the following statements is/are not correct about Kangra Valley?

1. It is a transverse valley located in Himachal Pradesh.

2. It is situated between the Dhauladhar Range in the north and the Shivalik Hills in the south.

Select the correct answer from the codes given below:

a) 1 only

b) 2 only

c) Both 1 and 2

d) Neither 1 nor 2

32. ਕਾਂਗੜਾ ਘਾਟੀ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹੈ/ਨਹੀਂ?

1. ਇਹ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸਵਰਸ ਘਾਟੀ ਹੈ।

2. ਇਹ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਧੌਲਾਧਰ ਰੇਂਜ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕੋਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

a) ਸਿਰਫ਼ 1

b) ਸਿਰਫ਼ 2

c) 1 ਅਤੇ 2 ਦੋਵੇਂ

d) ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

32. Answer (a)

Statement 1 is incorrect and Statement 2 is correct

- The Kangra Valley is a strike valley situated between the Dhauladhar Range (north) and the Shivalik Hills (south). It extends from the foot of the Dhauladhar Range to the Beas River.
- Kangra tea from Himachal Pradesh received a Geographical Indication (GI) tag in India in 2005 and in the European Union in 2023.
- The Kulu Valley, located in the upper course of the Ravi, is a transverse valley. It is formed by the Beas River between Manali and Larji.

ਬਿਆਨ 1 ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਕਾਂਗੜਾ ਘਾਟੀ ਧੌਲਾਧਰ ਰੇਂਜ (ਉੱਤਰ) ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜੀਆਂ (ਦੱਖਣ) ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਹੜਤਾਲ ਵਾਲੀ ਘਾਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਧੌਲਾਧਰ ਰੇਂਜ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।
- ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਂਗੜਾ ਚਾਹ ਨੂੰ 2005 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 2023 ਵਿੱਚ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸੰਕੇਤ (GI) ਟੈਗ ਮਿਲਿਆ।
- ਰਾਵੀ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਕੁੱਲੂ ਘਾਟੀ, ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸਵਰਸ ਘਾਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਨਾਲੀ ਅਤੇ ਲਾਰਜੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

33. With reference to the onset of Indian monsoon, consider the following statements:

1. Statement-I: Tropical Easterly Jet stream causes the burst of southwest monsoon in India.
2. Statement-II: Tropical Easterly Jet stream reverses the upper air circulation pattern from low-pressure to high-pressure in North India.

Which one of the following is correct in respect of the above statements?

- a) Both Statement-I and Statement-II are correct and Statement-II is the correct explanation for Statement-I.
- b) Both Statement-I and Statement-II are correct, and Statement-II is not the correct explanation for Statement-I.
- c) Statement-I is correct, but Statement-II is incorrect.
- d) Statement-I is incorrect, but Statement-II is correct.

33. ਭਾਰਤੀ ਮਾਨਸੂਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਕਥਨ-I: ਖੰਡੀ ਪੂਰਬੀ ਜੈਟ ਧਾਰਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਮਾਨਸੂਨ ਦੇ ਫਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ।
 2. ਬਿਆਨ-II: ਟ੍ਰੋਪਿਕਲ ਈਸਟਰਲੀ ਜੈਟ ਸਟ੍ਰੀਮ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰਲੇ ਹਵਾ ਦੇ ਗੋੜ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਘੱਟ-ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਉੱਚ-ਦਬਾਅ ਵਿੱਚ ਉਲਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ?
- a) ਕਥਨ-I ਅਤੇ ਕਥਨ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਥਨ-II, ਕਥਨ-I ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ।
 - b) ਕਥਨ-I ਅਤੇ ਕਥਨ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਥਨ-II, ਕਥਨ-I ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।
 - c) ਕਥਨ-I ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਥਨ-II ਗਲਤ ਹੈ।
 - d) ਕਥਨ-I ਗਲਤ ਹੈ, ਪਰ ਕਥਨ-II ਸਹੀ ਹੈ।

33. Answer (c)

Statement-I is correct

- Tropical Easterly Jet streams (TEJ) are major high-velocity winds in the lower troposphere found between 5° and 20°N .
- TEJ causes the burst of south-west monsoon in India. Statement-II is incorrect
- In summer, TEJ comes into existence quickly after the STJ has shifted to the north of the Himalayas.
- It results in the reversal of the upper air circulation pattern from high-pressure to low-pressure in North India and descends over the Indian Ocean which intensifies the high pressure in the Madagascar region.
- This leads to the quick onset of monsoon.

ਬਿਆਨ - ਮੈਂ ਸਹੀ ਹਾਂ।

- ਟ੍ਰੋਪੀਕਲ ਈਸਟਰਲੀ ਜੈਟ ਸਟ੍ਰੀਮ (TEJ) 5° ਅਤੇ 20°N ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੇਠਲੇ ਟ੍ਰੋਪੋਸਫੀਅਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਉੱਚ-ਗਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਹਨ।
- TEJ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਮਾਨਸੂਨ ਦੇ ਫਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਥਨ-II ਗਲਤ ਹੈ।
- ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ, TEJ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰੀ ਹਵਾ ਦੇ ਗੋੜ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਉੱਚ-ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਘੱਟ-ਦਬਾਅ ਵੱਲ ਉਲਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਡਾਗਾਸਕਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚ-ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਸ ਨਾਲ ਮਾਨਸੂਨ ਜਲਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

34. Which space organization has developed first ever space-based quantum sensor for gravity measurements?

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

- a) Indian Space Research Organisation (ISRO)
- b) China National Space Administration (CNSA)
- c) Japan Aerospace Exploration Agency (JAXA)
- d) National Aeronautics and Space Administration (NASA)

34. ਕਿਸ ਪੁਲਾੜ ਸੰਗਠਨ ਨੇ ਗੁਰੂਤਾ ਮਾਪ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਸਪੇਸ-ਅਧਾਰਤ ਕੁਆਂਟਮ ਸੈਂਸਰ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਹੈ?

- a) ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਾੜ ਖੋਜ ਸੰਗਠਨ (ISRO)
- b) ਚੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਲਾੜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ (CNSA)
- c) ਜਾਪਾਨ ਏਰੋਸਪੇਸ ਐਕਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ (JAXA)
- d) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਪੁਲਾੜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ (NASA)

Answer: (d)

The National Aeronautics and Space Administration (NASA) is developing the first-ever space-based quantum sensor to measure gravity with high precision. Scientists are working on a Quantum Gravity Gradiometer (QGG) to be placed onboard a satellite in low Earth orbit. The QGG can detect the smallest gravitational changes by measuring differences in acceleration as tiny as 10^{-15} meters per second squared over a distance of 1 meter. In this system, atoms are cooled to near absolute zero, turning them into wave-like states inside a vacuum. Lasers manipulate these atoms, causing a phase shift that reveals the strength of gravitational forces. This technology helps estimate the mass of large structures like the Himalayas and track the movement of water, ice, and rocks from space. The recent development marks a big step in using quantum sensing for environmental monitoring and Earth sciences.

ਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰੋਨੈਟਿਕਸ ਅਤੇ ਪੁਲਾੜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ (NASA) ਉੱਚ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂਤਾ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਸਪੇਸ-ਅਧਾਰਤ ਕੁਆਂਟਮ ਸੈਂਸਰ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੈਟੇਲਾਈਟ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੁਆਂਟਮ ਗ੍ਰੈਵਿਟੀ ਗ੍ਰੈਡੀਓਮੀਟਰ (QGG) 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। QGG 1 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ 10^{-15} ਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕਿੰਟ ਵਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਗ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਮਾਪ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀਆਂ ਗੁਰੂਤਾ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ, ਪਰਮਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਪੂਰਨ ਜ਼ੀਰੋ ਤੱਕ ਠੰਢਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੈਕਿਊਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਰੰਗ ਵਰਗੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਜ਼ਰ ਇਹਨਾਂ ਪਰਮਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੜਾਅ ਸਿਫਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂਤਾ ਬਲਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਹਿਮਾਲਿਆ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਪੁੰਜ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਪੁਲਾੜ ਤੋਂ ਪਾਣੀ, ਬਰਫ ਅਤੇ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲੀਆ ਵਿਕਾਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਲਈ ਕੁਆਂਟਮ ਸੈਂਸਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

35. With reference to fly ash, consider the following statements:

1. Fly ash is mainly ejected from automobiles as a by-product of fuel combustion.
2. Fly ash is rich in oxides such as silica, alumina, and calcium, and contains toxic heavy metals like lead, mercury, and cadmium.
3. Fly ash can be a complete substitute for cement in construction.

How many of the statements given above are correct?

- a) Only one
- b) Only two
- c) All three
- d) None

35. ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਉੱਡਦੀ ਸੁਆਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਟੋਮੋਬਾਈਲਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਲਣ ਦੇ ਬਲਨ ਦੇ ਉਪ-ਉਤਪਾਦ ਵਜੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ।
2. ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਸਿਲਿਕਾ, ਐਲੂਮਿਨਾ ਅਤੇ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਵਰਗੇ ਆਕਸਾਈਡਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੀਸਾ, ਪਾਰਾ ਅਤੇ ਕੈਡਮੀਅਮ ਵਰਗੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਭਾਰੀ ਧਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
3. ਉੱਡਦੀ ਸੁਆਹ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੀਮੰਟ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬਦਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿੰਨੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ?

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿੰਨੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਤਿੰਨੋਂ
- d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

35. Answer (a)

Statement 1 is incorrect

- Fly ash is ejected mainly by thermal power plants as by-products of coal burning.
- It pollutes air and water and may cause heavy metal pollution in water bodies.
- It affects crops and vegetation due to its direct deposition on leaves. Statement 2 is correct
- Fly ash is oxide-rich and consists of silica, alumina, oxides of iron, calcium, and magnesium and toxic heavy metals like lead, mercury, cadmium, arsenic, cobalt, and copper.
- Oxides present in large quantities are aluminium silicate, silicon dioxide (SiO_2) and calcium oxide (CaO).

Statement 3 is incorrect

• Uses of Fly ash:

- ❖ Cement can be replaced by fly ash by up to 35%, thus reducing the cost of construction.
- ❖ Fly ash bricks are lightweight and durable.
- ❖ Fly ash is a better fill material for road embankments and concrete roads.
- ❖ It can be used in the reclamation of wastelands.
- ❖ Abandoned mines can be filled up with fly ash.
- ❖ Fly ash can increase crop yield when added to the soil. It also enhances the soil's water-holding capacity. (But if it gets deposited on the leaf, it will reduce photosynthesis).

ਕਥਨ 1 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਥਰਮਲ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਲਾ ਜਲਾਉਣ ਦੇ ਉਪ-ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਧਾਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਪੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਥਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।
- ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਆਕਸਾਈਡ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਲਿਕਾ, ਐਲੂਮਿਨਾ, ਆਇਰਨ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ ਦੇ ਆਕਸਾਈਡ ਅਤੇ ਸੀਸਾ, ਪਾਰਾ, ਕੈਡਮੀਅਮ, ਆਰਸੈਨਿਕ, ਕੋਬਾਲਟ ਅਤੇ ਤਾਂਬਾ ਵਰਗੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਭਾਰੀ ਧਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਆਕਸਾਈਡ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਸਿਲੀਕੇਟ, ਸਿਲੀਕਾਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ (SiO_2) ਅਤੇ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਆਕਸਾਈਡ (CaO) ਹਨ।

ਕਥਨ 3 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਦੇ ਉਪਯੋਗ:

- ❖ ਸੀਮਿੰਟ ਨੂੰ 35% ਤੱਕ ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਲਾਗਤ ਘਟਦੀ ਹੈ।
- ❖ ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਇੱਟਾਂ ਹਲਕੇ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ❖ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਅਤੇ ਕੰਕਰੀਟ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਲਈ ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਭਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ।
- ❖ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੱਜਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ❖ ਛੱਡੀਆਂ ਖਾਣਾਂ ਨੂੰ ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਫਸਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਾਣੀ-ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। (ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪੱਤੇ 'ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦੇਵੇਗੀ)।

36. The System of Air Quality and Weather Forecasting and Research (SAFAR) is a national initiative launched by the Ministry of Earth Sciences (MoES) in India. It plays a crucial role in monitoring and forecasting air quality across major metropolitan cities. In this context, how many of the following pollutants are part of SAFAR's monitoring system?

1. PM10
2. Ozone
3. Carbon Monoxide
4. Nitrogen Oxides
5. Sulphur Dioxide

Select the correct answer using the code given below:

- a) Only one
- b) Only two
- c) Only three
- d) All five

36. ਹਵਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਅਤੇ ਖੋਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (SAFAR) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਮੰਤਰਾਲੇ (MoES) ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਹਾਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨੇ SA-FAR ਦੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ?

1. PM 10
2. ਓਜ਼ੋਨ
3. ਕਾਰਬਨ ਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ
4. ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਆਕਸਾਈਡ
5. ਸਲਫਰ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- d) ਸਾਰੇ ਪੰਜ

36. Answer (d)

All five options are correct

- The System of Air Quality and Weather Forecasting and Research (SAFAR) is a national initiative introduced by the Ministry of Earth Sciences (MoES).
- It is an integral part of India's first Air Quality Early Warning System operational in Delhi.
- SAFAR will measure the air quality of a metropolitan city.
- It also monitors all weather parameters like temperature, rainfall, humidity, wind speed, and wind direction, UV radiation, and solar radiation.
- The network has multiple air quality monitoring stations in each city, equipped with real-time, continuous monitors for various pollutants.
- The system was indigenously developed by the Indian Institute of Tropical Meteorology (IITM), Pune and operationalised by the India Meteorological Department (IMD).
- It has a giant colour LED display that gives out real-time air quality indexes on a 24x7 basis with colour coding (along with a 72-hour advance forecast).
- The ultimate objective of the project is to increase awareness among the public regarding the air quality in their city.
- Pollutants monitored under the SAFAR System include:
 - ❖ PM2.5.
 - ❖ PM10.
 - ❖ Ozone.
 - ❖ Carbon Monoxide (CO).
 - ❖ Nitrogen Oxides (NOx).
 - ❖ Sulphur Dioxide (SO2).
 - ❖ Benzene (found in crude oil. It is used to make plastics, resins, synthetic fibres, rubber lubricants, etc. As a VOC, benzene reacts with other air pollutants to form ground-level ozone, which can damage crops (in the form of smog) and materials)
 - ❖ Toluene (methylbenzene — used in paint thinners and as an octane booster in gasoline engines)
 - ❖ Xylene (dimethylbenzene — used as a solvent in printing, rubber, and leather industry)
 - ❖ Mercury.

ਸਾਰੇ ਪੰਜ ਵਿਕਲਪ ਸਹੀ ਹਨ।

- ਹਵਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਅਤੇ ਖੋਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (SAFAR) ਧਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਮੰਤਰਾਲੇ (MoES) ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਏਅਰ ਕੁਆਲਿਟੀ ਅਰਲੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ।
- SAFAR ਇੱਕ ਮਹਾਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਮਾਪੇਗਾ।

- ਇਹ ਤਾਪਮਾਨ, ਬਾਰਿਸ਼, ਨਮੀ, ਹਵਾ ਦੀ ਗਤੀ, ਅਤੇ ਹਵਾ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ, ਯੂਵੀ ਰੇਡੀਏਸ਼ਨ, ਅਤੇ ਸੂਰਜੀ ਰੇਡੀਏਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਸਾਰੇ ਮੌਸਮੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਹਵਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਨ, ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਅਸਲ-ਸਮੇਂ, ਨਿਰੰਤਰ ਮਾਨੀਟਰਿੰਗ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹਨ।
- ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਖੰਡੀ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਸਥਾ (IITM), ਪੁਣੇ ਦੁਆਰਾ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ (IMD) ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੰਗੀਨ LED ਡਿਸਪਲੇ ਹੈ ਜੋ ਰੰਗ ਕੋਡਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ 24x7 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਲ-ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਵਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸੂਚਕਾਂਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (72-ਘੰਟੇ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ)।
- ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ।
- SAFAR ਸਿਸਟਮ ਅਧੀਨ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- ❖ PM2.5
- ❖ PM10
- ❖ ਓਜ਼ੋਨ
- ❖ ਕਾਰਬਨ ਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ (CO)
- ❖ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਆਕਸਾਈਡ (NOx)
- ❖ ਸਲਫਰ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ (SO2)
- ❖ ਬੈਂਜੀਨ (ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਲਾਸਟਿਕ, ਰੈਜ਼ਿਨ, ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਫਾਈਬਰ, ਰਬੜ ਲੁਬਰੀਕੈਂਟ, ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ VOC ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਜੀਨ ਹੋਰ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਓਜ਼ੋਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਫਸਲਾਂ (ਧੂੰਏਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ)
- ❖ ਟੋਲੂਇਨ (ਮਿਥਾਈਲਬੇਂਜੀਨ - ਪੇਂਟ ਥਿਨਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਗੈਸੋਲੀਨ ਇੰਜਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਓਕਟੇਨ ਬੂਸਟਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)
- ❖ ਜਾਈਲੀਨ (ਡਾਈਮੈਥਾਈਲਬੇਂਜੀਨ - ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ, ਰਬੜ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਘੋਲਕ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)
- ❖ ਬੁੱਧ ਗ੍ਰਹਿ।

37. Consider the following statements:

1. Natural eutrophication is the process where lakes slowly age over time as they gather minerals and organic matter, which helps algae and aquatic plants grow.
2. Human-induced nutrient enrichment of lakes, leading to accelerated ageing, is termed oligotrophication.

Which of the statements given above is/are correct?

- a) 1 only
- b) 2 only
- c) Both 1 and 2
- d) Neither 1 nor 2

37. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਕੁਦਰਤੀ ਯੂਟ੍ਰੋਫਿਕੇਸ਼ਨ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਝੀਲਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖਣਿਜ ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਪਦਾਰਥ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਐਲਗੀ ਅਤੇ ਜਲ-ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
2. ਝੀਲਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ-ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੁਢਾਪਾ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਓਲੀਗੋਟ੍ਰੋਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ/ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ 1
- b) ਸਿਰਫ 2
- c) 1 ਅਤੇ 2 ਦੋਵੇਂ
- d) ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

37. Answer (a)

Statement 1 is correct

- Natural eutrophication is the gradual process of lake ageing caused by the build-up of minerals and organic matter, which supports the growth of algae and plants.
- Lakes receive their water from surface runoff and, along with it, various chemical substances and minerals.
- Over periods spanning millennia, ageing occurs as the lakes accumulate mineral and organic matter and gradually fill up. Statement 2 is incorrect
- The human-caused quick ageing of lakes due to nutrient enrichment is called cultural eutrophication, not oligotroph cation.
- Based on their nutrient content, lakes are categorised as Oligotrophic (very low in nutrients), Meso trophic (moderate nutrients) and Eutrophic (highly nutrient-rich).
- Most lakes in India are either eutrophic or mesotrophic because of the nutrients derived from their surroundings or the organic wastes entering them.
- Effects of Eutrophication:
 - ❖ Collapsing food chains: Eutrophic water bodies (rich in nutrients) support dense plant and phytoplankton populations, the death and decomposition of which kills animal life by depriving water of oxygen.
 - ❖ New species invasion: Eutrophication may make the ecosystem competitive by transforming the normal limiting nutrient to an abundant level. This causes shifts in the species composition of the ecosystem.
 - ❖ Loss of freshwater lakes: Eutrophication eventually creates a detritus layer in lakes and produces a successively shallower surface water depth.
 - ❖ Loss of coral reefs: Occurs due to decreased water transparency (increased turbidity).
 - ❖ Others: Affects navigation due to increased turbidity; creates colour (yellow, green, red) and smell; increases biomass of inedible toxic phytoplankton, benthic and epiphytic algae and bloom of gelatinous zooplankton, etc.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਕੁਦਰਤੀ ਯੂਟ੍ਰੋਫਿਕੇਸ਼ਨ ਝੀਲਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਕ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਖਣਿਜਾਂ ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਐਲਗੀ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਝੀਲਾਂ ਆਪਣਾ ਪਾਣੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦੇ ਵਹਾਅ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਾਇਣਕ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਵੀ।
- ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਬੁਢਾਪਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਝੀਲਾਂ ਖਣਿਜ ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਪਦਾਰਥ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਭਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਾਰਨ ਝੀਲਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਨ ਜਲਦੀ ਬੁੱਢੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਯੂਟ੍ਰੋਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਓਲੀਗੋਟ੍ਰੋਫਿਕ ਕੈਟੇਸ਼ਨ।
- ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਝੀਲਾਂ ਨੂੰ ਓਲੀਗੋਟ੍ਰੋਫਿਕ (ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ), ਮੇਸੋਟ੍ਰੋਫਿਕ (ਮੱਧਮ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ) ਅਤੇ ਯੂਟ੍ਰੋਫਿਕ (ਬਹੁਤ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ) ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
- ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਝੀਲਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਯੂਟ੍ਰੋਫਿਕ ਜਾਂ ਮੇਸੋਟ੍ਰੋਫਿਕ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੈਵਿਕ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਹਨ।
- ਯੂਟ੍ਰੋਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ:
 - ❖ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਭੋਜਨ ਲੜੀਵਾਂ: ਯੂਟ੍ਰੋਫਿਕ ਜਲ ਸਰੋਤ (ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ) ਸੰਘਣੇ ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਫਾਈਟੋਪਲੈਂਕਟਨ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਸੜਨ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਆਕਸੀਜਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਕੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 - ❖ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਹਮਲਾ: ਯੂਟ੍ਰੋਫਿਕੇਸ਼ਨ ਆਮ ਸੀਮਤ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਦਲ ਕੇ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।
 - ❖ ਤਾਜ਼ੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਝੀਲਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ: ਯੂਟ੍ਰੋਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਝੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਿਟ੍ਰਿਟਸ ਪਰਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਘੱਟ ਘੱਟ ਸਤਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 - ❖ ਕੋਰਲ ਰੀਫਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ: ਇਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ (ਗੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ) ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 - ❖ ਹੋਰ: ਵਧੀ ਹੋਈ ਗੰਦਗੀ ਕਾਰਨ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਰੰਗ (ਪੀਲਾ, ਹਰਾ, ਲਾਲ) ਅਤੇ ਗੰਧ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਖਾਣਯੋਗ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਫਾਈਟੋਪਲੈਂਕਟਨ, ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਅਤੇ ਐਪੀਫਾਈਟਿਕ ਐਲਗੀ ਦੇ ਬਾਇਓਮਾਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੈਲੇਟੀ ਨੈਸ ਜੂਪਲੈਂਕਟਨ, ਆਦਿ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

38. Consider the following statements regarding the socio-religious changes in Punjab under Mauryan rule:

1. Ashoka sent Buddhist missionaries to Punjab to spread Buddhism.
2. The Arthashastra of Kautilya provides details about Punjab's administration under the Mauryas.
3. The Mauryan rule led to a decline in Vedic practices in Punjab.

4. Punjab was administered as part of the larger province of Gandhara under Mauryan rule. Which of the above statpts are correct?

- Only 1 and 4
- Only 1, 2, and 4
- Only 2 and 3
- 1, 2, 3, and 4

38. ਮੌਰੀਆ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਧਾਰਮਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

- ਅਸ਼ੋਕ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੋਧੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ।
- ਕੋਟਿਲਯ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਮੌਰੀਆ ਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਮੌਰੀਆ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੈਦਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ।
- ਮੌਰੀਆ ਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਗੰਧਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 4
- ਸਿਰਫ਼ 1, 2, ਅਤੇ 4
- ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3
- 1, 2, 3, ਅਤੇ 4

38. Answer: (b)

Ashoka sent Buddhist missionaries to Punjab to propagate Buddhism (Statement 1 is correct). Kautilya's Arthashastra provides details on the Mauryan administration in Punjab (Statement 2 is correct). However, Vedic practices did not decline entirely under the Mauryas; Buddhism and Jainism gained prominence, but Hinduism remained dominant (Statement 3 is incorrect). Punjab was part of the Gandhara province during Mauryan rule (Statement 4 is correct).

ਅਸ਼ੋਕ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੋਧੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ (ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ)। ਕੋਟਿਲਯ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੌਰੀਆ ਸ਼ਾਸਨ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਰੀਆ ਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ ਵੈਦਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਰਾਵਟ ਨਹੀਂ ਆਈ; ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜੈਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਮਿਲੀ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਿਹਾ (ਕਥਨ 3 ਗਲਤ ਹੈ)। ਮੌਰੀਆ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਗੰਧਾਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ (ਕਥਨ 4 ਸਹੀ ਹੈ)।

39. Consider the following pairs:

Convention	Objective
1. The Basel Convention	To reduce transboundary movements of hazardous waste.
2. Rotterdam Convention	Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade
3. Stockholm Convention	To protect human health and the environment from persistent organic pollutants (POPs).

How many of the pairs are correct?

- Only one
- Only two
- All three
- None

39. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼

- ਬੇਸਲ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਖਤਰਨਾਕ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ।
- ਰੋਟਰਡਮ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖਤਰਨਾਕ ਰਸਾਇਣਾਂ ਅਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸੂਚਿਤ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
- ਸਟਾਕਹੋਮ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਨੈਵਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ (POPs) ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ।

ਕਿੰਨੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ

- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
c) ਤਿੰਨ
d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

39. Answer (c)

All three pairs are correct

• Basel convention:

❖ Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal is an international treaty that entered into force in 1992.

❖ As of 2018, 190 members are parties to the Convention.

❖ The United States has signed the Convention but has not ratified it.

❖ Basel Convention was designed to:

• Reduce the movement of hazardous waste between nations.

• Prevent the transfer of hazardous waste from developed to less developed countries (LDCs).

• Minimize the amount and toxicity of wastes generated.

• Assist LDCs in the environmentally sound management of the hazardous and other wastes they generate.

• Rotterdam convention:

❖ The Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade is a multilateral treaty that promotes shared responsibilities regarding the importation of hazardous chemicals.

❖ The convention promotes an open exchange of information and calls on exporters of hazardous chemicals to use proper labelling and safe handling and inform purchasers of any known restrictions or bans.

❖ Signatory nations can decide whether to allow or ban the importation of chemicals listed in the treaty.

• Stockholm convention:

❖ Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants (POPs) is an international treaty enacted in 2004 to eliminate or restrict the production and use of POPs.

❖ Important Listed substances:

• Aldrin: Used as an insecticide.

• Heptachlor: Uses as a termiticide (including in the structure of houses and underground) for organic treatment and underground cable boxes.

• Hexachlorobenzene: Use as a chemical intermediate and a solvent for pesticides.

• Endring: Endring has been used primarily as an agricultural insecticide on tobacco, apple trees, cotton, sugar cane, rice, cereal, and grains.

• Polychlorinated biphenyl: PCB's commercial utility was based largely on their chemical stability, including low flammability, and physical properties, including electrical insulating properties. They are highly toxic.

• DDT: DDT is the best-known of several chlorine-containing pesticides used in the 1940s and 1950s.

ਤਿੰਨੋਂ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਹਨ।

• ਬਾਜ਼ਲ ਸੰਮੇਲਨ:

❖ ਖਤਰਨਾਕ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਬਾਰੇ ਬੇਸਲ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਡਿਸਪੋਜ਼ਲ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀ ਹੈ ਜੋ 1992 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਈ ਸੀ।

❖ 2018 ਤੱਕ, 190 ਮੈਂਬਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਪੱਖ ਹਨ।

❖ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

❖ ਬਾਜ਼ਲ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

• ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਖਤਰਨਾਕ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ।

• ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ (LDCs) ਵਿੱਚ ਖਤਰਨਾਕ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ।

• ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੂੜੇ-ਕਰਕਟ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇਪਣ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰਨਾ।

• ਐਲਡੀਸੀਜ਼ ਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪੱਖੋਂ ਸਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

• ਰੋਟਰਡੈਮ ਸੰਮੇਲਨ:

❖ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖਤਰਨਾਕ ਰਸਾਇਣਾਂ ਅਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਚਿਤ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਰੋਟਰਡੈਮ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਇੱਕ ਬਹੁਪੱਖੀ

ਸੰਧੀ ਹੈ ਜੋ ਖਤਰਨਾਕ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੇ ਆਯਾਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਂਝੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

❖ ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਲੇਬਲਿੰਗ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣੀਆਂ-ਪਛਾਣੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

❖ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਧੀ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੇ ਆਯਾਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣੀ ਹੈ।

• ਸਟਾਕਹੋਮ ਸੰਮੇਲਨ:

❖ ਸਟਾਕਹੋਮ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਆਨ ਪਰਸਿਸਟੈਂਟ ਜੈਵਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ (POPs) ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

2004 ਵਿੱਚ POPs ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਲਈ।

❖ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੂਚੀਬੱਧ ਪਦਾਰਥ:

• ਐਲਡਰਿਨ: ਇੱਕ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

• ਹੈਪਟਾਕਲੋਰ: ਇੱਕ ਦੀਮਕੀਨਾਸ਼ਕ (ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਭੂਮੀਗਤ ਢਾਂਚੇ ਸਮੇਤ) ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਜੈਵਿਕ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਭੂਮੀਗਤ ਕੇਬਲ ਬਕਸੇ।

• ਹੈਕਸਾਕਲੋਰੋਬੇਨਜ਼ੀਨ: ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਅਤੇ ਘੋਲਕ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ।

• ਐਂਡਰਿੰਗ: ਐਂਡਰਿੰਗ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਪਾਹ, ਗੰਨਾ, ਚੌਲ, ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਤੰਬਾਕੂ, ਸੇਬ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ,

• ਪੋਲੀਕਲੋਰੀਨੇਟਿਡ ਬਾਈਫਿਨਾਇਲ: ਪੀਸੀਬੀ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਉਪਯੋਗਤਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਾਇਣਕ ਸਥਿਰਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ, ਘੱਟ ਜਲਣਸ਼ੀਲਤਾ, ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਮੇਤ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਇੰਸੂਲੇਟਿੰਗ ਗੁਣਾਂ ਸਮੇਤ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

• ਡੀਡੀਟੀ: 1940 ਅਤੇ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਕਲੋਰੀਨ-ਯੁਕਤ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡੀਡੀਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

40) Consider the following statements regarding critical minerals:

1. A critical mineral is an element vital for modern technologies, economies, and national security, with potential risks of supply chain disruptions.
2. A mineral is considered critical when the risk of supply shortage and its economic impact is lower than that of other raw materials.
3. Each country formulates its own list of critical minerals based on strategic needs, with India identifying 30 such minerals, including nickel, titanium, vanadium, and tungsten.
4. The Pradhan Mantri Khanij Kshetra Kalyan Yojana (PMKKKY) aims to ensure the supply of critical minerals by establishing joint ventures with foreign entities.

How many of the statements given above is/are correct?

- a) Only one
- b) Only two
- c) Only three
- d) All four

40) ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ, ਅਰਥਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਤ ਹੈ, ਸਪਲਾਈ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਜੋਖਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।
2. ਇੱਕ ਖਣਿਜ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਨਾਲੋਂ।
3. ਹਰੇਕ ਦੇਸ਼ ਰਣਨੀਤਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਲ 30 ਅਜਿਹੇ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿੱਕਲ, ਟਾਈਟੇਨੀਅਮ, ਵੈਨੇਡੀਅਮ ਅਤੇ ਟੰਗਸਟਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
4. ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਖਨੀਜ ਖੇਤਰ ਕਲਿਆਣ ਯੋਜਨਾ (PMKKKY) ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਉੱਦਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਖਣਿਜ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿੱਥੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ/ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ

d) ਚਾਰੇ

40. Answer (b)

Statement 1 is correct

• A critical mineral is a metallic or non-metallic element crucial for modern technologies, economies, and national security, with the potential risk of disruptions to its supply chains. Both primary and processed minerals can be critical minerals.

Statement 2 is incorrect

• In simple words, a mineral is critical when the risk of supply shortage and associated economic impact is (relatively) higher than other raw materials.
 • The limited availability or concentrated extraction of critical minerals in specific locations can cause supply chain vulnerabilities and disruptions.

Statement 3 is correct

• Each country creates its own critical minerals list based on strategic needs. India has identified 30 critical minerals, which include nickel, titanium, vanadium, and tungsten.
 • India's first report on "Critical Minerals for India" has identified 30 critical minerals.
 • The minerals were identified based on a report by an Expert Committee of the Ministry of Mines.
 • The committee also proposed establishing the Centre of Excellence for Critical Minerals (CECM) under the Ministry of Mines, which will update India's list of critical minerals periodically.
 • The identification of the critical minerals is a part of multiple strategic value chains, which include:
 ❖ Clean technologies initiatives (such as zero-emission vehicles, wind turbines, and solar panels)
 ❖ Information and communication technologies (including semiconductors)
 ❖ Advanced manufacturing inputs and materials (such as defence applications, permanent magnets, and ceramic)
 • China is the world's largest producer of 16 critical minerals, responsible for approximately 60-70% of global production of cobalt and rare earth elements.

Statement 4 is incorrect

• The Pradhan Mantri Khanij Kshetra Kalyan Yojana (PMKKKY) focuses on the welfare of mining-affected areas and communities, rather than directly establishing joint ventures to ensure the supply of critical minerals.
 • Khanij Bidesh India Ltd. (KABIL) is a joint venture established to ensure the steady supply of critical and strategic minerals to the Indian market, involving three Central Public Sector Enterprises: National Aluminium Company Ltd. (NALCO), Hindustan Copper Ltd. (HCL), and Mineral Exploration Company Ltd. (MECL), with equity participation in a ratio of 40:30:30.
 • KABIL's primary functions include identifying, exploring, developing, mining, and processing strategic minerals overseas to meet India's commercial needs, while also facilitating partnerships with mineral rich countries such as Australia, African nations, and South America.
 • The initiative is significant as it aims to attract private investment in critical metal mining, thereby bringing in capital and new technologies that will enhance domestic production and reduce imports, which is essential for India's transition towards green energy and e-mobility.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜ ਇੱਕ ਧਾਤੂ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਧਾਤੂ ਤੱਤ ਹੈ ਜੋ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ, ਅਰਥਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਣ ਦਾ ਸੰਭਾਵੀ ਜੋਖਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਖਣਿਜ ਦੋਵੇਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ

• ਸਰਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਖਣਿਜ ਉਦੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਜੋਖਮ (ਮੁਕਾਬਲਤਨ) ਹੋਰ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 • ਖਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਸੀਮਤ ਉਪਲਬਧਤਾ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਿਕਾਸੀ ਸਪਲਾਈ ਲੜੀ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ

• ਹਰੇਕ ਦੇਸ਼ ਰਣਨੀਤਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ 30 ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿੱਕਲ, ਟਾਈਟੇਨੀਅਮ, ਵੈਨੇਡੀਅਮ ਅਤੇ ਟੰਗਸਟਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

- "ਭਾਰਤ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜ" 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ 30 ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
- ਖਾਣਾਂ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਧੀਨ ਸੈਂਟਰ ਆਫ਼ ਐਕਸੀਲੈਂਸ ਫਾਰ ਕ੍ਰਿਟੀਕਲ ਮਿਨਰਲਜ਼ (CECM) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ, ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਅਪਡੇਟ ਕਰੇਗਾ।
- ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਈ ਰਣਨੀਤਕ ਮੁੱਲ ਲੱਭੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:
 - ❖ ਸਾਫ਼ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ੀਰੋ-ਐਮਿਸ਼ਨ ਵਾਹਨ, ਵਿੰਡ ਟਰਬਾਈਨ, ਅਤੇ ਸੋਲਰ ਪੈਨਲ)
 - ❖ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ (ਸੈਮੀਕੰਡਕਟਰ ਸਮੇਤ)
 - ❖ ਉੱਨਤ ਨਿਰਮਾਣ ਇਨਪੁਟ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੱਖਿਆ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਸਥਾਈ ਚੁੰਬਕ, ਅਤੇ ਸਿਰੇਮਿਕ)
- ਚੀਨ 16 ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜਾਂ ਦਾ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਤਪਾਦਕ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੋਬਾਲਟ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਧਰਤੀ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਲਗਭਗ 60-70% ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 4 ਗਲਤ ਹੈ

- ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਖਣਿਜ ਖੇਤਰ ਕਲਿਆਣ ਯੋਜਨਾ (PMKKKY) ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦਮਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਖਣਨ-ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਖਾਨਿਜ ਬਿਦੇਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ (ਕਾਬਿਲ) ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਉਦਮ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਕੇਂਦਰੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (NALCO), ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕਾਪਰ ਲਿਮਟਿਡ (HCL), ਅਤੇ ਮਿਨਰਲ ਐਕਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (MECL), 40:30:30 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਇਕੁਇਟੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ।

- ਕਾਬਿਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵਪਾਰਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਣਨੀਤਕ-ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ, ਖੋਜ ਕਰਨਾ, ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ, ਮਾਈਨਿੰਗ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਅਫਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਖਣਿਜਾਂ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
- ਇਹ ਪਹਿਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਧਾਤੂ ਮਾਈਨਿੰਗ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਗੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰੀ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਈ-ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਵੱਲ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

41. Consider the following statements regarding Rare Earth Elements (REEs):

1. REEs consist of 15 elements from the Lanthanides group, along with Yttrium and Scandium, and are categorized into heavy (HREEs) and light (LREEs) based on their properties and availability.
2. Neodymium is the most critical heavy rare earth element used primarily in electric vehicles, while dysprosium and cerium are abundant and less critical.
3. India ranks as the fifth largest in terms of rare earth deposits globally, but it contributes only 1% to the total global production of REEs.

Which of the statements given above are correct?

- a) 1 and 2 only
- b) 2 and 3 only
- c) 1 and 3 only
- d) 1, 2 and 3

41. ਦੁਰਲੱਭ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤੱਤਾਂ (REEs) ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. REEs ਵਿੱਚ ਲੈਂਥਾਨਾਈਡਜ਼ ਸਮੂਹ ਦੇ 15 ਤੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਯਟ੍ਰੀਅਮ ਅਤੇ ਸਕੈਂਡੀਅਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਭਾਰੀ (HREEs) ਅਤੇ ਹਲਕੇ (LREEs) ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।
2. ਨਿਓਡੀਮੀਅਮ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭਾਰੀ ਦੁਰਲੱਭ ਧਰਤੀ ਤੱਤ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਵਾਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਡਿਸਪ੍ਰੋਸੀਅਮ ਅਤੇ ਸੀਰੀਅਮ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ।

3. ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਦੁਰਲੱਭ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ REEs ਦੇ ਕੁੱਲ ਵਿਸ਼ਵ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 1% ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- ਸਿਰਫ 1 ਅਤੇ 2
- ਸਿਰਫ 2 ਅਤੇ 3
- ਸਿਰਫ 1 ਅਤੇ 3
- 1, 2 ਅਤੇ 3

41. Answer (c)

Statement 1 is correct

- Rare earth elements (REEs) are a group of 17 chemical elements that have similar properties. They involve 15 elements in the Lanthanides group, along with Yttrium and Scandium, which show similar physical and chemical properties to the lanthanides.
- REEs are listed as critical minerals in India.

Statement 2 is incorrect

- REEs are divided into two forms: heavy (HREEs) and light (LREEs).
- Neodymium is a light rare earth element (LREE), while dysprosium and cerium are heavy rare earth elements (HREEs) but have limited supply in the market.
- LREEs are abundant while HREEs are more critical due to their high demand and less availability.
- Neodymium is the most critical LREE as it is extensively used in mobile phones, medical equipment, and electric vehicles.
- While HREEs such as dysprosium, yttrium, and cerium are crucial for clean energy technologies, they face limited supply and a small market.
- China has the highest reserves of REEs, followed by Vietnam and Brazil.
- REEs available in India: Lanthanum, Cerium, Neodymium, Praseodymium, and Samarium, etc.

Statement 3 is correct

- Rare earth resources in India, accounting for 6% of the total known deposits, rank as the fifth largest globally.
- But it only produces 1% of global output of REEs.
- In India, monazite is the principal source of rare earths and thorium.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਦੁਰਲੱਭ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤੱਤ (REEs) 17 ਰਸਾਇਣਕ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਗੁਣ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਂਥਾਨਾਈਡਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ 15 ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਯਟ੍ਰੀਅਮ ਅਤੇ ਸਕੈਂਡੀਅਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਲੈਂਥਾਨਾਈਡਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਗੁਣ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

• REEs ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਣਿਜਾਂ ਵਜੋਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਥਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ

• REEs ਨੂੰ ਦੋ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: ਭਾਰੀ (HREEs) ਅਤੇ ਹਲਕਾ (LREEs)।

• ਨਿਓਡੀਮੀਅਮ ਇੱਕ ਹਲਕਾ ਦੁਰਲੱਭ ਧਰਤੀ ਤੱਤ (LREE) ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਡਿਸਪ੍ਰੋਸੀਅਮ ਅਤੇ ਸੀਰੀਅਮ ਭਾਰੀ ਦੁਰਲੱਭ ਧਰਤੀ ਤੱਤ (HREEs) ਹਨ ਪਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸੀਮਤ ਹੈ।

• LREEs ਭਰਪੂਰ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ HREEs ਆਪਣੀ ਉੱਚ ਮੰਗ ਅਤੇ ਘੱਟ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ।

• ਨਿਓਡੀਮੀਅਮ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ LREE ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ, ਮੈਡੀਕਲ ਉਪਕਰਣਾਂ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਵਾਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

• ਜਦੋਂ ਕਿ ਡਿਸਪ੍ਰੋਸੀਅਮ, ਯਟ੍ਰੀਅਮ, ਅਤੇ ਸੀਰੀਅਮ ਵਰਗੇ HREE ਸਾਫ਼ ਊਰਜਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

• ਚੀਨ ਕੋਲ REEs ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੰਡਾਰ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀਅਤਨਾਮ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਹਨ।

• ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ REEs: ਲੈਂਥਾਨਮ, ਸੀਰੀਅਮ, ਨਿਓਡੀਮੀਅਮ, ਪ੍ਰਾਸੀਓਡੀਮੀਅਮ, ਅਤੇ ਸਮੇਰੀਅਮ, ਆਦਿ।

ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ

- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੁਰਲੱਭ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ, ਜੋ ਕੁੱਲ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦਾ 6% ਹਨ, ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਵਜੋਂ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।
- ਪਰ ਇਹ REEs ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਸਿਰਫ 1% ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਮੋਨਾਜ਼ਾਈਟ ਦੁਰਲੱਭ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਥੇਰੀਅਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਹੈ।

42. Consider the following statements regarding Maharaja Ranjit Singh:

1. He signed the Treaty of Amritsar with the British in 1809.
2. He made Lahore his capital.
3. His army was called the 'Khalsa Army.'
4. He abolished the death penalty in his kingdom.

How many of the above statements are correct?

- a) One only
- b) Two only
- c) Three only
- d) All four

42. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਉਸਨੇ 1809 ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੰਧੀ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ।
2. ਉਸਨੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ।
3. ਉਸਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ 'ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।
4. ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ ਦੋ
- c) ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ
- d) ਸਾਰੇ ਚਾਰ

Answer: (d)

Maharaja Ranjit Singh signed the Treaty of Amritsar (1809), made Lahore his capital, formed the Khalsa Army, and abolished the death penalty.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੰਧੀ (1809) 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ, ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ, ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਬਣਾਈ, ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

43. Which of the following bird species is known for burying its eggs in mounds of decomposing vegetation or sand, relying on the heat generated from decomposition rather than incubating the eggs themselves?

- a) Nicobar Megapode
- b) Penguin
- c) Ostrich
- d) Albatross

43. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੰਛੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਆਪਣੇ ਆਂਡੇ ਸੜਨ ਵਾਲੀ ਬਨਸਪਤੀ ਜਾਂ ਰੇਤ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਬਣ ਲਈ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਂਡੇ ਖੁਦ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੜਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗਰਮੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ?

- a) ਨਿਕੋਬਾਰ ਮੈਗਾਪੋਡ
- b) ਪੈਂਗੁਇਨ
- c) ਸੁਤਰਮੁਰਗ
- d) ਅਲਬਾਟ੍ਰੋਸ

43. Answer (a)

Option (a) is correct

- Unique characteristics of the Nicobar Megapode:
 - ❖ Mound-building for Incubation: Uses large mounds of sand and decomposing vegetation to incubate eggs instead of body heat.
 - ❖ Temperature Regulation: Adjusts the mound to maintain an incubation temperature of 32°C–35°C for the eggs.
 - ❖ Self-Sufficient Chicks: Chicks hatch fully developed, feathered, and can forage independently without parental care.
 - ❖ Endemic Species: Found only in the Nicobar Islands, inhabiting coastal forests and sandy areas.
 - ❖ Omnivorous Diet: Feeds on seeds, fruits, small invertebrates, and insects by foraging on the forest floor.
 - ❖ Conservation Status: Listed as Vulnerable due to habitat destruction, poaching, and natural disasters.
 - ❖ Solitary Behaviour: Mostly solitary; pairs build nests but do not provide post-hatching care to chicks.

ਵਿਕਲਪ (a) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਨਿਕੋਬਾਰ ਮੈਗਾਪੋਡ ਦੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ:

- ❖ ਇਨਕਿਊਬੇਸ਼ਨ ਲਈ ਟੀਲੇ ਬਣਾਉਣਾ: ਸਰੀਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਂਡੇ ਦੇਣ ਲਈ ਰੇਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਟੀਲੇ ਅਤੇ ਸੜਨ ਵਾਲੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਤਾਪਮਾਨ ਨਿਯਮ: ਆਂਡਿਆਂ ਲਈ 32°C–35°C ਦੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਟੀਲੇ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਚੂਚੇ: ਬੱਚੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਤ, ਖੰਭਾ ਵਾਲੇ ਅੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਾਰਾ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ: ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਕੋਬਾਰ ਟਾਪੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਤੱਟਵਰਤੀ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਰੇਤਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ❖ ਸਰਵਭੋਜੀ ਖੁਰਾਕ: ਜੰਗਲ ਦੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਚਾਰਾ ਲੱਭ ਕੇ ਬੀਜਾਂ, ਫਲਾਂ, ਛੋਟੇ ਇਨਵਰਟੇਬ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਸੰਭਾਲ ਸਥਿਤੀ: ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼, ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਜੋਂ ਸੂਚੀਬੱਧ।
- ❖ ਇਕੱਲਾ ਵਿਵਹਾਰ: ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਕੱਲੇ; ਜੇੜੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਚੂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈਚਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖਭਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

44. "Which of the following marine animals is responsible for the ecological reengineering of kelp forests by controlling sea urchin populations, thus preventing over grazing and promoting the health of these underwater ecosystems?"

- Sea Turtle
- Sea Otter
- Sea lion
- Dolphin

44. "ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਰਚਿਨ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਕੇ ਕੈਲਪ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਪੁਨਰਗਠਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਰਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?"

- ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੱਛੂ
- ਸਮੁੰਦਰੀ ਉਦਬੀ
- ਸਮੁੰਦਰੀ ਸ਼ੇਰ
- ਡੌਲਫਿਨ

44. Answer (b)

Option (b) is correct

- Unique features of sea otters summarized pointwise:

- ❖ Dense Fur: Sea otters have the thickest fur of any animal, with up to 600,000 hair follicles per square inch. This keeps them warm in cold ocean waters, as they lack blubber.
- ❖ Tool Use: Sea otters are one of the few non-primate species known to use tools. They often use rocks to crack open shellfish and hard-shelled prey like sea urchins and clams.
- ❖ Social Behaviour: Sea otters are social animals that often form rafts, groups of up to 20 individuals that float together on the surface. They may hold hands to avoid drifting apart while sleeping.
- ❖ High Metabolism: They have a high metabolic rate and must consume about 25% of their body weight in food each day to maintain their energy levels.
- ❖ Ecological Role: Sea otters are a keystone species, meaning they play a critical role in maintaining the structure of their ecological community by controlling sea urchin populations, which helps keep kelp forests healthy.
- ❖ Diving Ability: They can dive to depths of up to 300 feet (approximately 90 meters) and hold their breath for around five minutes, allowing them to forage for food on the ocean floor.

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

- ❖ Unique Paws: Their paws are webbed and equipped with sharp claws, aiding in swimming and grip ping surfaces. They also have a high degree of dexterity, which helps them manipulate tools and prey.
- ❖ Communication: Sea otters communicate through a variety of vocalizations, including chirps, whistles, and growls, facilitating social interactions within their groups.
- ❖ Floating Behaviour: They are often seen floating on their backs, using their bellies as a table to eat, which allows them to comfortably access their food while resting.
- ❖ Vulnerability: Historically hunted for their fur, sea otters are now considered a threatened species in many areas due to habitat loss, oil spills, and climate change.
- ❖ IUCN Status: Endangered

ਵਿਕਲਪ (b) ਸਹੀ ਹੈ।

• ਸਮੁੰਦਰੀ ਉਦਬੱਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਬਿੰਦੂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

- ❖ ਸੰਘਣੀ ਫਰ: ਸਮੁੰਦਰੀ ਉਦਬੱਤੀਆਂ ਦੀ ਫਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਨਵਰ ਨਾਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਵਰਗ ਇੰਚ 600,000 ਵਾਲਾਂ ਦੇ follicles ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਠੰਡੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਲਬਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ❖ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ: ਸਮੁੰਦਰੀ ਉਦਬੱਤੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਾਈਮੇਟ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ ਜੋ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਸੈੱਲਫਿਸ਼ ਅਤੇ ਸਖਤ-ਸੈੱਲ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਰਚਿਨ ਅਤੇ ਕਲੈਮ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਹਾਰ: ਸਮੁੰਦਰੀ ਉਦਬੱਤੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਨਵਰ ਹਨ ਜੋ ਅਕਸਰ ਬੇੜੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, 20 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਜੋ ਸੜ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਤੈਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੌਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਹੱਥ ਫੜ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਉੱਚ ਮੈਟਾਬੋਲਿਜ਼ਮ: ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੈਟਾਬੋਲਿਕ ਦਰ ਉੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਰਜਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਭਾਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 25% ਭੋਜਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਭੂਮਿਕਾ: ਸਮੁੰਦਰੀ ਉਦਬੱਤੀਆਂ ਇੱਕ ਕੀਸਟੋਨ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਰਚਿਨ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਕੈਲਪ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਗੋਤਾਖੋਰੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ: ਉਹ 300 ਫੁੱਟ (ਲਗਭਗ 90 ਮੀਟਰ) ਤੱਕ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਗੋਤਾਖੋਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਤਲ 'ਤੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਵਿਲੱਖਣ ਪੰਜੇ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ ਜਾਲੇ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੱਖੇ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਤੈਰਾਕੀ ਅਤੇ ਪਿੰਗ ਸਤਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ❖ ਸੰਚਾਰ: ਸਮੁੰਦਰੀ ਉਦਬੱਤੀਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਹਿਕਣਾ, ਸੀਟੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰਜਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਤੈਰਦਾ ਵਿਵਹਾਰ: ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਦੇ ਭਾਰ ਤੈਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਢਿੱਡ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਮੇਜ਼ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਭੋਜਨ ਤੱਕ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਕਮਜ਼ੋਰੀ: ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਉਦਬੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ, ਤੇਲ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਖ਼ਤਰੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ IUCN ਸਥਿਤੀ: ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ

45. Consider the following statements regarding Alexander's invasion of Punjab:

1. Alexander defeated King Porus in the Battle of Hydaspes in 326 BCE.
2. The Greeks referred to Punjab as 'Hindush'.
3. After Alexander's death, Punjab became part of the Seleucid Empire.
4. The Mauryan Empire never controlled Punjab after Alexander's invasion.

Which of the above statements are correct?

- a) Only 1 and 2
- b) Only 1, 2, and 3
- c) Only 2 and 4
- d) 1, 2, 3, and 4

45. ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

1. ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ 326 ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਹਾਈਡਾਸਪੇਸ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ।
 2. ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 'ਹਿੰਦੂਸ਼' ਕਿਹਾ।
 3. ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੰਜਾਬ ਸੈਲਿਊਸੀਡ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ।
 4. ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਰੀਆ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।
- ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2
- b) ਸਿਰਫ਼ 1, 2, ਅਤੇ 3
- c) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 4
- d) 1, 2, 3, ਅਤੇ 4

Answer: (b)

Alexander defeated Porus in the Battle of Hydaspes (Statement 1 is correct). The Greeks called Punjab 'Hindush' (Statement 2 is correct). After Alexander's death, Punjab briefly came under Seleucid control (Statement 3 is correct). However, Chandragupta Maurya took control of Punjab, making Statement 4 incorrect.

ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਹਾਈਡਾਸਪੇਸ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ (ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ)। ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 'ਹਿੰਦੂਸ਼' ਕਿਹਾ (ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ)। ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੰਜਾਬ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੈਲਿਊਸੀਡ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ (ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਮੌਰੀਆ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਟੇਟਮੈਂਟ 4 ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ।

46. The State Forest Department is actively developing the Kambalakonda Wildlife Sanctuary, which spans 71 square kilometres and hosts a range of flora and fauna. This sanctuary is bordered by the Simhachalam hill range and the Gambheeram reservoir, and features new trekking routes, a biodiversity centre, and eco-tourism facilities. Where is Kambalakonda Wildlife Sanctuary located?

- a) Tamil Nadu
- b) Kerala
- c) Andhra Pradesh
- d) Karnataka

46. ਰਾਜ ਜੰਗਲਾਤ ਵਿਭਾਗ ਕੰਬਾਲਕੋਂਡਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਕਚੂਰੀ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 71 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਂਕਚੂਰੀ ਸਿਮਹਾਚਲਮ ਪਹਾੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਾਮ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਰੂਟ, ਇੱਕ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਈਕੋ-ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ। ਕੰਬਾਲਕੋਂਡਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਕਚੂਰੀ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ?

- a) ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ
- b) ਕੇਰਲ
- c) ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
- d) ਕਰਨਾਟਕ

46. Answer (c)

Option (c) is correct

- The Kambalakonda Wildlife Sanctuary, situated in Visakhapatnam, Andhra Pradesh, is undergoing significant development by the Andhra Pradesh Forest Department.
- This sanctuary, covering 71 square kilometres, is home to diverse flora and fauna, including species of spotted deer, rare birds, reptiles, and unique plant life typical of the Eastern Ghats' tropical deciduous forests.
- Initiatives such as wildlife safaris, new trekking routes, and the establishment of an Eastern Ghats Biodiversity Centre are part of ongoing efforts to enhance eco-tourism and conservation in the region.
- It is bordered by the Simhachalam hill range and Gambheeram reservoir.

ਵਿਕਲਪ (c) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਕੰਬਲਕੋਡਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਦਾ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੰਗਲਾਤ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਸੈਂਚੂਰੀ, ਜੋ ਕਿ 71 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਵਿਭਿੰਨ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਟਾਕਦਾਰ ਹਿਰਨ, ਦੁਰਲੱਭ ਪੰਛੀ, ਸੱਪ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਘਾਟ ਦੇ ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਪਤਝੜ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਬਨਸਪਤੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
- ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸਫਾਰੀ, ਨਵੇਂ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਰੂਟ, ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਘਾਟ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਰਗੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਈਕੋ-ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।
- ਇਹ ਸਿਮਹਾਚਲਮ ਪਹਾੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਮ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

47. With reference to tigers in India, consider the following statements:

1. The Sundarbans mangrove forest is the only mangrove ecosystem in the world where tigers are found.
2. Tigers are solitary animals and do not form social groups like lions.
3. The gestation period of a tiger is about 12 to 13 months.
4. Among the States in India, Madhya Pradesh has the highest tiger population.

How many of the statements given above are correct?

- a) Only one
- b) Only two
- c) Only three
- d) All four

47. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਘਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਸੁੰਦਰਬਨ ਮੈਂਗਰੋਵ ਜੰਗਲ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮੈਂਗਰੋਵ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬਾਘ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
2. ਬਾਘ ਇਕੱਲੇ ਜਾਨਵਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।
3. ਬਾਘ ਦਾ ਗਰਭਕਾਲ ਲਗਭਗ 12 ਤੋਂ 13 ਮਹੀਨੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
4. ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿੱਥੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- d) ਚਾਰੇ

47. Answer (c)

Only statements 1, 2 and 4 are correct

• Characteristics of the Tiger:

- ❖ Tigers are primarily solitary animals. Unlike lions, they do not live-in social groups.
- ❖ India is home to more than 70% of the global tiger population, making it a critical country for tiger conservation.
- ❖ Tigers are highly adaptable and can be found in various habitats, including tropical rainforests, dry deciduous forests, mangroves, grasslands, and even savannas.
- ❖ The Sundarbans mangrove forest is the only mangrove ecosystem in the world where tigers are found, and these tigers are known for their ability to swim between islands.
- ❖ The gestation period of a tiger is about 3.5 months (approximately 104-106 days), not 12 to 13 months.
- ❖ Madhya Pradesh has the highest tiger population in India with 785 tigers. Madhya Pradesh is also known as the "Tiger State" because it has the most tiger reserves in India. The state's six tiger reserves are:
 - Kanha Tiger Reserve
 - Pench Tiger Reserve
 - Panna Tiger Reserve
 - Bandhavgarh Tiger Reserve
 - Satpuda Tiger Reserve
 - Sanjay Tiger Reserve

- ❖ Karnataka is the second state with the highest tiger population in India, with 563 tigers.
- ❖ Project Tiger was launched in 1973 by the Government of India to conserve tigers and their habitats, marking a significant effort in wildlife conservation.
- ❖ The tiger is classified as Endangered under the IUCN Red List, primarily due to habitat loss, poaching, and human-wildlife conflict.

ਸਿਰਫ਼ ਕਥਨ 1, 2 ਅਤੇ 4 ਹੀ ਸਹੀ ਹਨ।

• ਬਾਘ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ:

- ❖ ਬਾਘ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਜਾਨਵਰ ਹਨ। ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ।
- ❖ ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 70% ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਰ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਬਾਘ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਮੀਂਹ ਦੇ ਜੰਗਲ, ਸੁੱਕੇ ਪਤਝੜ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲ, ਮੈਂਗਰੋਵ, ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਵਾਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
- ❖ ਸੁੰਦਰਬਨ ਮੈਂਗਰੋਵ ਜੰਗਲ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮੈਂਗਰੋਵ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬਾਘ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਬਾਘ ਟਾਪੂਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤੈਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਬਾਘ ਦਾ ਗਰਭਕਾਲ ਲਗਭਗ 3.5 ਮਹੀਨੇ (ਲਗਭਗ 104-106 ਦਿਨ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 12 ਤੋਂ 13 ਮਹੀਨੇ ਨਹੀਂ।
- ❖ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 785 ਬਾਘਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ "ਟਾਈਗਰ ਸਟੇਟ" ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਘ ਰਿਜ਼ਰਵ ਹਨ। ਰਾਜ ਦੇ ਛੇ ਬਾਘ ਰਿਜ਼ਰਵ ਹਨ:
 - > ਕਾਨ੍ਹਾ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ
 - > ਪੇਂਚ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ
 - > ਪੰਨਾ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ
 - > ਬੰਧਵਗੜ੍ਹ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ
 - > ਸਤਪੁਰਾ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ
 - > ਸੰਜੇ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ
- ❖ ਕਰਨਾਟਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 563 ਬਾਘ ਹਨ।
- ❖ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ 1973 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਾਘਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯਤਨ ਹੈ।
- ❖ ਆਈਯੂਸੀਐਨ ਲਾਲ ਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਘ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ-ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਕਾਰਨ।

48. Which of the followings is not a reptile?

- Cyrtodactylus
- Madras Spotted Skink
- Rhinophis gowari
- Bugun Liocichla

48. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- ਸਾਇਰਟੋਡੈਕਟੀਲਸ
- ਮਦਰਾਸ ਸਪਾਟਡ ਸਕਿੰਕ
- ਰਾਈਨੋਫਿਸ ਗੋਵੇਰੀ
- ਬੁਗੁਨ ਲਿਓਸੀਚਲਾ

48. Answer (d)

Option (d) is correct

- The Bugun Liocichla is a small bird with a distinctive coloration.

- It has a bright yellow belly, olive-green upperparts, and a striking black mask around its eyes. The wings and tail have some reddish-brown coloration.
- It is primarily found in the Eagle nest Wildlife Sanctuary in Arunachal Pradesh, India, making it endemic to this region.
- It is a songbird which is named after the Buguns community.
- It is a critically endangered species, with only 14 to 20 individuals believed to exist in the world.

ਵਿਕਲਪ (d) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਬੁਗੁਨ ਲਿਓਸੀਚਲਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪੰਛੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਰੰਗ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਇਸਦਾ ਢਿੱਡ ਚਮਕਦਾਰ ਪੀਲਾ, ਉੱਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਜੈਤੂਨ-ਹਰਾ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਾਲਾ ਮਾਸਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੰਭਾਂ ਅਤੇ ਪੂਛ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ-ਭੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਈਗਲ ਨੈਸਟ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਹੈ।
- ਇਹ ਇੱਕ ਗੀਤ-ਪੰਛੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਬੁਗੁਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ਤਰੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਸਿਰਫ਼ 14 ਤੋਂ 20 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

49. The UN has declared 2024 the International Year of Camelids. Which of the following species is considered a camelid species?

1. Alpaca
2. Guanaco
3. Vicuna
4. Zebu
5. Wisent

Select the correct answer using the code given below:

- a) 1, 2 and 3 only
- b) 2, 3 and 4 only
- c) 1, 2 and 4 only
- d) 1, 4 and 5 only

49. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ 2024 ਨੂੰ ਉਠਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਲ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਨੂੰ ਉਠਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

1. ਅਲਪਾਕਾ
2. ਗੁਆਨਾਕੋ
3. ਵਿਕੁਨਾ
4. ਜੇਬੂ
5. ਵਿਜੈਂਟ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

- a) ਸਿਰਫ਼ 1, 2 ਅਤੇ 3
- b) ਸਿਰਫ਼ 2, 3 ਅਤੇ 4
- c) ਸਿਰਫ਼ 1, 2 ਅਤੇ 4
- d) ਸਿਰਫ਼ 1, 4 ਅਤੇ 5

49. Answer (a)

Only Options 1, 2 and 3 are correct

- The United Nations has declared 2024 as the International Year of Camelids (IYC 2024) to highlight the significant contributions of camelids – alpacas, Bactrian camels, dromedaries, guanacos, llamas, and vicuñas – to the livelihoods of millions in over 90 countries.
- Camelids are a fascinating group of even-toed ungulates belonging to the family Camelidae.
- They possess remarkable adaptations that enable them to thrive in arid and high-altitude environments, making them well-suited for harsh terrains across the globe.
- Generally, there are two types of Camelids
- Old World Camelids: These are primarily found in northern Africa and central Asia. Notable examples include:

- ❖ Dromedary Camels (*Camelus dromedarius*): Known for their single hump on their backs, these camels are native to regions in northern Africa and the Middle East.
- ❖ Bactrian Camels (*Camelus bactrianus*): These camels have two distinctive humps on their backs and are found in Central Asia. The males of Old-World Camelids possess a unique feature called the "dulla," which is an organ situated in the throat area. This organ is believed to play a role in male dominance behaviour and is also associated with attracting females during mating rituals.
- South American Camelids (New World Camelids):
 - ❖ This category includes llamas, alpacas, guanacos, and vicuñas. They are native to South America and exhibit their own distinct characteristics and adaptations.
 - ❖ Llamas: Known for their use as pack animals and for their wool, llamas are domesticated and have been bred for various purposes.
 - ❖ Alpacas: Also domesticated, alpacas are primarily bred for their high-quality fibre used in textiles.
 - ❖ Guanacos: They are wild camelids found in South America and are closely related to llamas.
 - ❖ Vicuñas: These are wild camelids inhabiting the high-altitude regions of the Andes Mountains. Known for their fine and valuable wool, they are protected species due to their significance and endangered status.
- Zebu: A domesticated cattle breed and not a camelid.
- Wisent: Also known as the European bison, it is not a camelid.

ਸਿਰਫ਼ ਵਿਕਲਪ 1, 2 ਅਤੇ 3 ਸਹੀ ਹਨ।

- ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ 2024 ਨੂੰ ਉਠਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਲ (IYC 2024) ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ 90 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਵਿੱਚ ਉਠਾਂ - ਅਲਪਾਕਾਸ, ਬੈਕਟਰੀਅਨ ਉਠ, ਡਰੋਮੇਡਰੀ, ਗੁਆਨਾਕੋਸ, ਲਾਮਾ ਅਤੇ ਵਿਕੂਨਾ - ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।
- ਉਠ, ਕੈਮਲੀਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਬਰਾਬਰ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੇ ਅਨਗੁਲੇਟਸ ਦਾ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਸਮੂਹ ਹੈ।
- ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਨੁਕੂਲਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕੇ ਅਤੇ ਉੱਚ-ਉਚਾਈ ਵਾਲੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਬਣਦੇ ਹਨ।
- ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਠ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਠ: ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਅਤੇ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:
 - ❖ ਡਰੋਮੇਡਰੀ ਉਠ (ਕੈਮਲਸ ਡਰੋਮੇਡਰੀਅਸ): ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਇੱਕਲੇ ਕੁੱਝ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ, ਇਹ ਉਠ ਉੱਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਹਨ।
 - ❖ ਬੈਕਟਰੀਅਨ ਉਠ (ਕੈਮਲਸ ਬੈਕਟਰੀਅਨਸ): ਇਹਨਾਂ ਉਠਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਦੋ ਵਿਲੱਖਣ ਕੁੱਝ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਠਾਂ ਦੇ ਨਰਾਂ ਵਿੱਚ "ਡੁੱਲਾ" ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਗ ਨਰ ਦਬਦਬੇ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਲਣ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਾਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕੀ ਉਠ (ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਉਠ):
 - ❖ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਲਾਮਾ, ਅਲਪਾਕਾ, ਗੁਆਨਾਕੋ ਅਤੇ ਵਿਕੂਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 - ❖ ਲਾਮਾ: ਪੈਕ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਉੱਨ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ, ਲਾਮਾ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਸਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 - ❖ ਅਲਪਾਕਾ: ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵੀ, ਅਲਪਾਕਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉੱਚ-ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਰੋਸ਼ੇ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
 - ❖ ਗੁਆਨਾਕੋਸ: ਇਹ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲੀ ਉਠ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਮਾ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।
 - ❖ ਵਿਕੂਨਾ: ਇਹ ਜੰਗਲੀ ਉਠ ਹਨ ਜੋ ਔਡੀਜ਼ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਉੱਚ-ਉਚਾਈ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਉੱਨ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਹਨ।
- ਜ਼ੇਬੂ: ਇੱਕ ਪਾਲਤੂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਨਸਲ, ਉਠ ਨਹੀਂ।
- ਵਿਸੇਂਟ: ਇਸਨੂੰ ਯੂਰਪੀਅਨ ਬਾਈਸਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਠ ਨਹੀਂ ਹੈ।

50. Which of the following is the primary habitat of Bara Singha?

- Tropical Rainforest
- Desert
- Marshy Grasslands

d) Mountainous Regions

50. ਬਾਰਾ ਸਿੰਘਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

- ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਮੀਂਹ ਵਾਲਾ ਜੰਗਲ
- ਮਾਰੂਥਲ
- ਦਲਦਲੀ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ
- ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ

50. Answer (c)

Option (c) is correct

- The swamp deer (*Rucervus duvaucelii*), commonly known as Barasingha, is a species of deer native to the Indian subcontinent.
- Males are larger than females, standing about 90-100 cm (35-39 inches) at the shoulder and weighing between 150-200 kg (330-440 lbs). Females are smaller, weighing around 70-100 kg (150-220 lbs).
- Primarily found in northern India, especially in Uttar Pradesh, Madhya Pradesh, Assam, and parts of Nepal.
- Preferred Habitat: Swamp deer inhabit marshy grasslands, wetlands, riverine areas, and grasslands near water bodies. They are often found in protected areas like national parks and wildlife sanctuaries.
- Swamp deer are herbivores, primarily grazing on grasses, herbs, and aquatic vegetation. They can feed both in water and on land.
- IUCN Red List Status: Classified as Vulnerable due to habitat loss and hunting.

ਵਿਕਲਪ (c) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਦਲਦਲ ਹਿਰਨ (ਰੁਸਰਵਸ ਡੁਵਾਉਸੇਲੀ), ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਰਸਿੰਘਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਿਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹੈ।
- ਨਰ ਮਾਦਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਲਗਭਗ 90-100 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ (35-39 ਇੰਚ) ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 150-200 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ (330-440 ਪੌਂਡ) ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਜ਼ਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਮਾਦਾ ਛੋਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਲਗਭਗ 70-100 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ (150-220 ਪੌਂਡ) ਭਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।
- ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਅਸਾਮ ਅਤੇ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ।
- ਪਸੰਦੀਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ: ਦਲਦਲੀ ਹਿਰਨ ਦਲਦਲੀ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ, ਗਿੱਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਨਦੀ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਰੱਖਾਂ ਵਰਗੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਦਲਦਲ ਹਿਰਨ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਾਹ, ਜੜ੍ਹੀ ਬੂਟੀਆਂ ਅਤੇ ਜਲ-ਬਨਸਪਤੀ 'ਤੇ ਚਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- IUCN ਲਾਲ ਸੂਚੀ ਸਥਿਤੀ: ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ।

51. Which one of the following is the best description of the term "Ecological community"?

- A community of organisms interacting with one another.
- Part of the earth which is inhabited by living organisms.
- A community of organisms together with the environment in which they live.
- The flora and fauna of a geographical area.

51. "ਇਕੋਲੋਜੀਕਲ ਕਮਿਊਨਿਟੀ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਰਣਨ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

- ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਧਰਤੀ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜਿੱਥੇ ਜੀਵਤ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ।
- ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਨਾਲ।
- ਕਿਸੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ।

51. Answer (a)

Option (a) is correct

• Ecological Community:

- ❖ An ecological community refers to a community of organisms interacting with one another.
- ❖ These organisms, though distinct, live in the same environment and have complex relationships like predation, competition, and mutualism.
- Biosphere:

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

- ❖ The biosphere is the part of the Earth which is inhabited by living organisms.
- ❖ It encompasses all ecosystems on Earth, from the deepest oceans to the highest mountain ranges.
- Ecosystem:
 - ❖ An ecosystem consists of a community of organisms along with their physical environment.
 - ❖ It represents a functional unit of nature where biotic (living) and abiotic (non-living) components interact.
 - ❖ Examples include forests, lakes, and grasslands.
- Biodiversity:
 - ❖ The biodiversity of a region refers to the variety of flora and fauna (plants and animals) present within a specific geographical area.

ਵਿਕਲਪ (a) ਸਹੀ ਹੈ।

• ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਭਾਈਚਾਰਾ:

- ❖ ਇੱਕ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਇਹ ਜੀਵ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਇੱਕੋ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਮੁਕਾਬਲਾ ਅਤੇ ਆਪਸੀਵਾਦ ਵਰਗੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।
- ਜੀਵ-ਮੰਡਲ:
 - ❖ ਜੀਵ-ਮੰਡਲ ਧਰਤੀ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜੀਵਤ ਜੀਵ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 - ❖ ਇਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਆਵਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੱਕ।
- ਈਕੋਸਿਸਟਮ:
 - ❖ ਇੱਕ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 - ❖ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜੈਵਿਕ (ਜੀਵ) ਅਤੇ ਅਜੈਵਿਕ (ਅਜੀਵ) ਭਾਗ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।
 - ❖ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ, ਝੀਲਾਂ ਅਤੇ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
- ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ:
 - ❖ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇੱਕ ਖਾਸ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ (ਪੌਦੇ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ) ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਹੈ।

52. With reference to speciation, consider the following statements:

1. In allopatric speciation, populations of the same species are isolated by geographical barriers, eventually leading to the formation of new species.
2. Parapatric speciation occurs when populations are partially separated by geographical barriers, but limited gene flow still takes place.
3. In sympatric speciation, populations of the same species are not separated by any physical barriers, but new species are formed due to ecological differences within the same area.

Which of the statements given above are correct?

- a) 1 and 2 only
- b) 1 and 3 only
- c) 2 and 3 only
- d) 1, 2 and 3

52. ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਐਲੋਪੈਟ੍ਰਿਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਆਬਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭੂਗੋਲਿਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਲੱਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
2. ਪੈਰਾਪੈਟ੍ਰਿਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਬਾਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੀਮਤ ਜੀਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਜੇ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
3. ਹਮੋਪੈਟ੍ਰਿਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਆਬਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੌਤਿਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਇੱਕੋ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਅੰਤਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2
- b) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 3
- c) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3

d) 1, 2 ਅਤੇ 3

52. Answer (d)

All statements are correct

- Speciation: It refers to the process through which new species are formed. Evolution drives the mechanism of speciation.
- Allopatric Speciation: This occurs when populations of the same species are geographically isolated by barriers such as mountains, rivers, or oceans. Over time, genetic drift causes these populations to diverge genetically, eventually leading to reproductive isolation and the formation of new species.
- Parapatric Speciation: Populations are only partially separated by geographical barriers. Though limited gene flow may occur, genetic differences accumulate over time, resulting in the creation of distinct species.
- Sympatric Speciation: In this type of speciation, populations remain in the same geographical area, and no physical barriers prevent them from mating. Speciation occurs due to ecological differences, such as specializations in different food sources, mating preferences, or niches, leading to reproductive isolation.

ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ ਸਹੀ ਹਨ।

- ਪ੍ਰਜਾਤੀ: ਇਹ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਐਲੋਪੈਟ੍ਰਿਕ ਸਪੀਸੀਏਸ਼ਨ: ਇਹ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਆਬਾਦੀਆਂ ਪਹਾੜਾਂ, ਨਦੀਆਂ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੈਨੇਟਿਕ ਡ੍ਰਿਫਟ ਇਹਨਾਂ ਆਬਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜੈਨੇਟਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਜਨਨ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗਤਾ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਪੈਰਾਪੈਟ੍ਰਿਕ ਸਪੀਸੀਏਸ਼ਨ: ਆਬਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭੂਗੋਲਿਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੀਮਤ ਜੀਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੈਨੇਟਿਕ ਅੰਤਰ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਹਮਦਰਦ ਪ੍ਰਜਾਤੀ: ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਵਿੱਚ, ਆਬਾਦੀ ਇੱਕੋ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਭੌਤਿਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀਆਂ। ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਅੰਤਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੋਜਨ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਮੇਲਣ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ, ਜਾਂ ਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਜਨਨ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

53. With reference to natural sources of methane emissions, consider the following statements:

1. Methanogens, which produce methane as a metabolic by-product, thrive in hypoxic conditions and are primarily found in wetlands.
2. Microbes in the guts of termites produce methane through anaerobic fermentation during their digestive processes.
3. Oceans contribute the largest share of methane emissions from natural sources due to the anaerobic digestion of organic matter by marine organisms.

Which of the statements given above are correct?

- a) 1 and 2 only
- b) 2 and 3 only
- c) 1 and 3 only
- d) 1, 2 and 3

53. ਮੀਥੇਨ ਨਿਕਾਸ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਮੀਥੇਨੋਜਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਚਕ ਉਪ-ਉਤਪਾਦ ਵਜੋਂ ਮੀਥੇਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਾਈਪੋਕਸਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧਦੇ-ਫੁੱਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਿੱਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
2. ਦੀਮਕ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਰੋਗਾਣੂ ਆਪਣੀਆਂ ਪਾਚਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਐਨਾਇਰੋਬਿਕ ਫਰਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਮੀਥੇਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
3. ਸਮੁੰਦਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੈਵਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਐਨਾਇਰੋਬਿਕ ਪਾਚਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਮੀਥੇਨ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2
- b) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3
- c) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 3
- d) 1, 2 ਅਤੇ 3

53. Answer (a)

- Methane (CH_4) is a potent greenhouse gas that is released into the atmosphere from both natural and human-made sources.
- Natural sources of methane emissions include wetlands, termites, and oceans.

Statement 1 is correct

- Methanogens are microorganisms that produce methane in hypoxic (low oxygen) conditions, primarily found in wetlands, which account for about 80% of global methane emissions from natural sources.

Statement 2 is correct

- Microbes in the guts of termites produce methane through anaerobic fermentation, contributing to methane emissions.

Statement 3 is incorrect

- Oceans contribute methane emissions, but they are not the largest source of methane emissions from natural sources; wetlands hold that distinction.

• ਮੀਥੇਨ (CH_4) ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਗ੍ਰੀਨਹਾਊਸ ਗੈਸ ਹੈ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

• ਮੀਥੇਨ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿੱਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਦੀਮਕ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਮੀਥੇਨੋਜਨ ਸੂਖਮ ਜੀਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਾਈਪੋਕਸਿਕ (ਘੱਟ ਆਕਸੀਜਨ) ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੀਥੇਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਿੱਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਮੀਥੇਨ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਲਗਭਗ 80% ਹਿੱਸਾ ਹਨ।

ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਦੀਮਕ ਦੀਆਂ ਅੰਤੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਰੋਗਾਣੂ ਐਨਾਇਰੋਬਿਕ ਫਰਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਮੀਥੇਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੀਥੇਨ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕਥਨ 3 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਸਮੁੰਦਰ ਮੀਥੇਨ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਮੀਥੇਨ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਵੈਟਲੈਂਡਜ਼ ਇਹ ਅੰਤਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

54. Consider the following statements regarding Gandhi Sagar Wildlife Sanctuary:

1. It is located along the border between Madhya Pradesh and Rajasthan.
2. The Chambal River cuts this sanctuary into two almost equal halves.
3. It features open grasslands with dry deciduous trees, while the Chambal valley remains evergreen.

Which of the statements given above are correct?

- a) 1 and 2 only
- b) 2 and 3 only
- c) 1 and 3 only
- d) 1, 2, and 3

54. ਗਾਂਧੀ ਸਾਗਰ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਕਚੂਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਇਹ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ।
2. ਚੰਬਲ ਨਦੀ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
3. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁੱਕੇ ਪਤਝੜ ਵਾਲੇ ਰੁੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਚੰਬਲ ਘਾਟੀ ਸਦਾਬਹਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2
- b) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3
- c) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 3
- d) 1, 2, ਅਤੇ 3

54. Answer (d)

All statements are correct

- Gandhi Sagar Wildlife Sanctuary is situated along the border between Madhya Pradesh and Rajasthan.
- It spans an area of 368.62 sq. km across the districts of Mandsaur (187.12 sq. km) and Neemuch (181.5 sq. km) in Madhya Pradesh.
- The Chambal River flows through the sanctuary, dividing it into two almost equal parts.

- The sanctuary lies between the Gandhi Sagar Dam in Madhya Pradesh and the Rana Pratap Sagar Dam in Rajasthan, both built on the Chambal River.
- The sanctuary features a savanna ecosystem characterized by open grasslands interspersed with dry deciduous trees and shrubs.
- The rocky terrain and shallow topsoil contribute to this unique landscape. In contrast, the riverine valleys within the sanctuary are evergreen due to the availability of water.

ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ ਸਹੀ ਹਨ।

- ਗਾਂਧੀ ਸਾਗਰ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ।
- ਇਹ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਦਸੌਰ (187.12 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਅਤੇ ਨੀਮਚ (181.5 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ 368.62 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- ਚੰਬਲ ਨਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਵਗਦੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧੀ ਸਾਗਰ ਡੈਮ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਾਗਰ ਡੈਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਚੰਬਲ ਨਦੀ 'ਤੇ ਬਣੇ ਹਨ।
- ਇਸ ਸੈਂਚੂਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵਾਨਾ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜੋ ਸੁੱਕੇ ਪਤਝੜ ਵਾਲੇ ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਝਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- ਪੱਥਰੀਲੀ ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਘੱਟ ਖੇਖਲੀ ਮਿੱਟੀ ਇਸ ਵਿਲੱਖਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਸੈਂਚੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਿਆਈ ਵਾਦੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਦਾਬਹਾਰ ਹਨ।

55. Consider the following statements regarding the name 'Punjab':

1. The term 'Punjab' is derived from two Sanskrit words meaning "land of rivers."
2. Ibn-Battuta was the first traveler to refer to this region as Punjab in the 14th century.
3. The Greeks referred to Punjab as 'Pentapotamia,' meaning "land of five rivers."
4. During the medieval period, it was known as the 'Province of Lahore' under the Mughals.

How many of the above statements are correct?

- a) One only
- b) Two only
- c) Three only
- d) All four

55. 'ਪੰਜਾਬ' ਨਾਮ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. 'ਪੰਜਾਬ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ"।
2. ਇਬਨ-ਬਤੂਤਾ 14ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਯਾਤਰੀ ਸੀ।
3. ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 'ਪੈਂਟਾਪੋਟਾਮੀਆ' ਕਿਹਾ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ"।
4. ਮੱਧਯੁਗੀ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਇਸਨੂੰ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ 'ਲਾਹੌਰ ਪ੍ਰਾਂਤ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- d) ਸਾਰੇ ਚਾਰ

Answer: (c)

The word 'Punjab' is of Persian origin, not Sanskrit (Statement 1 is incorrect). Ibn-Battuta referred to Punjab in the 14th century (Statement 2 is correct). The Greeks called it Pentapotamia (Statement 3 is correct). Under the Mughals, it was known as the Province of Lahore (Statement 4 is correct).

'ਪੰਜਾਬ' ਸ਼ਬਦ ਫ਼ਾਰਸੀ ਮੂਲ ਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਨਹੀਂ (ਬਿਆਨ 1 ਗਲਤ ਹੈ)। ਇਬਨ-ਬਤੂਤਾ ਨੇ 14ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ (ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ)। ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਪੈਂਟਾਪੋਟਾਮੀਆ ਕਿਹਾ (ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ)। ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਸਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸੂਬੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਬਿਆਨ 4 ਸਹੀ ਹੈ)।

56. Consider the following pairs:

National Parks	States
1. Nokrek National Park	Meghalaya

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 - 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

2. Silent Valley National Park	Tamil Nadu
3. Papikonda National Park	Andhra Pradesh
4. Betla National Park	Jharkhand

How many of the pairs are correct?

- a) Only one
b) Only two
c) Only three
d) All four

56. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਕ	ਰਾਜ
1. ਨੋਕਰੇਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ	ਮੇਘਾਲਿਆ
2. ਸਾਈਲੈਂਟ ਵੈਲੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ	ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ
3. ਪਾਪੀਕੋਂਡਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਕ	ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
4. ਬੇਤਲਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ	ਝਾਰਖੰਡ

ਕਿੰਨੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
c) ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
d) ਚਾਰੇ

56. Answer (c)

Pair 1, 3 and 4 are correct but pair 2 is incorrect

National Parks	States
1. Nokrek National Park	Meghalaya
2. Silent Valley National Park	Kerala
3. Papikonda National Park	Andhra Pradesh
4. Betla National Park	Jharkhand

ਜੋੜਾ 1, 3 ਅਤੇ 4 ਸਹੀ ਹਨ ਪਰ ਜੋੜਾ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਕ	ਰਾਜ
1. ਨੋਕਰੇਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ	ਮੇਘਾਲਿਆ
2. ਸਾਈਲੈਂਟ ਵੈਲੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ	ਕੇਰਲ
3. ਪਾਪੀਕੋਂਡਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਕ	ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
4. ਬੇਤਲਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ	ਝਾਰਖੰਡ

57. Which of the following wetlands have been designated as Ramsar sites in India?

- Pangong Tso
- Tsomoriri
- Dal Lake
- Tawa Reservoir
- Nanjarayan Bird Sanctuary
- Kazhuveli Bird Sanctuary
- Aghanashini Estuary

Select the correct answer using the code given below:

- a) 2, 4, 5, and 6 only
b) 1, 2, 3, and 4 only
c) 2, 4, 5, 6, and 7 only
d) 1, 3, 5, and 6 only

57. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਜਲਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮਸਰ ਸਥਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਮਨੋਨੀਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

1. ਪੈਂਗੋਂਗ ਤਸੇ
2. ਸੋਮੋਰੀਰੀ
3. ਡੱਲ ਝੀਲ
4. ਤਵਾ ਜਲ ਭੰਡਾਰ
5. ਨੰਜਰਾਇਣ ਪੰਛੀ ਸੈਂਕਚੁਰੀ
6. ਕਾਜ਼ੁਵੇਲੀ ਪੰਛੀ ਸੈਂਕਚੁਰੀ
7. ਅਘਾਨਾਸ਼ਿਨੀ ਮੁਹਾਣਾ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

- a) ਸਿਰਫ਼ 2, 4, 5, ਅਤੇ 6
- b) ਸਿਰਫ਼ 1, 2, 3, ਅਤੇ 4
- c) ਸਿਰਫ਼ 2, 4, 5, 6, ਅਤੇ 7
- d) ਸਿਰਫ਼ 1, 3, 5, ਅਤੇ 6

57. Answer (c)

Option (c) is correct

- The Ramsar Convention on Wetlands is an international treaty for “the conservation and sustainable use of wetlands”. It is also known as the Convention on Wetlands.
- As of September 2024, there are 85 Ramsar Sites in India.
- Nanjarayan Bird Sanctuary and the Kazhuveli Bird Sanctuary in Tamil Nadu, and the Tawa Reservoir in Madhya Pradesh are the 3 recent additions from India to the list
- Tsomoriri is a Ramsar site from UT of Ladakh.
- Aghanashini Estuary is a Ramsar site in Karnataka.
- Pangong Tso and Dal Lake are not designated as Ramsar sites as of now.

ਵਿਕਲਪ (c) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਰਾਮਸਰ ਵੈਟਲੈਂਡਜ਼ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ "ਵੈਟਲੈਂਡਜ਼ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਵਰਤੋਂ" ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਵੈਟਲੈਂਡਜ਼ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਸਤੰਬਰ 2024 ਤੱਕ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 85 ਰਾਮਸਰ ਸਾਈਟਾਂ ਹਨ।
- ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਨੰਜਰਾਇਣ ਪੰਛੀ ਸੈਂਕਚੁਰੀ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੁਵੇਲੀ ਪੰਛੀ ਸੈਂਕਚੁਰੀ, ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਾਵਾ ਜਲ ਭੰਡਾਰ, ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ 3 ਹਨ।
- ਸੋਮੋਰੀਰੀ ਲੱਦਾਖ ਦੇ ਯੂਟੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਰਾਮਸਰ ਸਾਈਟ ਹੈ।
- ਅਘਾਨਾਸ਼ਿਨੀ ਮੁਹਾਣਾ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਮਸਰ ਸਾਈਟ ਹੈ।
- ਪੈਂਗੋਂਗ ਤਸੇ ਅਤੇ ਡੱਲ ਝੀਲ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਰਾਮਸਰ ਸਥਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਮਨੋਨੀਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

58. The British sent a crucial telegram from the site of the Telegraph Memorial, helping reinforcements arrive in time during the 1857 Mutiny. Where is this historical monument located?

- a) Ambala
- b) Lucknow
- c) Delhi
- d) Meerut

58. ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨੇ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ 1857 ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੀ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਾਰਕ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ?

- a) ਅੰਬਾਲਾ
- b) ਲਖਨਊ
- c) ਦਿੱਲੀ

d) ਮੇਰਠ

58. Answer (c)

Option (c) is correct

- The Telegraph Memorial near Kashmere Gate, Delhi, marks the location from where the British sent a critical telegram to Ambala during the 1857 Mutiny.
- This message ensured timely reinforcements, helping the British suppress the rebellion in Delhi.
- The Mutiny Memorial, later renamed Ajitgarh, was initially built to commemorate British soldiers but is now a tribute to Indians who fought against colonial rule.
- Despite its rich historical significance and gothic architecture, the memorial remains relatively unknown, prompting the Delhi Tourism Department to organize heritage walks to raise awareness.

ਵਿਕਲਪ (c) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਗੇਟ ਨੇੜੇ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਮੈਮੋਰੀਅਲ, ਉਸ ਸਥਾਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 1857 ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਅੰਬਾਲਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਾਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ।
- ਇਸ ਸੁਨੇਹੇ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੀ।
- ਵਿਦਰੋਹ ਯਾਦਗਾਰ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ ਜੋ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜੇ ਸਨ।
- ਆਪਣੀ ਅਮੀਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਗੋਥਿਕ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਅਣਜਾਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦਿੱਲੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸੈਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ।

59. Identify the 17th-century saint and poet, recently honoured by renaming Pune airport after him, who played a key role in the Bhakti movement, wrote Mantra Gita, and is known for his abhangas centred around devotion to Vithoba.

- Dadu Dayal
- Sant Tukaram
- Sant Eknath
- Ramdas Swami

59. 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸੰਤ ਅਤੇ ਕਵੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਪੁਣੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ, ਮੰਤਰ ਗੀਤਾ ਲਿਖੀ, ਅਤੇ ਵਿਥੋਬਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਆਪਣੇ ਅਭੰਗਾਂ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

- ਦਾਦੂ ਦਿਆਲ
- ਸੰਤ ਤੁਕਾਰਾਮ
- ਸੰਤ ਏਕਨਾਥ
- ਰਾਮਦਾਸ ਸਵਾਮੀ

59. Answer (b)

Option (b) is correct

- The Maharashtra government approved the proposal to rename Pune airport as Jagadguru Sant Tu karam Maharaj Airport.
- Sant Tukaram was a revered 17th century Hindu saint and poet from Maharashtra.
- He was born in Dehu, a village near Pune (on the banks of the Indrayani River).
- He played a key role in the Bhakti movement. He devoted his entire life to Kirtan and writing Abhangas.
- His poems are known as 'abhangas' in Marathi. These 'abhangas' are written from 1632 to 1650.
- Most of his 'abhangas' deals with human beings, family, sacrifice and personal emancipation.
- Abhangas centres around devotion to Vithoba, a form of Lord Krishna worshipped in Pandharpur.
- Sant Tukaram and his work are central to the Warkari sect spread across Maharashtra. He is credited with starting the Wari pilgrimage.
- Saint Chaitanya Mahaprabhu was spiritual Guru of Sant Tukaram. Babaji Chaitanya was a follower of Sant Dnyaneshwar. Shivaji Maharaj eventually became a follower of Sant Tukaram.
- He advocated gender equality. His followers belong to all the castes and women as well.
- Tukaram emphasised a life of devotion to God and loving service to mankind over the performance of religious rites and ceremonies.

- His work often addressed social inequalities and promoted spiritual equality, regardless of caste. Despite initial opposition from societal figures, Tukaram eventually gained widespread respect.
 - The Mantra Gita, a translation of the Bhagavad Gita in the abhyanga form, is ascribed to Tukaram. It interprets the Gita from a Bhakti perspective.
 - Tukaram Gatha, a Marathi book, is a compilation of all the literary works of Sant Tukaram.
- Option (c) is incorrect
- Sant Eknath was a prominent Marathi saint, scholar, and religious poet of the Varkari sampradaya, belonging to the 16th century CE.
 - In the development of Marathi literature, Eknath is seen as a bridge between his predecessors—Dnyaneshwar and Namdeva—and the later Tukaram and Ramdas.
 - He introduced a new form of Marathi religious song called Bharood.
 - Eknath's teachings in Marathi attempted to shift the emphasis of Marathi literature from spiritual to narrative compositions.
- Option (d) is incorrect
- Ramdas was born in c.1608 CE and was the spiritual guide of Shivaji.
 - He wrote Dasabodha, combining his vast knowledge of various sciences and arts with the principles of spiritual life.
- Option (a) is incorrect
- Dadu Dayal is one of the major representatives of the Nirguna Sant traditions in Northern India.
 - He was a saint from Gujarat, who spent the best part of his spiritual life in Rajasthan.
 - 'Dadu' means 'brother', and 'Dayal' means 'the compassionate one'. Later, his followers came to be known as the Dadupanthis who set up ashrams known as Thambas around the region.
 - It is believed that Emperor Akbar was one of his followers.

ਵਿਕਲਪ (b) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁਣੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਨਾਮ ਜਗਦਗੁਰੂ ਸੰਤ ਤੂ ਕਰਮ ਮਹਾਰਾਜ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ।
- ਸੰਤ ਤੁਕਾਰਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਿੰਦੂ ਸੰਤ ਅਤੇ ਕਵੀ ਸਨ।
- ਉਸਦਾ ਜਨਮ ਪੁਣੇ ਦੇ ਨੇੜੇ (ਇੰਦਰਾਈ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ) ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੇਹੂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।
- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਅਭੰਗ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
- ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਰਾਠੀ ਵਿੱਚ 'ਅਭੰਗ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਅਭੰਗ' 1632 ਤੋਂ 1650 ਤੱਕ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ।
- ਉਸਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ 'ਅਭੰਗ' ਮਨੁੱਖਾਂ, ਪਰਿਵਾਰ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਮੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ।
- ਅਭੰਗ ਵਿਨੋਬਾ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਢਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ।
- ਸੰਤ ਤੁਕਾਰਾਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਵਾਰਕਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਸੰਤ ਚੈਤਨਜ ਮਹਾਪ੍ਰਭੂ ਸੰਤ ਤੁਕਾਰਾਮ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਗੁਰੂ ਸਨ। ਬਾਬਾਜੀ ਚੈਤਨਿਆ ਸੰਤ ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਨ। ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਖਰਕਾਰ ਸੰਤ ਤੁਕਾਰਾਮ ਦੇ ਚੇਲੇ ਬਣ ਗਏ।
- ਉਹ ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।
- ਤੁਕਾਰਾਮ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।
- ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਅਕਸਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਤ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਮਾਜਿਕ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਤੁਕਾਰਾਮ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਿਆ।
- ਮੰਤਰ ਗੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ ਦਾ ਅਭਯੰਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ, ਤੁਕਾਰਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੀਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਭਗਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਤੁਕਾਰਾਮ ਗਾਥਾ, ਇੱਕ ਮਰਾਠੀ ਕਿਤਾਬ, ਸੰਤ ਤੁਕਾਰਾਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ।

ਵਿਕਲਪ (c) ਗਲਤ ਹੈ।

- ਸੰਤ ਏਕਨਾਥ 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਾਰਕਾਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਰਾਠੀ ਸੰਤ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਵੀ ਸਨ।
- ਮਰਾਠੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ, ਏਕਨਾਥ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜਾਂ - ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਨਾਮਦੇਵ - ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤੁਕਾਰਾਮ ਅਤੇ ਰਾਮਦਾਸ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪੁਲ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਉਸਨੇ ਮਰਾਠੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੂੰ ਭਾਰੂਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਏਕਨਾਥ ਦੀਆਂ ਮਰਾਠੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੇ ਮਰਾਠੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਤੋਂ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵੱਲ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਵਿਕਲਪ (d) ਗਲਤ ਹੈ।

- ਰਾਮਦਾਸ ਦਾ ਜਨਮ ਲਗਭਗ 1608 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਨ।
- ਉਸਨੇ ਦਸਬੇਧ ਲਿਖਿਆ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਵਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।
- ਵਿਕਲਪ (a) ਗਲਤ ਹੈ।
- ਦਾਦੂ ਦਿਆਲ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਗੁਣ ਸੰਤ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।
- ਉਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਤ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਸਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ।
- 'ਦਾਦੂ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਭਰਾ', ਅਤੇ 'ਦਿਆਲ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਦਇਆਵਾਨ'। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਾਦੂਪੰਥੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਥੰਬਸ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ।
- ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।

60. Consider the following statements regarding the ideological clash between Mahatma Gandhi and Dr. B.R. Ambedkar over separate electorates for Scheduled Castes:

1. Gandhi opposed separate electorates for Scheduled Castes as he believed it would fragment Hindu society and weaken the independence movement.
2. Dr. Ambedkar supported separate electorates to ensure political representation and safeguard against majority tyranny.
3. The Poona Pact replaced separate electorates with reserved seats for Scheduled Castes in joint electorates, enhancing their political representation.

Which of the statements given above are correct?

- a) 1 and 2 only
- b) 2 and 3 only
- c) 1 and 3 only
- d) 1, 2 and 3

60. ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਬੀ.ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਟਕਰਾਅ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਖੰਡਿਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰੇਗਾ।
2. ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ।
3. ਪੂਨਾ ਪੈਕਟ ਨੇ ਵੱਖਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਂਝੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਰੱਖੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ 1 ਅਤੇ 2
- b) ਸਿਰਫ 2 ਅਤੇ 3
- c) ਸਿਰਫ 1 ਅਤੇ 3
- d) 1, 2 ਅਤੇ 3

60. Answer (d)

Statement 1 is correct

- Early in his life, Gandhi adhered to traditional Hindu views on caste, supporting practices like social segregation and promoting the idea of caste duties. He was against concepts like inter-dining and inter caste marriage.
- Over time, he evolved to reject untouchability, advocating for the dignity and rights of untouchables, whom he began to refer to as "Harijans" (children of God).
- Gandhi believed a united Hindu community was vital for India's independence, seeing divisions as harmful.
- He argued that separate electorates for Scheduled Castes would fragment Hindu society and weaken anti-colonial efforts. He feared this would facilitate British "divide and rule," undermining the independence movement.

Statement 2 is correct

- Ambedkar argued that separate electorates were essential for meaningful political representation, allowing Scheduled Castes to elect their leaders.
- He saw separate electorates as necessary to rectify historical injustices and empower marginalised communities.
- Ambedkar asserted that separate electorates would safeguard Scheduled Castes' interests against the "tyranny of the majority."

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 - 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

Statement 3 is correct

- Poona Pact emerged from the conflict between Gandhi and Ambedkar over separate electorates following Gandhi's hunger strike 1932.
- It replaced the demand for separate electorates with reserved seats for Scheduled Castes in legislative bodies, facilitating participation in joint electorates.
- The pact ensured a specific number of reserved seats for Scheduled Castes in provincial legislatures, enhancing their political representation.
- Gandhi's fast and moral authority pressured Ambedkar to compromise.
- Although Ambedkar agreed to the pact, he saw it as a concession that did not fully address caste oppression and was sceptical of its effectiveness.
- The Poona Pact laid the groundwork for India's reservation system, influencing policies to uplift Scheduled Castes and sparking ongoing debates about representation and equality.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਗਾਂਧੀ ਜਾਤ ਬਾਰੇ ਰਵਾਇਤੀ ਹਿੰਦੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਲਹਿਦਗੀ ਵਰਗੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਅੰਤਰ-ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਜਾਤੀ ਵਿਆਹ ਵਰਗੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨ।
- ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਕਸਤ ਹੋਇਆ, ਅਛੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ "ਹਰੀਜਨ" (ਰੱਬ ਦੇ ਬੱਚੇ) ਵਜੋਂ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।
- ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੰਡ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ।
- ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਚੋਣ ਖੇਤਰ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਉਸਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ "ਪਾੜੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ" ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਰਥਪੂਰਨ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਚੋਣ ਖੇਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਨੇਤਾ ਚੁਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਉਸਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ।
- ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਖਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕੇ "ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ" ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਗੇ।

ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਪੂਨਾ ਪੈਕਟ 1932 ਵਿੱਚ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਖਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਅੰਬੇਡਕਰ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਉੱਭਰਿਆ।
- ਇਸਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲੀ।
- ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੇ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ।
- ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੇ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ।
- ਭਾਵੇਂ ਅੰਬੇਡਕਰ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਰਿਆਇਤ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਜਾਤੀ ਅਤਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਬੋਧਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ।
- ਪੂਨਾ ਸਮਝੌਤੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ, ਜਿਸਨੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਉਥਾਨ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

61. Which of the following regions qualifies as a biodiversity hotspot based on its unique flora and fauna?

1. The Western Ghats and Sri Lanka
2. The Himalayas
3. The Amazon Rainforest
4. The Sundaland
5. The Mediterranean Basin
6. The Arctic Tundra

Select the correct answer using the code given below:

- a) Only three

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

- b) Only four
c) Only five
d) All six

61. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਖੇਤਰ ਆਪਣੇ ਵਿਲੱਖਣ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਗਰਮ ਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਹੈ?

1. ਪੱਛਮੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ
2. ਹਿਮਾਲਿਆ
3. ਐਮਾਜ਼ਾਨ ਰੇਨਫੋਰੈਸਟ
4. ਸੁੰਡਲੈਂਡ
5. ਮੈਡੀਟੇਰੀਅਨ ਬੇਸਿਨ
6. ਆਰਕਟਿਕ ਟੁੰਡਰਾ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

- a) ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ
- c) ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ
- d) ਸਾਰੇ ਛੇ

61. Answer (b)

3 and 6 are incorrect

- Biodiversity hotspots are Earth's most biologically rich yet threatened terrestrial regions.
- There are currently 36 recognized biodiversity hotspots in the world.
- To qualify as a biodiversity hotspot, an area must meet two strict criteria:
 - ❖ Contain at least 1,500 species of vascular plants found nowhere else on Earth (known as "endemic" species).
 - ❖ Have lost at least 70 percent of its primary native vegetation.
- There are 4 biodiversity hotspots in India, as mentioned below.
 - ❖ Himalaya: Includes the entire Indian Himalayan region of India and of Pakistan, Nepal, Bhutan, China, & Myanmar.
 - ❖ Western Ghats & Sri Lanka,
 - ❖ Indo-Burma, and
 - ❖ Sundaland.
- Mediterranean basin is a biodiversity hotspot,

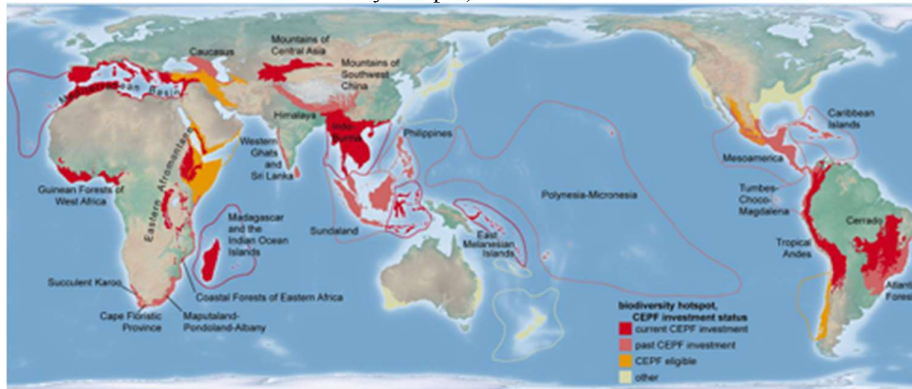

Figure: Biodiversity hotspots in the world

- Amazon rainforest and Arctic tundra are not classified as biodiversity hotspots by conservation international.

3 ਅਤੇ 6 ਗਲਤ ਹਨ।

- ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਗਰਮ ਸਥਾਨ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜੈਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮੀਰ ਪਰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਾਲੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਹਨ।
- ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ 36 ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਹਨ।

- ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਹੋਟਸਪੋਟ ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਮਾਪਦੰਡ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:
- ❖ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਾੜੀ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 1,500 ਕਿਸਮਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਸਥਾਨਕ" ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਹਨ।
- ❖ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਮੂਲ ਬਨਸਪਤੀ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 4 ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- ❖ ਹਿਮਾਲਿਆ: ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਨੇਪਾਲ, ਭੂਟਾਨ, ਚੀਨ ਅਤੇ ਮਿਆਂਮਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭਾਰਤੀ ਹਿਮਾਲਿਆ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
- ❖ ਪੱਛਮੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ,
- ❖ ਇੰਡੋ-ਬਰਮਾ, ਅਤੇ
- ❖ ਸੁੰਡਾਲੈਂਡ।
- ਮੈਡੀਟੇਰੀਅਨ ਬੇਸਿਨ ਇੱਕ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ,
- ਐਮਾਜ਼ਾਨ ਰੇਨਫੋਰੈਸਟ ਅਤੇ ਆਰਕਟਿਕ ਟੁੰਡਰਾ ਨੂੰ ਕੰਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੁਆਰਾ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਗਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

62. Consider the following pairs:

Rulers	Foreign Visitors
1. Krishna Deva Raya	Domingo Peas
2. Devaraya I	Borbosa
3. Devaraya II	Nicolo Conti
4. Achyut Devaraya	Nikitin

How many of the pairs are correct?

- Only one
- Only two
- Only three
- All four

62. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਸ਼ਾਸਕ	ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀ
1. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇਵਾ ਰਾਇਆ	ਡੋਮਿੰਗੋ ਮਟਰ
2. ਦੇਵਰਾਯਾ ਪਹਿਲਾ	ਬੋਰਬੋਸਾ
3. ਦੇਵਰਾਯਾ II	ਨਿਕੋਲੋ ਕੋਂਟੀ
4. ਅਚਯੁਤ ਦੇਵਰਾਯਾ	ਨਿਕਿਤਿਨ

ਕਿੰਨੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- ਚਾਰੇ

62. Answer (a)

Pair 1 is correct

- Krishna Deva Raya was also known as 'Abhinava Bhoja', 'Andhra Pitamah', 'Andhra Bhoja' (as he was great patron of literature and art).
- He was a great commander and an efficient administrator. He fought a series of war with the independent kingdoms (Deccan Sultanates) that came up on the ruins of the Bahmani kingdom.
- The Muslim armies were decisively defeated in the battle of Diwani.
- Then he invaded the Raichur Doab and completely shattered the Adil Shahi forces of Bijapur first, attacked Gulbarga and captured the city of Raichur in c.1520 CE, and set free the three Bahmani princes who were imprisoned there.
- He thus restored the Bahmani Sultanate to Muhammad Shah, and Krishna Deva himself took the title of Yavanarajya sthapanacharya.
- Krishna Deva Raya's Orissa campaign was also successful.

- He defeated the Gajapathi ruler Pratap Rudra and conquered the whole of Telangana. He compelled the ruler of Orissa to restore to Vijayanagar all the territories up to the river Krishna.
- He also maintained law and order and dealt with the Portuguese influence in the Deccan.
- He maintained friendly relations with the Portuguese. King Albuquerque sent his ambassadors to the court of Krishna Deva Raya. The Portuguese travellers Domingo Paes and Barbosa came to India during his reign.

Pair 2 is incorrect

- Devaraya I was a very capable ruler noted for his military exploits and his support to irrigation works in his kingdom.
- He constructed a dam across river Tungabhadra to bring canals into the city to relieve the shortage of water. He also built a dam on the river Haridra for irrigation purposes.
- Throughout his reign, Deva Raya was continually at war with the Velamas of Telangana, the Bahmani Sultan of Gulbarga, the Reddis of Kondavidu, and the traditional rivals of Vijayanagara, the Gajapatis of Kalinga.
- Italian traveller, Nicolo Conti (in c.1420), and Russian merchant Nikitin (author of Voyage to India), visited during his reign.

Pair 3 is incorrect

- Devaraya II was the greatest of the Sangama dynasty rulers who was an able administrator, an ambitious warrior, and a man of letters.

He authored well-known works in the Kannada language (Sobagina Sone and Amaruka) and in the Sanskrit language (Mahanataka Sudhanidhi).

- He also wrote a commentary on the Brahmasutra. Some of the most noted Kannada poets of the medieval period, such as Chamarasa and Kumara Vyasa gained his patronage.

- The Sanskrit poet Gunda Dimdima, and gifted Telugu poet Kavisarvabhauma (Emperor among Poets) Srinatha, author of Haravilasam,

was also present at his court.

- In case of secular literature, the noted South Indian mathematician, Parameshvara, from the Kerala school of astronomy and mathematics lived in his kingdom. He acquired the title of Gajabetevara, which literally means "Hunter of Elephants", an honorific title that explained his addiction to hunting elephants or a metaphor referring to his victories against enemies who were "as strong as elephants".
- Despite some reversals, Deva Raya II extended and held territories up to the Krishna River.
- According to an account of the visiting Persian chronicler Abdur Razzak, Deva Raya II's empire extended from Ceylon to Gulbarga, and Orissa to the Malabar, and according to Nicolo Conti, the king levied tribute on Ceylon, Quilon, Pegu, Pulicat.

Pair 4 is incorrect

- Achyut Devaraya was the younger brother of Krishna Deva Raya, who handpicked him to be his successor. A Portuguese traveller, Ferno Nuniz, came to India during his reign.
- He patronised the Kannada poet Chatu Vittalanatha, the great singer and composer Purandaradasa (father of Carnatic music), and the Sanskrit scholar Rajanatha Dindima II.
- The Tiruvengalanatha temple, which is now popularly known by his name as the Achyutaraya temple, was built in Vijayanagar during his reign.

ਜੇੜਾ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵਰਾਏ ਨੂੰ 'ਅਭਿਨਵ ਭੋਜ', 'ਆਂਧਰਾ ਪਿਤਾਮਾ', 'ਆਂਧਰਾ ਭੋਜ' (ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸਨ)

ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

- ਉਹ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸੈਨਾਪਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬਾਹਮਣੀ ਰਾਜ ਦੇ ਖੰਡਰਾਂ 'ਤੇ ਬਣੇ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਜਾਂ (ਦੱਖਣ

ਸੁਲਤਾਨਾਂ) ਨਾਲ ਕਈ ਯੁੱਧ ਲੜੇ।

- ਦੀਵਾਨੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਿਮ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

- ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਰਾਏਚੁਰ ਦੁਆਬਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਜਾਪੁਰ ਦੀਆਂ ਆਦਿਲ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਗੁਲਬਰਗਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 1520 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਰਾਏਚੁਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਬਾਹਮਣੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਬਾਹਮਣੀ ਸਲਤਨਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵਾ ਨੇ ਖੁਦ ਯਵਨਰਾਜਯ ਸਥਾਨਾਚਾਰੀਆ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵਾ ਰਾਏ ਦੀ ਉੜੀਸਾ ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਸਫਲ ਰਹੀ।

- ਉਸਨੇ ਗਜਪਤੀ ਸ਼ਾਸਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰੁਦਰ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਦੀ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਜੇਨਗਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ।

- ਉਸਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ।

- ਉਸਨੇ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਦੇਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇ। ਰਾਜਾ ਅਲਬੁਕਰਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਦੂਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਰਾਏ ਦੇ ਦਰਬਾਰ

ਵਿੱਚ ਭੇਜੇ। ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਯਾਤਰੀ ਡੇਮਿੰਗੋ ਪੇਸ ਅਤੇ ਬਾਰਬੋਸਾ ਉਸਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਆਏ ਸਨ।

ਜੇੜਾ 2 ਗਲਤ ਹੈ

• ਦੇਵਰਾਯਾ ਪਹਿਲਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਮਰੱਥ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਰ ਵਿੱਚ ਨਹਿਰਾਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤੁੰਗਭਦਰ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਇੱਕ ਡੈਮ ਬਣਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹਰੀਦੁ ਨਦੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਡੈਮ ਵੀ ਬਣਾਇਆ।

• ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ, ਦੇਵਾ ਰਾਇਆ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੇ ਵੇਲਾਮਾ, ਗੁਲਬਰਗਾ ਦੇ ਬਾਹਮਣੀ ਸੁਲਤਾਨ, ਕੋਂਡਾਵਿਡੂ ਦੇ ਰੇਡੀਸ, ਅਤੇ ਵਿਜੇਨਗਰ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਰੋਧੀ, ਕਲਿੰਗਾ ਦੇ ਗਜਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਤਾਲਵੀ ਯਾਤਰੀ, ਨਿਕੋਲੋ ਕੋਟੀ (c.1420 ਵਿੱਚ), ਅਤੇ ਰੂਸੀ ਵਪਾਰੀ ਨਿਕਿਟਿਨ (ਭਾਰਤ ਲਈ ਵੇਏਜ ਦੇ ਲੇਖਕ), ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ।

ਜੇੜਾ 3 ਗਲਤ ਹੈ

• ਦੇਵਰਾਯਾ II ਸੰਗਮਾ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ, ਇੱਕ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਯੋਧਾ, ਅਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕੰਨੜ ਭਾਸ਼ਾ (ਸੋਬਾਗਿਨਾ ਸੋਨੇ ਅਤੇ ਅਮਰੂਕਾ) ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ (ਮਹਾਨਾਟਕ ਸੁਧਾਨਿਧੀ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਸੂਤਰ ਦਾ ਟੀਕਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ। ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਕਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੰਨੜ ਕਵੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਮਾਰਸਾ ਅਤੇ ਕੁਮਾਰ ਵਿਆਸ ਨੇ ਉਸਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

• ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਵੀ ਗੁੰਡਾ ਦਿਮਦਿਮਾ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਤੇਲਗੂ ਕਵੀ ਕਵੀਸਰਵਭੋਮ (ਕਵੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮਰਾਟ) ਸ਼੍ਰੀਨਾਥ, ਜੋ ਕਿ ਹਰਵਿਲਾਸਮ ਦੇ ਲੇਖਕ ਸਨ, ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

• ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਰਲਾ ਦੇ ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤੀ ਗਣਿਤ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਜਬੇਤਗਰ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ "ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ", ਇੱਕ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਉਪਾਧੀ ਜੋ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸਦੀ ਆਦਤ ਜਾਂ "ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਂਗ ਤਾਕਤਵਰ" ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰੂਪਕ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਸੀ।

• ਕੁਝ ਉਲਟੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੇਵਾ ਰਾਏ II ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਦੀ ਤੱਕ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ।

• ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਬਦੁਰ ਰਜ਼ਾਕ ਦੇ ਇੱਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇਵਾ ਰਾਏ II ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਸਿਲੋਨ ਤੋਂ ਗੁਲਬਰਗਾ ਅਤੇ ਉਤੀਸਾ ਤੋਂ ਮਾਲਾਬਾਰ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਿਕੋਲੋ ਕੋਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜਾ ਸਿਲੋਨ, ਕੁਇਲੋਨ, ਪੇਗੂ, ਪੁਲੀਕਟ 'ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵਸੂਲਦਾ ਸੀ।

ਜੇੜਾ 4 ਗਲਤ ਹੈ

• ਅਚਿਊਤ ਦੇਵਰਾਯਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਰਾਏ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਚੁਣਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਯਾਤਰੀ, ਫਰਨੇਆ ਨੁਨੀਜ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਸੀ।

• ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਨੜ ਕਵੀ ਚਤੂ ਵਿੱਟਲਨਾਥ, ਮਹਾਨ ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਪੁਰੰਦਰਦਾਸ (ਕਰਨਾਟਿਕ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਵਾਨ ਰਾਜਾਨਾਥ ਡਿੰਡਿਮਾ II ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕੀਤੀ।

• ਤਿਰੂਵੋਲਨਾਥ ਮੰਦਰ, ਜੋ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਅਚਿਊਤਰਾਇਆ ਮੰਦਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਵਿਜੇਨਗਰ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

63. Consider the following pairs:

Rulers	Dynasty
1. Kapilendra Deva	Gajapati Dynasty
2. Malik Sarwar	Sharqi Dynasty
3. Zain-ul-Abidin	Shah Miri dynasty

How many of the pairs are not correct?

- Only one
- Only two
- All three
- None

63. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

ਸ਼ਾਸਕ

ਰਾਜਵੰਸ਼

1. ਕਪਿਲੇਂਦਰ ਦੇਵਾ

ਗਜਪਤੀ ਰਾਜਵੰਸ਼

2. ਮਲਿਕ ਸਰਵਰ

ਸਰਕੀ ਰਾਜਵੰਸ਼

3. ਜੈਨ-ਉਲ-ਆਬਿਦੀਨ

ਸ਼ਾਹ ਮੀਰੀ ਖ਼ਾਨਦਾਨ

ਕਿੰਨੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ?

a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ

b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ

c) ਤਿੰਨ

d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

63. Answer (d)

Pair 1 is correct

- Kapilendra Deva is the first ruler of Gajapati dynasty.

- During his reign, his kingdom expanded from Ganga in the north to as far as Bidar in the south.

- In about c.1450 CE, he installed his eldest son, Hamvira Deva, as the governor of Rajahmundry and Kondavidu.

- He also ordered Hamvira to conquer Vijayanagar and the Bahmani Sultanate.

- Hamvira successfully captured the Vijayanagar capital, Hampi, and forced the weak ruler Mallikarjuna Raya to pay yearly taxes.

- In c.1460 CE Hamvira Deva's commander, Tamavupala, conquered the southern states of Udayagiri (Nel lore district) and Chandragiri.

- The rock edicts of Srirangam temple near Trichinapalli indicate that Hamvira Deva captured as far as Trichinapalli, Tanjore, and Arcot in south and in the c.1464 CE assumed the title of Dakshina Kapileswara. Kapilendra Deva patronised Vaishnavism, expanded the Jagannath temple at Puri and constructed the Shaivite temple of Kapileswar in Bhubaneswar.

- He was a great patron of Vedic culture and himself wrote a Sanskrit play called Parshuram Bijaya. It was during his reign that Odia language was officially used as an administrative language.

Pair 2 is correct

- Malik Sarwar laid the foundation of the Sharqi dynasty.

- His authority was recognised by the Rai of Jainagar and the ruler of Lakhnauti too.

- After his death, he was succeeded by his adopted son Malik Qaranfal, who took the title of Mubarak Shah.

Pair 3 is correct

- Zain-ul Abidin, known as Bud Shah (the Great Sultan) and as Akbar of Kashmir was benevolent, liberal, and an enlightened ruler.

- He reversed all the negative and bigoted policies of Sikandar Shah and brought back all the non-Muslims who had fled.

- He allowed the freedom to revert back to Hinduism to all those who were forcibly converted under any pressure. He even restored their liberties, abolished jaziya, and prohibited cow slaughter.

- As noted by Abul Fazal more than 100 years later, "Kashmir had one hundred and fifty majestic temples", and it is most likely that they must have been restored under Zain-ul- Abidin.

ਜੋੜਾ 1 ਸਹੀ ਹੈ

- ਕਪਿਲੇਂਦਰ ਦੇਵਾ ਗਜਪਤੀ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਾਸਕ ਹੈ।

- ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਦਾ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਬਿਦਰ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ।

- ਲਗਭਗ 1450 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ, ਹਮਵੀਰ ਦੇਵਾ ਨੂੰ ਰਾਜਮੁੰਦਰੀ ਅਤੇ ਕੋਂਡਾਵਿਡੂ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਾਇਆ।

- ਉਸਨੇ ਹਮਵੀਰ ਨੂੰ ਵਿਜੇਨਗਰ ਅਤੇ ਬਾਹਮਣੀ ਸਲਤਨਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।

- ਹਮਵੀਰ ਨੇ ਵਿਜੇਨਗਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਹੰਪੀ 'ਤੇ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸ਼ਾਸਕ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਰਾਏ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ।

- ਲਗਭਗ 1460 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਹਮਵੀਰ ਦੇਵਾ ਦੇ ਸੈਨਾਪਤੀ, ਤਮਵੁਪਾਲ ਨੇ ਉਦੈਗਿਰੀ (ਨੇਲ ਲੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ) ਅਤੇ ਚੰਦਰਗਿਰੀ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ।

• ਤ੍ਰਿਚਿਨਪੋਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼੍ਰੀਰੰਗਮ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮਵੀਰ ਦੇਵ ਨੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਚਿਨਪੋਲੀ, ਤੰਜੌਰ ਅਤੇ ਅਰਕੋਟ ਤੱਕ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 1464 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣ ਕਪਿਲੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਕਪਿਲੇਸ਼ਵਰ ਦੇਵਾ ਨੇ ਵੈਸ਼ਨਵ ਧਰਮ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕੀਤੀ, ਪੂਰੀ ਵਿੱਚ ਜਗਨਨਾਥ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ ਵਿੱਚ ਕਪਿਲੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਸ਼ੈਵ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ।

• ਉਹ ਵੈਦਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਪਰਸੂਰਾਮ ਵਿਜਯ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ਿਕ ਨਾਟਕ ਲਿਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉੜੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੇੜਾ 2 ਸਹੀ ਹੈ

• ਮਲਿਕ ਸਰਵਰ ਨੇ ਸ਼ਾਰਕੀ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਨਨਗਰ ਦੇ ਰਾਏ ਅਤੇ ਲਖਨੈਤੀ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੇਦ ਲਏ ਪੁੱਤਰ ਮਲਿਕ ਕਰਨਫਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸਨੇ ਮੁਬਾਰਕ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਲਿਆ।

ਜੇੜੀ 3 ਸਹੀ ਹੈ

• ਜੈਨ-ਉਲ-ਆਬਿਦੀਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਬੁਡ ਸ਼ਾਹ (ਮਹਾਨ ਸੁਲਤਾਨ) ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅਕਬਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਆਲੂ, ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ।

• ਉਸਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਕੱਟੜ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਭੱਜ ਗਏ ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦਾ।

• ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ, ਜਜ਼ੀਆ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਗਊ ਹੱਤਿਆ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ।

• ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਬੁਲ ਫਜ਼ਲ ਨੇ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, "ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਡੇਢ ਸੌ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੰਦਰ ਸਨ", ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੈਨ-ਉਲ-ਆਬਿਦੀਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

64. Consider the following pairs of Authors and literature:

Author	Literature
1. Ziauddin Barani	Tarikh-i-Firoz Shahi
2. Kalhana	Khazain-ul-Futuh
3. Amir Khusrau	Rajatarangini

How many of the pairs are correct?

- Only one
- Only two
- All three
- None

64. ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਲੇਖਕ	ਸਾਹਿਤ
1. ਜ਼ਿਆਉਦੀਨ ਬਰਾਨੀ	ਤਾਰੀਖ-ਏ-ਫਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹੀ
2. ਕਲਹਾਨਾ	ਖ਼ਜ਼ਾਨ-ਉਲ-ਫ਼ਤੂਹ
3. ਅਮੀਰ ਖ਼ੁਸਰੋ	ਰਾਜਤਰੰਗਿਨੀ

ਕਿੰਨੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- ਤਿੰਨ
- ਕੋਈ ਨਹੀਂ

64. Answer (a)

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

Pair 1 is correct but Pair 2 and 3 are incorrect

- The Delhi Sultans patronised learning and literature. Many of them had great love for Arabic and Persian literature.
- Learned men came from Persia and Persian language got encouragement from the rulers.
- Besides theology and poetry, the writing of history was also encouraged. Some of the Sultans had their own court historians.
- The most famous historians of this period were Hasan Nizami, Minhaj-us-Siraj, Ziauddin Barani, and Shams Siraj Afif.
- Barani's Tarikh-i-Firoz Shahi contains the history of Tughlaq dynasty.
- Minhaj-us-Siraj wrote Tabaqat-i-Nasari, a general history of Muslim dynasties up to c.1260 CE.
- Amir Khusrau (c.1252–1325 CE) was the most famous Persian writer of this period. He wrote a number of poems. He experimented with several poetical forms and created a new style of Persian poetry called Sabaq-i-Hind or the Indian style. He also wrote some Hindi verses.
- Amir Khusrau's Khazain-ul-Futuh speaks about Alauddin's conquests. His famous work, the Tughlaq Nama, deals with the rise of Ghiyasuddin Tughlaq. Sanskrit and Persian functioned as link languages in the Delhi Sultanate.
- The famous Rajatarangini written by Kalhana.
- In Arabic, Alberuni's Kitab-ul-Hind is the most famous work.

ਜੋੜਾ 1 ਸਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜੋੜਾ 2 ਅਤੇ 3 ਗਲਤ ਹਨ

- ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ।
- ਵਿਦਵਾਨ ਆਦਮੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਿਆ।
- ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸਨ।
- ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹਸਨ ਨਿਜ਼ਾਮੀ, ਮਿਨਹਾਜ਼-ਉਸ-ਸਿਰਾਜ, ਜ਼ਿਆਉਦੀਨ ਬਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ ਸਿਰਾਜ ਅਫ਼ੀਫ਼ ਸਨ।
- ਬਰਾਨੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼-ਏ-ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹੀ ਵਿੱਚ ਤੁਗਲਕ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ।
- ਮਿਨਹਾਜ਼-ਉਸ-ਸਿਰਾਜ ਨੇ ਤਬਾਕਤ-ਏ-ਨਸਾਰੀ ਲਿਖੀ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ 1260 ਈਸਵੀ ਤੱਕ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜਵੰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਆਮ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ।
- ਅਮੀਰ ਖ਼ੁਸਰੋ (ਲਗਭਗ 1252–1325 ਈਸਵੀ) ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਲੇਖਕ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਕਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਉਸਨੇ ਕਈ ਕਾਵਿ ਰੂਪਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ੈਲੀ ਬਣਾਈ ਸਬਾਕ-ਏ-ਹਿੰਦ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ੈਲੀ। ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਹਿੰਦੀ ਛੰਦ ਵੀ ਲਿਖੇ।
- ਅਮੀਰ ਖ਼ੁਸਰੋ ਦੀ ਖਜ਼ੈਨ-ਉਲ-ਫ਼ਤੂਹ ਅਲਾਉਦੀਨ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਚਨਾ, ਤੁਗਲਕ ਨਾਮਾ, ਗਿਆਸੂਦੀਨ ਤੁਗਲਕ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਿੱਲੀ ਸਲਤਨਤ ਵਿੱਚ ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।
- ਕਲਹਾਨਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਾਜਤਰੰਗਿਨੀ।
- ਅਰਬੀ ਵਿੱਚ, ਅਲਬੇਰੂਨੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ-ਉਲ-ਹਿੰਦ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਚਨਾ ਹੈ।

65. With reference to Secretary of State for India, consider the following statements:

1. The Government of India Act of 1858 established that India would be governed by the Crown through a Secretary of State and a 15-member advisory council.
2. The Government of India Act of 1919 provided that the Secretary of State, previously paid from Indian revenues, would now be paid by the British Exchequer.
3. The India Council and the office of the Secretary of State for India were abolished by the Government of India Act of 1935.

How many of the statements given above is/are correct?

- a) Only one
- b) Only two
- c) All three

d) None

65. ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. 1858 ਦੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

ਇੱਕ ਸੈਕਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਅਤੇ 15 ਮੈਂਬਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੌਂਸਲ ਰਾਹੀਂ।

2. 1919 ਦੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਭਾਰਤੀ ਮਾਲੀਆ, ਹੁਣ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

3. ਇੰਡੀਆ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ 1935 ਦਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿੰਨੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ/ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਤਿੰਨ
- d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

65. Answer (b)

Statement 1 is correct

• The 1857 revolt had exposed the Company's limitations in administering under a complex situation. Till then, there had not been much accountability.

• The 1858 Act sought to rectify this anomaly.

• India was to be governed by and in the name of the Crown through a secretary of state and a council of 15.

• The initiative and the final decision were to be with the secretary of state and the council was to be just advisory in nature. (Thus, the dual system introduced by the Pitt's India Act came to an end.)

• Governor-general became the viceroy (his prestige, if not authority, increased).

Statement 2 is correct

• Government of India Act, 1919 was based on what are popularly known as the Montague-Chelmsford Reforms.

• In August 1917, the British government for the first time declared that its objective was to gradually introduce responsible government in India, but as an integral part of the British Empire.

• The Act of 1919, clarified that there would be only a gradual development of self-governing institutions in India and that the British Parliament—and not self-determination of the people of India—would determine the time and manner of each step along the path of constitutional progress.

• Under the 1919 Act, the Indian Legislative Council at the Centre was replaced by a bicameral system consisting of a Council of State (Upper House) and a Legislative Assembly (Lower House).

• Each house was to have a majority of members who were directly elected. So, direct election was introduced, though the franchise was much restricted being based on qualifications of property, tax or education.

• A High Commissioner for India was appointed, who was to hold his office in London for six years and whose duty was to look after Indian trade in Europe. Some of the functions hitherto performed by the Secretary of State for India were transferred to the high commissioner.

• The Secretary of State for India who used to get his pay from the Indian revenue was now to be paid by the British Exchequer.

Statement 3 is incorrect

• The India Council of the Secretary of State was abolished by the Government of India Act of 1935.

• However, the office of the Secretary of State for India was not abolished at that time.

• It continued until the Indian Independence Act of 1947, which abolished the office and transferred its functions to the newly created Secretary of State for Commonwealth Affairs.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ

• 1857 ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਨੇ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ, ਬਹੁਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

- 1858 ਦੇ ਐਕਟ ਨੇ ਇਸ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।
 - ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ 15 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਰਾਹੀਂ ਤਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ।
 - ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ ਕੋਲ ਹੋਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਸਿਰਫ਼ ਸਲਾਹਕਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਿਟ ਦੇ ਭਾਰਤ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੇਹਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ।)
 - ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਵਾਇਸਰਾਏ ਬਣ ਗਿਆ (ਉਸਦਾ ਮਾਣ, ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਵਧਿਆ)।
- ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ
- ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1919 ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟੋਗ-ਚੈਮਸਫੋਰਡ ਸੁਧਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - ਅਗਸਤ 1917 ਵਿੱਚ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ।
 - 1919 ਦੇ ਐਕਟ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਸ਼ਾਸਨ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸੰਸਦ- ਨਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਵੈ-ਨਿਰਣੇ - ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਕਦਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਢੰਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗੀ।
 - 1919 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੋ-ਸਦਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਜ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ (ਉੱਚ ਸਦਨ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਹੇਠਲਾ ਸਦਨ) ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।
 - ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਧੀ ਚੋਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਾਇਦਾਦ, ਟੈਕਸ ਜਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਸੀ।
 - ਭਾਰਤ ਲਈ ਇੱਕ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਵਪਾਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
 - ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਮਾਲੀਏ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਲਗੇ।

ਬਿਆਨ 3 ਗਲਤ ਹੈ

- 1935 ਦੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਇਹ 1947 ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਐਕਟ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ, ਜਿਸਨੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

66. Consider the following statements

1. Sodic soils in Punjab have a sodium content of more than 15% and a pH above 8.5, making them strongly alkaline.
2. Saline soils in southwestern Punjab are primarily due to high rainfall and excessive groundwater recharge.

Select the correct code:

- a) 1 only
- b) 2 only
- c) Both 1 and 2
- d) Neither 1 nor 2

66. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ

1. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸੋਡੀਅਮ ਵਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ 15% ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੋਡੀਅਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ 8.5 ਤੋਂ ਉੱਪਰ pH ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖਾਰੀ ਮਿੱਟੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਾਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੂਮੀਗਤ ਪਾਣੀ ਰੀਚਾਰਜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਹੀ ਕੋਡ ਚੁਣੋ:

- a) ਸਿਰਫ਼ 1
- b) ਸਿਰਫ਼ 2
- c) ਦੋਵੇਂ 1 ਅਤੇ 2

d) ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

Answer: (a)

Statement 1 is correct. Sodic soils are characterized by low electrical conductivity ($EC < 4 \text{ dS m}^{-1}$), high $pH(>8.2)$, high Sodium Absorption Ratio ($SAR > 13$), and high exchangeable sodium percentage. Statement 2 is incorrect. Saline soils in southwestern Punjab result from evaporation enrichment and salt dissolution, not high rainfall.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ। ਸੋਡੀਅਮ ਵਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਘੱਟ ਬਿਜਲੀ ਚਾਲਕਤਾ ($EC < 4 \text{ dS m}^{-1}$), ਉੱਚ $pH(>8.2)$, ਉੱਚ ਸੋਡੀਅਮ ਸੋਖਣ ਅਨੁਪਾਤ ($SAR > 13$), ਅਤੇ ਉੱਚ ਵਟਾਂਦਰੇਯੋਗ ਸੋਡੀਅਮ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ। ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖਾਰੀ ਮਿੱਟੀ ਵਾਸਪੀਕਰਨ ਸੰਸ਼ੇਪਨ ਅਤੇ ਲੂਣ ਘੁਲਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਾਰਿਸ਼।

67. Consider the following statements regarding Alfonso de Albuquerque's policies in India:

1. Statement-I: Alfonso de Albuquerque encouraged intermarriage between Portuguese men and local women and banned the practice of sati in Goa after its capture in 1510.

2. Statement-II: Albuquerque's military strategy included gaining control of key coastal regions like Goa, Malacca, and Hormuz, allowing Portugal to dominate trade across the Asian coastlines.

Which one of the following is correct in respect of the above statements?

a) Both Statement-I and Statement-II are correct and Statement-II is the correct explanation for Statement-I.

b) Both Statement-I and Statement-II are correct and Statement-II is not the correct explanation for Statement-I.

c) Statement-I is correct but Statement-II is not correct.

d) Statement-I is not correct but Statement-II is correct.

67. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਲਫੋਂਸੋ ਡੀ ਅਲਬੁਕਰਕ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਬਿਆਨ-I: ਅਲਫੋਂਸੋ ਡੀ ਅਲਬੁਕਰਕ ਨੇ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਮਰਦਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ-ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ 1510 ਵਿੱਚ ਗੋਆ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਬਿਆਨ-II: ਅਲਬੁਕਰਕ ਦੀ ਫੌਜੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੱਟਵਰਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਰੋਆ, ਮਲੱਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰਮੁਜ਼, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੁਰਤਗਾਲ ਏਸ਼ੀਆਈ ਤੱਟਵਰਤੀਆਂ ਦੇ ਪਾਰ ਵਪਾਰ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ?

a) ਸਟੇਟਮੈਂਟ-I ਅਤੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ-II ਇਸ ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਬਿਆਨ-I.

b) ਸਟੇਟਮੈਂਟ-I ਅਤੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ-II ਇਸ ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਿਆਨ-I.

c) ਕਥਨ-I ਸਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕਥਨ-II ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

d) ਕਥਨ-I ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕਥਨ-II ਸਹੀ ਹੈ।

67. Answer (b)

Both Statement-I and Statement-II are correct and Statement-II is not the correct explanation for Statement-I.

• Alfonso de Albuquerque succeeded Almeida as the Portuguese governor in India in 1509. He was the real founder of the Portuguese empire in India.

• With the help of the emperor of Vijayanagar, Albuquerque attacked and captured Goa from the Sultan of Bijapur in 1510. In the same year, Albuquerque established the factory at Panji.

• Albuquerque encouraged the Portuguese men in India to take local wives. He banned the sati practice in Goa.

• Albuquerque established Portuguese domination over the entire Asian coast from Hormuz in the Persian Gulf to Malacca in Malaya and the Spice Islands in Indonesia. He used a permit system (Cartaze System) for other ships and exercised control over the major shipbuilding centres in the region.

• Albuquerque quickly occupied several port cities in India and islands in the Indian Ocean.

• Goa, Malacca, and Hurmuz (at the mouth of the Persian Gulf) were acquired in 1510, 1511 and 1515, respectively.

ਬਿਆਨ-I ਅਤੇ ਬਿਆਨ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਆਨ-II ਬਿਆਨ-I ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

- ਅਲਫੋਸੇ ਡੀ ਅਲਬੁਕਰਕ 1509 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਗਵਰਨਰ ਵਜੋਂ ਅਲਮੋਡਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਇਆ। ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਅਸਲ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸੀ।
- ਵਿਜੇਨਗਰ ਦੇ ਸਮਰਾਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਅਲਬੁਕਰਕ ਨੇ 1510 ਵਿੱਚ ਬੀਜਾਪੁਰ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਤੋਂ ਗੋਆ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸੇ ਸਾਲ, ਅਲਬੁਕਰਕ ਨੇ ਪੰਜੀ ਵਿਖੇ ਫੈਕਟਰੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ।
- ਅਲਬੁਕਰਕ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਪਤਨੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਗੋਆ ਵਿੱਚ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ।
- ਅਲਬੁਕਰਕ ਨੇ ਫ਼ਾਰਸ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰਮੂਜ਼ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਲਾਇਆ ਵਿੱਚ ਮਲਾਕਾ ਅਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਸਪਾਈਸ ਟਾਪੂਆਂ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਤੱਟ 'ਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਦਬਦਬਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪਰਮਿਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਕਾਰਟਾਜ਼ ਪ੍ਰਣਾਲੀ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਹਾਜ਼ ਨਿਰਮਾਣ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਪਾਇਆ।
- ਅਲਬੁਕਰਕ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ।
- ਗੋਆ, ਮਲੱਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰਮੂਜ਼ (ਫ਼ਾਰਸੀ ਖਾੜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ) ਕ੍ਰਮਵਾਰ 1510, 1511 ਅਤੇ 1515 ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

68. With reference to the Rig Vedic and Later Vedic Period, consider the following statements:

1. The Rig Vedic people primarily worshipped deities like Indra, Agni, and Varuna, with elaborate idol worship in temples.
 2. Although women in the Rig Vedic period were given equal opportunities for spiritual and intellectual development, the practices of sati and child marriage were prevalent in society.
 3. In the Later Vedic period, people engaged in trade and commerce, forming organized guilds for business activities.
- Which of the statements given above is/are correct?

- a) 1 only
- b) 1 and 2 only
- c) 3 only
- d) 1, 2 and 3

68. ਰਿਗਵੈਦਿਕ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਰਿਗਵੈਦਿਕ ਲੋਕ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਦਰ, ਅਗਨੀ ਅਤੇ ਵਰੁਣ ਵਰਗੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਨਾਲ।
 2. ਭਾਵੇਂ ਰਿਗਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ।
 3. ਬਾਅਦ ਦੇ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ, ਲੋਕ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਣਜ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਸੰਗਠਿਤ ਗਿਲਡ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ।
- ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ/ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1
- b) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2
- c) ਸਿਰਫ਼ 3
- d) 1, 2 ਅਤੇ 3

68. Answer (c)

Statement 1 is incorrect

• The Rig Vedic Aryans worshiped the natural forces like earth, fire, wind, rain and thunder. They personified these natural forces into many gods and worshipped them. The important Rig Vedic gods were Prithvi (Earth), Agni (Fire), Vayu (Wind), Varuna (Rain) and Indra (Thunder).

• However, there were no temples or idol worship during this period. Worship primarily involved prayers and offerings of milk, ghee, and grain to natural deities.

Statement 2 is incorrect

• Women were given equal opportunities as men for their spiritual and intellectual development. There were women poets like Apala, Viswavara, Ghosa and Lopamudra during the Rig Vedic period.

• Women could even attend the popular assemblies. There was no child marriage and the practice of sati was absent.

Statement 3 is correct

• The Later Vedic people were familiar with the sea and they traded with countries like Babylon. A class of hereditary merchants (vaniya) came into existence.

• Vaisyas also carried on trade and commerce. They organized themselves into guilds known as ganas.

ਕਥਨ 1 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਰਿਗਵੇਦਿਕ ਆਰੀਅਨ ਧਰਤੀ, ਅੱਗ, ਹਵਾ, ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਗਰਜ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਿਗਵੇਦਿਕ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ (ਧਰਤੀ), ਅਗਨੀ (ਅੱਗ), ਵਾਯੂ (ਹਵਾ), ਵਰੁਣ (ਮੀਂਹ) ਅਤੇ ਇੰਦਰ (ਗਰਜ) ਸਨ।

• ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਧ, ਘਿਓ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਭੇਟਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਰਿਗਵੇਦਿਕ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਅਪਲਾ, ਵਿਸ਼ਵਵਰਾ, ਘੋਸਾ ਅਤੇ ਲੋਪਾਮੁਦਰਾ ਵਰਗੀਆਂ ਮਹਿਲਾ ਕਵੀਆਂ ਸਨ।

• ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੋਈ ਬਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਬਾਅਦ ਦੇ ਵੈਦਿਕ ਲੋਕ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬੇਬੀਲੋਨ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵਿਰਾਸਤੀ ਵਪਾਰੀਆਂ (ਵਾਨੀਆ) ਦਾ ਇੱਕ ਵਰਗ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ।

• ਵੈਸ਼ ਵੀ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਣਜ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਣਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਗਿਲਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ।

69. How many of the following Harappan sites are situated in present-day India?

1. Ropar
2. Sutkagendor
3. Morodharo
4. Rakhigarhi

Select the correct answer using the options given below:

- a) Only one
- b) Only two
- c) Only three
- d) All four

69. ਮੌਜੂਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੜੱਪਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਸਥਿਤ ਹਨ?

1. ਰੋਪੜ
2. ਸੁਟਕੇਗਾਂਡੋਰ
3. ਮੋਰੋਧਾਰੋ
4. ਰਾਖੀਗੜੀ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ
- d) ਚਾਰੇ

69. Answer (c)

Option 1 is correct

• Ropar is located in Punjab (India) near river Sutlej.

• Major findings of the site include:

- ❖ Cemetery, seal, earthen pot.
- ❖ Buildings mainly of stone and soil.
- ❖ Evidence of burying dog below human.

Option 2 is incorrect

• Suktagendor located in Sindh (Pakistan) Baluchistan.

• Ash filled pot, copper axe, earthen bangles & pottery Originally a port but later cut off from sea due to coastal uplift Had trade links with Babylon.

Option 3 is correct

• Morodharo is located near the village of Lodrani, approximately 51km from the World Heritage Site of Dholavira in Kutch, Gujarat.
• The Morodharo settlement appears to have thrived during the mature and late phases of the Harappan civilization, from 2,600–1,900 BCE and 1,900–1,300 BCE respectively.

• The site yielded a large quantity of Harappan pottery, similar to those found in Dholavira.

Option 4 is correct

• Rakhigarhi located in Hisar, Haryana, near Ghaggar river, in the Ghaggar-Hakra river plain.

• Shows all three phases of Harappan Culture.

• Rakhigarhi is the largest Harappan site in the Indian subcontinent.

ਵਿਕਲਪ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਰੇਪੜ ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ) ਵਿੱਚ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਹੈ।

• ਸਾਈਟ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਖੋਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

❖ ਕਬਰਸਤਾਨ, ਮੋਹਰ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਘੜਾ।

❖ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ।

❖ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬਣ ਦਾ ਸਬੂਤ।

ਵਿਕਲਪ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਸਿੰਧ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸੁਕਤਗੌਦਰ।

• ਸੁਆਹ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਘੜਾ, ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਚੂੜੇ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤੱਟਵਰਤੀ ਉਭਾਰ ਕਾਰਨ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਬਲ ਨਾਲ ਵਪਾਰਕ ਸਬੰਧ ਸਨ।

ਵਿਕਲਪ 3 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਮੋਰੋਧਾਰੋ ਲੋਦਰਾਨੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਕੱਛ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਸਥਾਨ ਧੋਲਾਵੀਰਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 51 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ।

• ਮੋਰੋਧਾਰੋ ਬਸਤੀ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਪਰਿਪੱਕ ਅਤੇ ਅਖੀਰਲੇ ਪੜਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਕ੍ਰਮਵਾਰ 2,600–1,900 ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਅਤੇ 1,900–1,300 ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਦੌਰਾਨ ਵਧੀ-ਫੁੱਲੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

• ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੜੱਪਾ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਧੋਲਾਵੀਰਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੀ।

ਵਿਕਲਪ 4 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਰਾਖੀਗੜ੍ਹੀ, ਹਿਸਾਰ, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ, ਘੱਗਰ ਨਦੀ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਘੱਗਰ-ਹਕਰਾ ਨਦੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

• ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

• ਰਾਖੀਗੜ੍ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੜੱਪਾ ਸਥਾਨ ਹੈ।

70. The texts 'Acharanga Sutra' and 'Sutrakritanga' are associated with which of the following traditions?

- Buddhism
- Jainism
- Hinduism
- Ajivika

70. 'ਅਚਾਰੰਗ ਸੂਤਰ' ਅਤੇ 'ਸੂਤਰਕ੍ਰਿਤੰਗ' ਗ੍ਰੰਥ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ?

- ਬੁੱਧ ਧਰਮ
- ਜੈਨ ਧਰਮ
- ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ
- ਅਜੀਵਿਕਾ

70. Answer (b)

Option (b) is correct

• Jainism is an ancient religion based on the teachings of 24 Tirthankaras (or great teachers).

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

- Rishabhath (or Adinath) was the first Tirthankara and was the founder of Jainism.
- Jainism came into prominence in the 6th century B.C. when Lord Mahavira propagated the religion.
- The word 'Jain' is derived from jina or jaina, meaning the 'conqueror'.
- The Jain monks not only wrote religious treatises but also promoted secular literature.
- Acharrangasutra, Suttrakritanga, and Kalpasutra are the earliest Jain texts.
- Most of the early Jain texts were written in Ardha-Magadhi, the language of the common people.

ਵਿਕਲਪ (b) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਜੈਨ ਧਰਮ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ 24 ਤੀਰਥੰਕਰਾਂ (ਜਾਂ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂਆਂ) ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।
- ਰਿਸ਼ਭਨਾਥ (ਜਾਂ ਆਦਿਨਾਥ) ਪਹਿਲੇ ਤੀਰਥੰਕਰ ਸਨ ਅਤੇ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸਨ।
- ਜੈਨ ਧਰਮ ਛੇਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਇਸ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।
- 'ਜੈਨ' ਸ਼ਬਦ 'ਜਿਨ' ਜਾਂ 'ਜੈਨਾ' ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਜੇਤੂ'।
- ਜੈਨ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਸਗੋਂ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ।
- ਅਚਾਰੰਗਸੂਤਰ, ਸੂਤਰਕ੍ਰਿਤੰਗ, ਅਤੇ ਕਲਪਸੂਤਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ।
- ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥ ਅਰਧ-ਮਾਗਧੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ।

71. With reference to the Gupta empire, consider the following statements:

1. The Gupta king was assisted by a council of ministers known as the Sabha.
2. Chinese traveller Fa-Hsien visited India during the Gupta period.
3. The invasion by the Hunas was a significant factor in the decline of the Gupta Empire.

Which of the statements given above is/are correct?

- a) 1 and 2 only
- b) 1 and 3 only
- c) 2 and 3 only
- d) 1, 2 and 3

71. ਗੁਪਤ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਗੁਪਤ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਭਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।
 2. ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਚੀਨੀ ਯਾਤਰੀ ਫਾ-ਹਸੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।
 3. ਗੁਪਤ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਵਿੱਚ ਹੁਨਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਕ ਸੀ।
- ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ/ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2
- b) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 3
- c) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3
- d) 1, 2 ਅਤੇ 3

71. Answer (d)

Statement 1 is correct

- The Gupta king was assisted by a council of mantrins (ministers).
- The Allahabad prashasti refers to an assembly or council, presumably of ministers, which was known as the Sabha.
- The various high-ranking functionaries included the sandhivigrahika or mahasandhivigrahika (minister for peace and war), who seems to have been a high-ranking officer in charge of contact and correspondence with other states, including initiating wars and concluding alliances and treaties.

Statement 2 is correct

- Chinese traveller Fa-Hsien, visited India during the Gupta period. He visited many Buddhist sites in what are now Xinjiang, Pakistan, India, Nepal, Bangladesh and Sri Lanka between 399-412 CE.
- He informed us that Magadha was full of cities and its rich people supported Buddhism and gave charities. His writings give an idea of economic life of people during Gupta period.

Statement 3 is correct

- The successor of Chandragupta II had to face an invasion by the Hunas from central Asia in the second half of the fifth century A.D.
- In the beginning, the Gupta King Skanda Gupta tried effectively to stem the march of the Hunas into India; his successor proved to be weak and could not cope with the Huna invaders.

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

• Other reasons for the downfall of Gupta Empire include rise of feudatories (increases internal rebellions), weak rulers following the death of Kumara Gupta and Skanda Gupta and declining trade and commerce.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਗੁਪਤ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ (ਮੰਤਰੀਆਂ) ਦੀ ਇੱਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।
- ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਪ੍ਰਸ਼ਸਤੀ ਇੱਕ ਸਭਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਸਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਭਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।
- ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉੱਚ-ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਧੀਵਿਗ੍ਰਹਿਕਾ ਜਾਂ ਮਹਾਸੰਧੀਵਿਗ੍ਰਹਿਕਾ (ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਮੰਤਰੀ) ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਇੱਕ ਉੱਚ-ਦਰਜੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗੱਠਜੋੜ ਅਤੇ ਸੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਚੀਨੀ ਯਾਤਰੀ ਫਾ-ਹਸੀਨ ਨੇ ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ 399-412 ਈਸਵੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੋਧੀ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਹੁਣ ਸ਼ਿਨਜਿਆਂਗ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਭਾਰਤ, ਨੇਪਾਲ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਹਨ।
- ਉਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਗਧ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਾਨ ਦਿੱਤੇ। ਉਸਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਤੋਂ ਹੁਨਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।
- ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਗੁਪਤ ਰਾਜਾ ਸਕੰਦ ਗੁਪਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੁਨਾਂ ਦੇ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ; ਉਸਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹੁਨਾਂ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ।
- ਗੁਪਤ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਉਭਾਰ (ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ), ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਸਕੰਦ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸ਼ਾਸਕ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਣਜ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

72. Consider the following statements:

1. Statement-I: Linseed oil is used for manufacturing paints, varnishes, printing ink, oilcloth.
2. Statement-II: It is a rabi crop and can be grown under varied geographical conditions.

Which one of the following is correct in respect of above statements?

- a) Both Statement-I and Statement-II are correct, and Statement-II is the correct explanation for Statement-I.
- b) Both Statement-I and Statement-II are correct, but Statement-II is not the correct explanation for Statement-I.
- c) Statement-I is correct, but Statement-II is incorrect.
- d) Statement-I is incorrect, but Statement-II is correct.

72. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਕਥਨ-I: ਅਲਸੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੇਂਟ, ਵਾਰਨਿਸ਼, ਛਪਾਈ ਦੀ ਸਿਆਹੀ, ਤੇਲ ਕੱਪੜਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
2. ਕਥਨ-II: ਇਹ ਇੱਕ ਹਾੜੀ ਦੀ ਫਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ?

- a) ਕਥਨ-I ਅਤੇ ਕਥਨ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਥਨ-II, ਕਥਨ-I ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ।
- b) ਕਥਨ-I ਅਤੇ ਕਥਨ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਕਥਨ-II, ਕਥਨ-I ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- c) ਕਥਨ-I ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਥਨ-II ਗਲਤ ਹੈ।
- d) ਕਥਨ-I ਗਲਤ ਹੈ, ਪਰ ਕਥਨ-II ਸਹੀ ਹੈ।

72. Answer (b)

Both Statement-I and Statement-II are correct, but Statement-II is not the correct explanation for Statement-I.

- Linseed oil is widely used for making paints, varnishes, printing ink, and waterproof fabrics due to its unique drying properties.
- Linseed is a rabi crop.
- This crop can be grown under varied geographical conditions.
- But it prefers cool (20°C) and an annual rainfall of 700 to 750 mm is optimum.
- It can be cultivated up to a height of 800 meters above sea level.
- Madhya Pradesh, Bihar (2nd), Uttar Pradesh, Chhattisgarh and Maharashtra are the main producers.
- Linseed has 35 to 47 per cent oil content.

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 - 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

ਕਥਨ-I ਅਤੇ ਕਥਨ-II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਕਥਨ-II, ਕਥਨ-I ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

- ਅਲਸੀ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸੁਕਾਉਣ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੇਂਟ, ਵਾਰਨਿਸ਼, ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਸਿਆਹੀ ਅਤੇ ਵਾਟਰਪ੍ਰੂਫ਼ ਫੈਬਰਿਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਅਲਸੀ ਇੱਕ ਹਾੜੀ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਹੈ।
- ਇਹ ਫ਼ਸਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਗੋਲਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਪਰ ਇਹ ਠੰਡਾ (20°C) ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 700 ਤੋਂ 750 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਸਾਲਾਨਾ ਵਰਖਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ।
- ਇਸਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸਮੁੰਦਰ ਤਲ ਤੋਂ 800 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ (ਦੂਜਾ), ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਮੁੱਖ ਉਤਪਾਦਕ ਹਨ।
- ਅਲਸੀ ਵਿੱਚ 35 ਤੋਂ 47 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

73. With reference to the National Mission on Edible Oils – Oilseeds (NMEO Oilseeds), consider the following statements:

1. The program primarily focuses on increasing edible oilseed production to achieve self-reliance in oilseed output.
2. The scheme is managed solely by Farmer Producers Organisations (FPOs).

Which of the statements given above is/are correct?

- a) 1 only
- b) 2 only
- c) Both 1 and 2
- d) Neither 1 nor 2

73. ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਿਸ਼ਨ - ਤੇਲ ਬੀਜ (NMEO ਤੇਲ ਬੀਜ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੇਲ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
2. ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸਾਨ ਉਤਪਾਦਕ ਸੰਗਠਨਾਂ (FPOs) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ/ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1
- b) ਸਿਰਫ਼ 2
- c) 1 ਅਤੇ 2 ਦੋਵੇਂ
- d) ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

73. Answer (a)

Statement 1 is correct

- National Mission on Edible Oils – Oilseeds (NMEO-Oilseeds) for 2024-25 to 2030-31 to make India self-reliant in oilseed production
- It will introduce the SATHI Portal, enabling States to coordinate with stakeholders to ensure the timely availability of quality seeds.
- Oilseed Crops: Rapeseed-Mustard, Groundnut, Soybean, Sunflower, Sesamum.
- Secondary Sources: Cottonseed, Rice Bran, Tree Borne Oils.

Statement 2 is incorrect

- Managed by Farmer Producers Organisations (FPOs), cooperatives, public/private entities.
- Promote intercropping and crop diversification.
- Support for Post-Harvest Units: Establish or upgrade units for better recovery from cottonseed, rice bran, corn oil, and Tree-Borne Oils (TBOs).

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਤੇਲ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 2024-25 ਤੋਂ 2030-31 ਲਈ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਿਸ਼ਨ - ਤੇਲ ਬੀਜ (NMEO-ਤੇਲ ਬੀਜ)।
- ਇਹ SATHI ਪੋਰਟਲ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

• ਤੇਲ ਬੀਜ ਫਸਲਾਂ: ਰੇਪਸੀਡ-ਸਰੋਂ, ਮੂੰਗਫਲੀ, ਸੋਇਆਬੀਨ, ਸੂਰਜਮੁਖੀ, ਤਿਲ।

• ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਰੋਤ: ਕਪਾਹ ਦੇ ਬੀਜ, ਚੌਲਾਂ ਦੇ ਚੂਰੇ, ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲ।

ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਕਿਸਾਨ ਉਤਪਾਦਕ ਸੰਗਠਨਾਂ (FPOs), ਸਹਿਕਾਰੀ, ਜਨਤਕ/ਨਿੱਜੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ।

• ਅੰਤਰ-ਫਸਲੀ ਅਤੇ ਫਸਲ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ।

• ਵਾਢੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ: ਕਪਾਹ ਦੇ ਬੀਜ, ਚੌਲਾਂ ਦੇ ਛਾਣ, ਮੱਕੀ ਦੇ ਤੇਲ, ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲਾਂ (TBOs) ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਰਿਕਵਰੀ ਲਈ ਇਕਾਈਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇ ਜਾਂ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰੇ।

74. With reference to the Pradhan Mantri Kisan Samman Nidhi (PM-KISAN) scheme, consider the following statements:

1. The scheme is intended exclusively for small and marginal farmers with cultivable farmland and institutional landholders.

2. It is a centrally sponsored scheme with minimal financial contribution from state governments.

3. The identification of eligible beneficiaries is the responsibility of the State and Union Territory governments.

Which of the statements given above are not correct?

a) 1 and 2 only

b) 1 and 3 only

c) 2 and 3 only

d) 1, 2 and 3

74. ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸਾਨ ਸਨਮਾਨ ਨਿਧੀ (PM-KISAN) ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਸਿਰਫ ਖੇਤੀਯੋਗ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਲਈ ਹੈ।

2. ਇਹ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਪਾਂਸਰਡ ਸਕੀਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵਿੱਤੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।

3. ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ?

a) ਸਿਰਫ 1 ਅਤੇ 2

b) ਸਿਰਫ 1 ਅਤੇ 3

c) ਸਿਰਫ 2 ਅਤੇ 3

d) 1, 2 ਅਤੇ 3

74. Answer (a)

Statement 1 is incorrect

• PM-KISAN has become operational from 1.12.2018.

• Nodal Ministry: Ministry of Agriculture and Farmers' Welfare.

• The scheme is meant for small and marginal land-holding farmers (SMFs), provided the farmland is cultivable.

• All farmers are eligible for monetary assistance under the scheme. The following categories of beneficiaries do not qualify for the PM KISAN yojana:

❖ Institutional landholders

❖ Present and former holders of constitutional posts

❖ Former and present ministers/state ministers

❖ Present and former members of Rajya Sabha/State Legislative Assemblies/Lok Sabha/State Legislative Councils

❖ Former and present Mayors of Municipal Corporations

❖ Present and former Chairpersons of District Panchayats

❖ All retired or serving State/Central Government officers, State or Central PSEs, and regular Local Bodies employees.

❖ Every retired/superannuated pensioner having a monthly pension of ₹10,000 or higher (excluding Multi-Tasking Staff/Group D/Class IV employees of the above category)

❖ Every individual who has paid income tax in the last assessment year.

❖ Professionals like engineers, architects, lawyers, doctors, and chartered accountants registered with professional bodies carry out their profession by undertaking practices.

Statement 2 is incorrect

• PM KISAN is a central sector scheme with all the funding coming from GOI.

Initially, a reserve of Rs.75000 crore per year was allocated for this initiative, with direct transfers to beneficiaries' bank accounts via DBT.

Statement 3 is correct

- The identification of beneficiaries is the responsibility of the State and Union Territory governments.
- These governments determine which farmer families qualify for the scheme.

ਕਥਨ 1 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ-ਕਿਸਾਨ 1.12.2018 ਤੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
- ਨੇਡਲ ਮੰਤਰਾਲਾ: ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲਾ।
- ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਜ਼ਮੀਨ-ਧਾਰਕ ਕਿਸਾਨਾਂ (SMFs) ਲਈ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ।
- ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸਾਨ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ:
 - ਸੰਸਥਾਗਤ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ
 - ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਧਾਰਕ
 - ਸਾਬਕਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਤਰੀ/ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ
 - ਰਾਜ ਸਭਾ/ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ/ਲੋਕ ਸਭਾ/ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ
 - ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੇਅਰ
 - ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ
 - ਸਾਰੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਰਾਜ/ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਪੀਐਸਈ, ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ।
 - ਹਰੇਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ/ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਜਿਸਦੀ ਮਾਸਿਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ₹ 10,000 ਜਾਂ ਵੱਧ ਹੈ (ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮਲਟੀ-ਟਾਸਕਿੰਗ ਸਟਾਫ਼/ਗਰੁੱਪ ਡੀ/ਸ਼੍ਰੇਣੀ IV ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ)
 - ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।
 - ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਆਰਕੀਟੈਕਟ, ਵਕੀਲ, ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਚਾਰਟਰਡ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਵਰਗੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਅਭਿਆਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਪੇਸ਼ਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸਾਨ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਾਰਾ ਫੰਡ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 75000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਰਿਜ਼ਰਵ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡੀਬੀਟੀ ਰਾਹੀਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ।

75. With respect to the "National Agricultural Cooperative Marketing Federation of India Limited (NAFED)", consider the following statements:

- It is registered under the Multi State Co-operative Societies Act, 2002.
 - Its objective is to undertake inter-state import and export trade of agricultural commodities, horticultural and forest produce.
- Which of the statements given above is/are correct?

- 1 only
- 2 only
- Both 1 and 2
- Neither 1 nor 2

75. "ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ (NAFED)" ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

- ਇਹ ਮਲਟੀ ਸਟੇਟ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਐਕਟ, 2002 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ।
- ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਸਤੂਆਂ, ਬਾਗਬਾਨੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਵਪਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ/ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ 1
- ਸਿਰਫ਼ 2
- 1 ਅਤੇ 2 ਦੋਵੇਂ
- ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

75. Answer (c)

Statement 1 is correct

- The National Agricultural Cooperative Marketing Federation of India Limited (NAFED) was established in 1958 to promote cooperative marketing of agricultural produce and benefit farmers.
- It is registered under the Multi-State Co-operative Societies Act.

❖ This act provides the legal framework for cooperatives operating across multiple states in India.

Statement 2 is correct

- NAFED's objectives include organizing, promoting, and developing the marketing, processing, and storage of agricultural, horticultural, and forest produce.
- It also undertakes inter-state trade, import and export trade, wholesale or retail activities related to agricultural commodities, and provides technical advice in agricultural production to assist cooperatives and members.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ (NAFED) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1958 ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਪਜ ਦੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਇਹ ਬਹੁ-ਰਾਜੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ।
- ❖ ਇਹ ਐਕਟ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- NAFED ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਬਾਗਬਾਨੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜਾਂ ਦੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ, ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨਾ, ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
- ਇਹ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਵਪਾਰ, ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਵਪਾਰ, ਥੋਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚੂਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਸਲਾਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

76. With reference to the different agricultural practices in India, consider the following pairs:

Practice	Description
1. Hydroponics	A method of cultivating fish and other aquatic animals in tanks, where plants grow in water
2. Aeroponics	A technique where the roots of plants are suspended in air and water along with nutrients is sprayed to create an oxygen-rich environment
3. Geoponic	A method that focuses on enhancing the uptake and storage of carbon dioxide in soil.

How many of the pairs are correct?

- Only one
- Only two
- All three
- None

76. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਅਭਿਆਸ	ਵਰਣਨ
1. ਹਾਈਡ੍ਰੋਪੋਨਿਕਸ	ਮੱਛੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਲ-ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਟੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ, ਜਿੱਥੇ ਪੌਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉੱਗਦੇ ਹਨ।
2. ਐਰੋਪੋਨਿਕਸ	ਇੱਕ ਤਕਨੀਕ ਜਿੱਥੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲਟਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਆਕਸੀਜਨ-ਅਮੀਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਛਿੜਕਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. ਜੀਓਪੋਨਿਕ	ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਜੋ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ।

ਕਿੰਨੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
c) ਤਿੰਨੋਂ
d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

76. Answer (a)

Pair 1 is incorrect

- Hydroponics is a method of growing plants without soil, using water enriched with balance mineral nutrients essential for plant growth and yield.
- The nutrients and PH level are maintained suiting to the selected crop for better growth.
- With increasing water scarcity due to frequent droughts and declining land availability for farming, government agencies are promoting hydroponic for growing vegetables, fruits and fodder.
- Aquaponics is a method combines aquaculture — cultivating fish and other aquatic animals in tanks with organic inputs — with hydroponics, where plants are cultivated in water.
- The water from the fish tank is pumped onto the beds where plants grow.
- While the fish excretions provide nutrients for the plants (hence no chemical fertilizers are needed), the clean water is recirculated back to the fish tank.
- While the initial cost to set up the facility would be high, the recurring cost is low in aquaponics.
- The difference between aquaponics and hydroponics is that synthetic fertilisers are used in hydroponics for providing nutrients to plants and hence cultivation of fish is not possible in hydroponics.

Pair 2 is correct

- In aeroponics, plant roots are suspended in the air and regularly sprayed with water and nutrients. This creates an oxygen-rich environment for optimal plant growth and is known for being water-efficient compared to hydroponics.
- Aeroponics has been implemented as an alternative to water intensive hydroponic systems worldwide.

Pair 3 is incorrect

- Geoponic refers to growing plants in normal soil.
- Carbon farming refers to agricultural methods that enhance the uptake and storage of carbon dioxide in soil and reduce the amount of greenhouse gases released into the atmosphere.
- Plants first absorb CO₂ from the air via photosynthesis. The roots and other parts then decompose and are converted into soil carbon by microbes. Plant matter, and with it the CO₂, are thus stored in the soil in the form of organic matter, particularly humus

ਜੋੜਾ 1 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਹਾਈਡ੍ਰੋਪੋਨਿਕਸ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੌਦੇ ਉਗਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਿਤ ਖਣਿਜਾਂ ਨਾਲ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਉਪਜ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਭਰਪੂਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਬਿਹਤਰ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਫਸਲ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਅਤੇ PH ਪੱਧਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੇਕੇ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਧਦੀ ਕਮੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਲਈ ਘਟਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫਲ ਅਤੇ ਚਾਰਾ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਹਾਈਡ੍ਰੋਪੋਨਿਕਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
- ਐਕੁਆਪੋਨਿਕਸ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜੋ ਐਕੁਆਕਲਚਰ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ — ਮੱਛੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਲਜੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਜੈਵਿਕ ਇਨਪੁਟਸ ਵਾਲੇ ਟੈਂਕ - ਹਾਈਡ੍ਰੋਪੋਨਿਕਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿੱਥੇ ਪੌਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਮੱਛੀ ਟੈਂਕ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਪੰਪ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪੌਦੇ ਉੱਗਦੇ ਹਨ।
- ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਮਲ ਪੌਦਿਆਂ ਲਈ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ), ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਟੈਂਕ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਲਾਗਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਐਕੁਆਪੋਨਿਕਸ ਵਿੱਚ ਆਵਰਤੀ ਲਾਗਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਐਕੁਆਪੋਨਿਕਸ ਅਤੇ ਹਾਈਡ੍ਰੋਪੋਨਿਕਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈਡ੍ਰੋਪੋਨਿਕਸ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੱਛੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਹਾਈਡ੍ਰੋਪੈਨਿਕਸ।

ਜੇੜਾ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

• ਐਰੋਪੈਨਿਕਸ ਵਿੱਚ, ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਟਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਛਿੜਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪਾਣੀ-

ਹਾਈਡ੍ਰੋਪੈਨਿਕਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁਸ਼ਲ।

• ਪਾਣੀ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਾਲੇ ਹਾਈਡ੍ਰੋਪੈਨਿਕਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ ਐਰੋਪੈਨਿਕਸ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ।

ਜੇੜਾ 3 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਜੀਓਪੈਨਿਕ ਆਮ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਪੌਦੇ ਉਗਾਉਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

• ਕਾਰਬਨ ਖੇਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਬਨ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਅਤੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੀਨਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਨ।

• ਪੌਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਰਾਹੀਂ ਹਵਾ ਤੋਂ CO₂ ਸੋਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਤੇ ਰੋਗਾਣੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਾਰਬਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ CO₂, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮਿੱਟੀ ਜੈਵਿਕ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹੁੰਮਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ।

77. Which of the following Punjabi folk dances is not a dance form for males?

- Jhumar
- Bhangra
- Malwai Giddha
- Sammi

77. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਨਾਚ ਮਰਦਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਾਚ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- ਝੁਮਰ
- ਭੰਗੜਾ
- ਮਲਵਈ ਗਿੱਧਾ
- ਸੰਮੀ

Answer:(d)

Sammi is a traditional dance for females. Bhangra, Jhumar and Malwai Giddha is performed by males.

Sammi:

This dance is primarily performed by females from the tribal communities of Punjab. It's important to note that while some dances can be performed by both genders, Sammi is traditionally considered a female dance form.

Bhangra:

This energetic dance is typically performed by males and is known for its vigorous movements and celebratory nature.

Jhumar:

This dance is also usually performed by males, often during weddings.

Malwai Giddha:

Although the term "Giddha" generally refers to a female dance, "Malwai Giddha" specifically refers to a variant of the dance performed by males from the Malwa region of Punjab.

ਸੰਮੀ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤੀ ਨਾਚ ਹੈ। ਭੰਗੜਾ, ਝੁਮਰ ਅਤੇ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧਾ ਮਰਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਮੀ:

ਇਹ ਨਾਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਨਾਚ ਦੋਵੇਂ ਲਿੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸੰਮੀ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਦਾ ਨਾਚ ਰੂਪ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭੰਗੜਾ:

ਇਹ ਊਰਜਾਵਾਨ ਨਾਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਹਰਕਤਾਂ ਅਤੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਅ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ।

ਝੁਮਰ:

ਇਹ ਨਾਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਵਿਆਹਾਂ ਦੌਰਾਨ।

ਮਲਵਈ ਗਿੱਧਾ:

ਹਾਲਾਂਕਿ "ਗਿੱਧਾ" ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਦਾ ਨਾਚ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, "ਮਲਵਈ ਗਿੱਧਾ" ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਾਚ ਦੇ ਇੱਕ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

78. Consider the following statements about the Sutlej River:

1. It originates from Lake Mansarovar in Tibet.
2. The river enters India through the Shipki La Pass in Himachal Pradesh.
3. It merges with the Beas River at Harike in Punjab.
4. The Sutlej forms the boundary between Punjab and Jammu & Kashmir.

Which of the above statements are correct?

- a) 2 and 3 only
- b) 1, 2, and 3 only
- c) 2, 3 and 4 only
- d) 1, 2, 3, and 4

78. ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਇਹ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।
2. ਇਹ ਦਰਿਆ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਪਕੀ ਲਾ ਦੌਰੇ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
3. ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਰੀਕੇ ਵਿਖੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
4. ਸਤਲੁਜ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀਮਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3
- b) ਸਿਰਫ਼ 1, 2, ਅਤੇ 3
- c) ਸਿਰਫ਼ 2, 3 ਅਤੇ 4
- d) 1, 2, 3, ਅਤੇ 4

Answer:(a)

The Sutlej originates from Lake Rakshastal, not Mansarovar, and does not form the boundary between Punjab and Jammu & Kashmir. It does enter India through the Shipki La Pass and merges with the Beas at Harike.

ਸਤਲੁਜ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਰਾਕਸ਼ਸਤਲ ਝੀਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਇਹ ਸ਼ਿਪਕੀ ਲਾ ਦੌਰੇ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੀਕੇ ਵਿਖੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

79. Consider the following statements with reference to inflation indices:

1. In GDP Deflator, imported items are not included.
2. In Consumer Price Index, services are not included.
3. In Whole Price Index, indirect taxes are not included.

How many of the statements given above are correct?

- a) Only one
- b) Only two
- c) All three
- d) None

79. ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. GDP ਡਿਫਲੇਟਰ ਵਿੱਚ, ਆਯਾਤ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।
2. ਖਪਤਕਾਰ ਮੁੱਲ ਸੂਚਕਾਂਕ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

3. ਪੂਰੇ ਮੁੱਲ ਸੂਚਕਾਂਕ ਵਿੱਚ, ਅਸਿੱਧੇ ਟੈਕਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿੱਨੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- c) ਤਿੰਨ
- d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

79. Answer (b)

Statement 1 is correct

- The GDP deflator is a price index that measures the average price level of all goods and services produced in an economy. It is calculated by dividing nominal GDP by real GDP.
- The GDP deflator is a good measure of inflation because it takes into account the prices of all goods and services, not just a basket of consumer goods.
- However, the GDP deflator does not include imported goods and services.
- This is because imported goods and services are not produced in the domestic economy, and therefore, they are not included in GDP.

Statement 2 is incorrect

- The Consumer Price Index (CPI) is a measure of the average change in prices paid by consumers for a basket of goods and services over time.
- It tracks the price differences for a range of items that Indian households typically purchase, including food, healthcare, education, electronics, and more.
- There are four primary types of CPI:
 - ❖ CPI for Industrial Workers (IW)
 - ❖ CPI for Agricultural Labourers (AL)
 - ❖ CPI for Rural Labourers (RL)
 - ❖ CPI (Rural/Urban/Combined)
- The first three types are compiled by the Labour Bureau under the Ministry of Labour and Employment, while the fourth type is compiled by the NSO in the Ministry of Statistics and Programme Implementation.
- The base year for calculating the CPI is 2012

Statement 3 is correct

- The Wholesale Price Index (WPI) is a price index that measures the average change over time in the wholesale prices of a basket of goods. But services are not included in the calculation of the WPI.
- It is calculated and published by the Office of Economic Advisor in the Ministry of Commerce and Industry.
- WPI data is published monthly, with the index value representing an estimate of the price level for the month as a whole, rather than a specific date.
- The base year used for the calculation of WPI is 2011-12
- It includes a wide range of goods, but it does not include indirect taxes.
- This is because indirect taxes are not part of the wholesale prices of goods.

ਬਿਆਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ

- GDP ਡਿਫਲੇਟਰ ਇੱਕ ਕੀਮਤ ਸੂਚਕਾਂਕ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਔਸਤ ਮੁੱਲ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਮਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਗਣਨਾ ਨਾਮਾਤਰ GDP ਨੂੰ ਅਸਲ GDP ਨਾਲ ਵੰਡ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- GDP ਡਿਫਲੇਟਰ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਮਾਪ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਖਪਤਕਾਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਕਰੀ ਨੂੰ।
- ਹਾਲਾਂਕਿ, GDP ਡਿਫਲੇਟਰ ਵਿੱਚ ਆਯਾਤ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।
- ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਯਾਤ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਘਰੇਲੂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ GDP ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ

- ਖਪਤਕਾਰ ਕੀਮਤ ਸੂਚਕਾਂਕ (CPI) ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਕਰੀ ਲਈ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਔਸਤ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਪ ਹੈ।
- ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਘਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੋਜਨ, ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ, ਸਿੱਖਿਆ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਕੀਮਤ

ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਦਾ ਹੈ।

- CPI ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ:
 - ❖ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ CPI (IW)
 - ❖ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ CPI (AL)
 - ❖ ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ CPI (RL)
 - ❖ CPI (ਪੇਂਡੂ/ਸ਼ਹਿਰੀ/ਸੰਯੁਕਤ)
- ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਰਤ ਬਿਊਰੋ ਦੁਆਰਾ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਚੌਥੀ ਕਿਸਮ ਅੰਕੜਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਾਗੂਕਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ NSO ਦੁਆਰਾ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- CPI ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਾਰ ਸਾਲ 2012 ਹੈ

ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ

- ਥੋਕ ਕੀਮਤ ਸੂਚਕਾਂਕ (WPI) ਇੱਕ ਕੀਮਤ ਸੂਚਕਾਂਕ ਹੈ ਜੋ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੈਕਰੀ ਦੀਆਂ ਥੋਕ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਔਸਤ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਮਾਪਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ WPI ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਸਦੀ ਗਣਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਣਜ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- WPI ਡੇਟਾ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੂਚਕਾਂਕ ਮੁੱਲ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮਿਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੂਰੇ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਕੀਮਤ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- WPI ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਧਾਰ ਸਾਲ 2011-12 ਹੈ
- ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਿੱਧੇ ਟੈਕਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।
- ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਿੱਧੇ ਟੈਕਸ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਥੋਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ।

80. Which of the following most appropriately defines shrinkflation in an economy?

- Shrinkflation is a manifestation of deflation in the consumer goods market.
- Shrinkflation is a form of cost-push inflation leading to reduced product sizes.
- Shrinkflation refers to a reduction in the size or quantity of a product while its price remains the same.
- Shrinkflation refers to an increase in the size or quantity of a product with a corresponding price increase.

80. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸੁੰਗੜਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੁਕਵਾਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- ਸੁੰਗੜਨ ਖਪਤਕਾਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।
- ਸੁੰਗੜਨ ਲਾਗਤ-ਧੱਕਾ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
- ਸੁੰਗੜਨ ਇੱਕ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਆਕਾਰ ਜਾਂ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਉਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
- ਸੁੰਗੜਨ ਇੱਕ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਆਕਾਰ ਜਾਂ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੁਸਾਰੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

80. Answer (c)

Option (c) is correct

- Shrinkflation is the reduction in the size of a product in response to rising production costs or market competition.
- Rather than increase the price of a product, the company simply offers a smaller package for the same sticker price. Raising the price per given amount is a strategy employed by companies, mainly in the food and beverage industries, to stealthily boost profit margins.
- Changes are minimal and limited to a small range of products, yet are still enough to make accurate measures of inflation more difficult to gauge.

ਵਿਕਲਪ (c) ਸਹੀ ਹੈ

- ਸੁੰਗੜਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਧਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਲਾਗਤ ਜਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ।
- ਕਿਸੇ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਕੰਪਨੀ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਸਟਿੱਕਰ ਕੀਮਤ ਲਈ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਪੈਕੇਜ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਕੀਮਤ ਵਧਾਉਣਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਇੱਕ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚ, ਚੋਰੀ-ਛਿਪੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਹਾਸੀਏ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ।
- ਬਦਲਾਅ ਘੱਟ ਹਨ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਦੇ ਸਹੀ ਮਾਪਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਧੇਰੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ

ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ।

81. 'Bilateral netting' in the context of financial transactions refers to:

- Settling transactions between two parties using a third-party intermediary.
- Offsetting obligations between two parties to determine a single net payment amount.
- Exchanging financial instruments directly without any intermediaries.
- Calculating the total transaction volume between multiple parties.

81. ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ 'ਦੁਵੱਲੀ ਜਾਲ' ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

- ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ-ਧਿਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ।
- ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਸ਼ੁੱਧ ਭੁਗਤਾਨ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ।
- ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।
- ਕੁੱਲ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨਾ ਕਈ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਮਾਤਰਾ।

81. Answer (b)

Option (b) is correct

- A bilateral netting agreement enables two counterparties in a financial contract to offset claims against each other to determine a single net payment obligation that is due from one counterparty to the other, meaning that the payables and receivables are netted off.
- Such a provision would allow companies, especially banks, to set aside lesser capital based on their net positions rather than gross settlements, where the entire amount due must be covered.
- Example: Party A owes Party B ₹1,000, and Party B owes Party A ₹600. Instead of two separate payments, they use bilateral netting, and Party A pays ₹400 (₹1,000 - ₹600).

ਵਿਕਲਪ (b) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਇੱਕ ਦੁਵੱਲੀ ਨੈੱਟਿੰਗ ਸਮਝੌਤਾ ਇੱਕ ਵਿੱਤੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਆਫਸੈੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਸ਼ੁੱਧ ਭੁਗਤਾਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਬਕਾਇਆ ਹੈ ਦੂਜੇ ਨੂੰ, ਭਾਵ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਯੋਗ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਨੈੱਟ ਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਪੂੰਜੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇਗਾ ਕੁੱਲ ਬੰਦੋਬਸਤਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ਼ੁੱਧ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਉਦਾਹਰਨ: ਪਾਰਟੀ A ਪਾਰਟੀ B ਨੂੰ ₹ 1,000 ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ B ਪਾਰਟੀ A ਨੂੰ ₹ 600 ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੀ ਬਜਾਏ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਲਈ, ਉਹ ਦੁਵੱਲੀ ਨੈੱਟਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ A ₹ 400 (₹ 1,000 - ₹ 600) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

82. In the context of the Balance of Payments, consider the following:

- Gift received by a family in India from their NRI relative
- Foreign Portfolio Investments.
- Foreign currency deposits made by an NRI in an Indian bank.
- Global Depository Receipts issued by an Indian firm.

Which of the above come under Capital Account?

- 2, 3 and 4 only
- 2 and 3 only
- 3 and 4 only
- 1, 2, 3 and 4

82. ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ NRI ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਤੋਹਫ਼ਾ।
 - ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਨਿਵੇਸ਼।
 - ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ NRI ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ।
 - ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਫਰਮ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲੋਬਲ ਡਿਪੋਜਟਰੀ ਰਸੀਦਾਂ।
- ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 2, 3 ਅਤੇ 4
b) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3
c) ਸਿਰਫ਼ 3 ਅਤੇ 4
d) 1, 2, 3 ਅਤੇ 4

82. Answer (a)

Option 1 is incorrect

- The balance of payments (BOP), also known as the balance of international payments, is a statement of all transactions made between entities in one country and the rest of the world over a defined period.
- The balance of payments includes both the current account and capital account.
- The current account includes a nation's net trade in goods and services, its net earnings on cross border investments, and its net transfer payments.
- The capital account consists of a nation's transactions in financial instruments and central bank reserves.
- Gifts from NRIs are considered to be part of current account.

Option 2 is correct

- Foreign Portfolio Investment is part of a country's capital account and shown on its balance of payments. The BOP measures the amount of money flowing from one country to other countries over one monetary year.

Option 3 is correct

- NRI deposits are essentially investments, even though they can be repatriated on maturity or rolled over. From the balance of payments perspective, NRI deposits are capital flows. Therefore, they are vulnerable to outflows. They have been an important source of foreign exchange at times of crisis.

Option 4 is correct

- When a domestic (Indian) company issues Global Depository Receipts (GDR) and raises funds through those receipts, the proceeds are recorded as portfolio investment inflow in the capital account of India's BoP. Foreign Portfolio Investment is part of a country's capital account.

ਵਿਕਲਪ 1 ਗਲਤ ਹੈ

- ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ (BOP), ਜਿਸਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ।
- ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਖਾਤਾ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤਾ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
- ਚਾਲੂ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧ ਵਪਾਰ, ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਇਸਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਕਮਾਈ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਭੁਗਤਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
- ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿੱਚ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- NRIs ਤੋਂ ਤੋਹਫ਼ੇ ਚਾਲੂ ਖਾਤੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਕਲਪ 2 ਸਹੀ ਹੈ

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਨਿਵੇਸ਼ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ 'ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। BOP ਇੱਕ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਰਹੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਮਾਪਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਲਪ 3 ਸਹੀ ਹੈ

- NRI ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਪੱਕਤਾ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੇਲ ਓਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, NRI ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ। ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਰੋਤ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਿਕਲਪ 4 ਸਹੀ ਹੈ

- ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਘਰੇਲੂ (ਭਾਰਤੀ) ਕੰਪਨੀ ਗਲੋਬਲ ਡਿਪਾਜ਼ਟਰੀ ਰਸੀਦਾਂ (GDR) ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਸੀਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮਦਨੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ BoP ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਨਿਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਨਿਵੇਸ਼ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

83) Consider the following statements regarding Alternative Investment Funds (AIFs):

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

1. AIFs are allowed to have only Indian investors, whether resident or non-resident.
 2. AIFs include within its ambit funds defined by Securities and Exchange Board of India (SEBI) as Mutual Funds and Angel Funds.
 3. Debt funds, a type of AIF, are not permitted to use the investor amount for the purpose of giving out loans.
 4. Most of the AIFs registered with SEBI are in the form of trusts.
 5. AIFs may be allowed to invite the public to invest in its securities with prior permission from SEBI.
- Which of the statements given above are correct?

- a) 1 and 4 only
- b) 2 and 5 only
- c) 2 and 3 only
- d) 3 and 4 only

83) ਵਿਕਲਪਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਫੰਡਾਂ (AIFs) ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. AIFs ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਹੀ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨਿਵਾਸੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ।
2. AIFs ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ ਅਤੇ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ (SEBI) ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਇਸਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਫੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਊਚੁਅਲ ਫੰਡ ਅਤੇ ਏਂਜਲ ਫੰਡ।
3. ਡੈਬਟ ਫੰਡ, ਜੋ ਕਿ AIF ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਰਜ਼ੇ।
4. SEBI ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ AIF ਟਰੱਸਟਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ।
5. AIFs ਨੂੰ SEBI ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 4
- b) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 5
- c) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3
- d) ਸਿਰਫ਼ 3 ਅਤੇ 4

83. Answer (d)

Statement 1 is incorrect

• Alternative Investment Fund (AIF) means any fund established or incorporated in India which is a privately pooled investment vehicle which collects funds from sophisticated investors, whether Indian or foreign, for investing it in accordance with a defined investment policy for the benefit of its investors.

Statement 2 is incorrect

• AIF does not include funds covered under the SEBI (Mutual Funds) Regulations, 1996, SEBI (Collective Investment Schemes) Regulations, 1999 or any other regulations of the Board to regulate fund management activities. Unlike Mutual Funds, Angel Funds are regarded as AIF.

Statement 3 is correct

• Debt fund is an Alternative Investment Fund (AIF) which invests primarily in debt or debt securities of listed or unlisted investee companies.

• Debt funds are not permitted to use the investor amount for the purpose of giving out loans as, AIFs are privately pooled investment vehicles.

Statement 4 is correct

• AIF can be established or incorporated in the form of a trust or a company or a limited liability partnership or a body corporate. Most of the AIFs registered with SEBI are in trust form.

Statement 5 is incorrect

• AIF cannot make invitation to the public at large to subscribe its units and can raise funds from the sophisticated investors only through private placement.

ਬਿਆਨ 1 ਗਲਤ ਹੈ

• ਵਿਕਲਪਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਫੰਡ (AIF) ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਫੰਡ ਜੋ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਲਾੜ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਾਹਨ ਹੈ ਜੋ ਸੂਝਵਾਨ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ, ਆਪਣੇ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ।

ਬਿਆਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ

• AIF ਵਿੱਚ SEBI (ਮਿਊਚੁਅਲ ਫੰਡ) ਨਿਯਮ, 1996, SEBI (ਸਮੂਹਿਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਯੋਜਨਾਵਾਂ) ਨਿਯਮ, 1999 ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਫੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ

ਫੰਡ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। ਮਿਊਚੁਅਲ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਏਜਲ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ AIF ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ

• ਕਰਜ਼ਾ ਫੰਡ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਫੰਡ (AIF) ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੂਚੀਬੱਧ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

• ਕਰਜ਼ਾ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਰਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, AIF ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਲਾੜ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਾਹਨ ਹਨ।

ਬਿਆਨ 4 ਸਹੀ ਹੈ

• AIF ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਰੱਸਟ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਬਾਡੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। SEBI ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ AIF ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਬਿਆਨ 5 ਗਲਤ ਹੈ

• AIF ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਗਾਹਕੀ ਲੈਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਨਿੱਜੀ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੂਝਵਾਨ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

84. The term Swiss Challenge, often seen in news, is associated with:

- Infrastructure development
- International legal assistance
- International trade agreements
- Diplomatic relationships

84. ਸਵਿਸ ਚੈਲੇਂਜ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ:

- ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਾਸ
- ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ
- ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤੇ
- ਕੂਟਨੀਤਕ ਸੰਬੰਧ

84. Answer (a)

Option (a) is correct

- The Swiss Challenge method is a bidding process in which an interested party presents a bid to the auctioneer, who then calls for counter bids.
- The auctioneer then picks the best of the counter offers and checks if the original bidder can better this counteroffer; if the original bidder does not, then the bid goes to the challenger bidder.
- This method has been used in PPPs for infrastructure development, as well as by banks to sell Non-Performing Assets (NPA).
- For example, a builder approaches government to build a bridge within certain parameters and timeframe.
- The government studies it and looks at its viability. If it is satisfied, it will inform the party that it is calling for counter-bids. These other parties can make their own offer.
- The government can then ask the original builder if it can match the parameters given by the lowest bidder. If they can, they get the project.
- Otherwise, it goes to the builder with the lowest bids among the outsiders.

ਵਿਕਲਪ (a) ਸਹੀ ਹੈ

- ਸਵਿਸ ਚੈਲੇਂਜ ਵਿਧੀ ਇੱਕ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨਿਲਾਮੀਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੋਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਫਿਰ ਕਾਊਂਟਰ ਬੋਲੀਆਂ ਲਈ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਫਿਰ ਨਿਲਾਮੀਕਰਤਾ ਕਾਊਂਟਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਚੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸਲ ਬੋਲੀਕਾਰ ਇਸ ਕਾਊਂਟਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਅਸਲ ਬੋਲੀਕਾਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਬੋਲੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬੋਲੀਕਾਰ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਵਿਧੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ PPPs ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸੰਪਤੀਆਂ (NPA) ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ।
- ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਬਿਲਡਰ ਕੁਝ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਸਰਕਾਰ ਇਸਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਿਵਹਾਰਕਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਊਂਟਰ-ਬੋਲੀਆਂ ਲਈ ਬੁਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਸਰਕਾਰ ਫਿਰ ਅਸਲ ਬਿਲਡਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਬੋਲੀਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
- ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਬੋਲੀ ਵਾਲੇ ਬਿਲਡਰ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

85. Which of the following Vijayanagara monuments is renowned for its musical pillars?

- Vitthala Temple
- Hazara Ramaswamy Temple
- Lotus Mahal
- Lepakshi Temple

85. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਮਾਰਕ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤਕ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ?

- ਵਿੱਠਲ ਮੰਦਿਰ
- ਹਜ਼ਾਰਾ ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਮੰਦਰ
- ਕਮਲ ਮਹਿਲ
- ਲੇਪਾਕਸ਼ੀ ਮੰਦਰ

85. Answer (a)

Option (a) is correct

- The Vitthala Temple, located in Hampi, Karnataka, is famous for its musical pillars, also known as "Saptaswara" or "Seven-note" pillars.
- Built in 15th century, during the reign of Deva Raya II (1425-1446 AD), the architecture of the temple is in Vijayanagara style, blending Dravidian and Chalukyan styles.
- The musical Pillars are located in the temple's mandapa (hall) and there are 56 pillars, each producing a distinct musical note when tapped.
- The pillars are carved with intricate designs and sculptures. They produce the seven notes of Indian classical music (Sa, Re, Ga, Ma, Pa, Dha, and Ni).
- Vitthala Temple's musical pillars demonstrate the advanced knowledge of acoustics and musical understanding of Vijayanagara architects.

Option (b) is incorrect

- Hazara Ramaswamy Temple located in Hampi, Karnataka are known for intricate carvings and sculptures. It is not associated with musical pillars.

Option (c) is incorrect

- Lotus Mahal is also an example of Vijayanagara architecture, but it does not have musical pillars.

Option (d) is incorrect

- Lepakshi Temple located in Anantapur, Andhra Pradesh, built in the 16th century, during the Vijayanagara Empire are famous for its hanging pillar (not musical).

ਵਿਕਲਪ (a) ਸਹੀ ਹੈ

- ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਹੱਪੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਵਿੱਠਲ ਮੰਦਿਰ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤਕ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਸਪਤਾਸਵਰ" ਜਾਂ "ਸੱਤ-ਨੋਟ" ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ, ਦੇਵ ਰਾਏ II (1425-1446 ਈ.) ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਮੰਦਰ ਦੀ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਦ੍ਰਾਵਿੜ ਅਤੇ ਚਾਲੂਕਿਆਣ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।
 - ਸੰਗੀਤਕ ਥੰਮ੍ਹ ਮੰਦਰ ਦੇ ਮੰਡਪ (ਹਾਲ) ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ ਅਤੇ 56 ਥੰਮ੍ਹ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਟੈਪ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸੰਗੀਤਕ ਸੁਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 - ਥੰਮ੍ਹ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨਾਂ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਉੱਕਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੱਤ ਸੁਰ (ਸਾ, ਰੇ, ਗਾ, ਮਾ, ਪਾ, ਧਾ ਅਤੇ ਨੀ) ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 - ਵਿੱਠਲ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਥੰਮ੍ਹ ਵਿਜੇਨਗਰ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਦੇ ਧੁਨੀ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਸਮਝ ਦੇ ਉੱਨਤ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- ਵਿਕਲਪ (b) ਗਲਤ ਹੈ
- ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਹੱਪੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਮੰਦਰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਗੀਤਕ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਵਿਕਲਪ (c) ਗਲਤ ਹੈ
- ਲੋਟਸ ਮਹਿਲ ਵੀ ਵਿਜੇਨਗਰ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤਕ ਥੰਮ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹਨ।
- ਵਿਕਲਪ (d) ਗਲਤ ਹੈ
- ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੰਤਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਲੇਪਾਕਸ਼ੀ ਮੰਦਰ, ਜੋ ਕਿ 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਲਟਕਦੇ ਥੰਮ੍ਹ (ਸੰਗੀਤਕ ਨਹੀਂ) ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ।

86. Consider the following statements about Sargasso Sea:

1. It is bounded on the north by the Gulf Stream and on the south by Canary Current.
2. There is no wind above sargasso waters due to the existence of a high atmospheric pressure zone.
3. It is the only sea on earth without a coastline.

Which of the statements given above is/are not correct?

- a) 1 only
- b) 1 and 2 only
- c) 2 only
- d) 1, 2 and 3

86. ਸਰਗਾਸੋ ਸਾਗਰ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਇਹ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਖਾੜੀ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਕੈਨਰੀ ਕਰੰਟ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
2. ਸਰਗਾਸੋ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਉੱਚ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦਬਾਅ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।
3. ਇਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਇਕਲੋਤਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਤੱਟ ਰੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1
- b) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2
- c) ਸਿਰਫ਼ 2
- d) 1, 2 ਅਤੇ 3

86. Answer (a)

Statement 1 is incorrect

- The Sargasso Sea is bounded by four ocean currents. In the north by Gulf Stream, south by North Atlantic Current (not Canary Current), east by Canary Current and west by North Equatorial Current.

Statement 2 is correct

- There's no wind above waters. The reason for this is that there's a zone of high atmospheric pressure in this region. It was hence called the "ship eater".

Statement 3 is correct

- This is the only sea on earth that has no shores.
- It's a region within the North Atlantic Ocean, bounded by ocean currents only.

ਕਥਨ 1 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਸਰਗਾਸੋ ਸਾਗਰ ਚਾਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਖਾੜੀ ਧਾਰਾ, ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਕਰੰਟ (ਕੈਨਰੀ ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ), ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਕੈਨਰੀ ਕਰੰਟ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਉੱਤਰੀ ਭੂਮੱਧ ਕਰੰਟ।

ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉੱਚ ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਖੇਤਰ ਹੈ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਬਾਅ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ "ਜਹਾਜ਼ ਖਾਣ ਵਾਲਾ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਬਿਆਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਇਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਕਿਨਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਇਹ ਉੱਤਰੀ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

87. Consider the following statements regarding art of painting in India:

1. Badami caves contain the earliest surviving Brahmanical murals.
2. Ajanta paintings exclusively depict Buddhist folklore, with no illustrations from others.
3. Angika art is characterized by snake paintings featuring the story of Bishahari.
4. Mughals are associated with the Shiraz school, as Malwa is linked to Behzad style.

Which of the statements given above are not correct?

- a) 1 and 2 only
- b) 1 and 3 only
- c) 2 and 4 only
- d) 3 and 4 only

87. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਕਲਾ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਬਦਾਮੀ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਕੰਧ-ਚਿੱਤਰ ਹਨ।
2. ਅਜੰਤਾ ਦੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਬੋਧੀ ਲੋਕਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ।
3. ਅੰਗਿਕਾ ਕਲਾ ਬਿਸਾਹਰੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਸੱਪ ਦੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ।
4. ਮੁਗਲ ਸ਼ੀਰਾਜ਼ ਸਕੂਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਲਵਾ ਬਹਿਜ਼ਾਦ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ?

- a) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2
- b) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 3

- c) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 4
d) ਸਿਰਫ਼ 3 ਅਤੇ 4

87. Answer (c)

Statement 1 is correct

- Badami or Vatapi (6th-8th centuries AD) as it was earlier known as, is one of the most treasured monuments of ancient India in which the paintings are housed in rock-cut cave temples.
- They are home to some of India's earliest surviving Brahmanical murals just as the paintings at Ajanta and Sittannavasal are the earliest Buddhist and Jain murals.
- Inspired from Puranas, the most surviving murals include the paintings of Shiva and Parvathi as well as some other characters. The painting style of Badami is close with that in Ajanta.

Statement 2 is incorrect

- The paintings in the Ajanta caves (2nd century BCE - 6th century CE) Predominantly narrate the Jataka tales, the Buddhist legends describing the previous births of the Buddha.
- However, they also include an array of human figures, animals, and other designs from the natural world.

Statement 3 is correct

- Angika art or Manjusha art features snake paintings, especially the reference to Bishahari story.
- Belonging to Bhagalpur region of Bihar, these paintings are executed on boxes or straws of jute and paper.

Statement 4 is incorrect

- Mughals are associated with Persian-inspired Indo-Persian or Mughal school and Behzad style, not the Shiraz-school.
- Malwa is linked to the Malwa painting style, Sheraz style (not Behzad style, which is Persian) and various regional styles.

ਕਥਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ

- ਬਦਾਮੀ ਜਾਂ ਵਾਤਾਪੀ (6ਵੀਂ-8ਵੀਂ ਸਦੀ ਈ.), ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਚੱਟਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਗੁਫਾ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।
- ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਕੰਧ-ਚਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜੰਤਾ ਅਤੇ ਸੀਤੰਨਵਾਸਲ ਦੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਬੋਧੀ ਅਤੇ ਜੈਨ ਕੰਧ-ਚਿੱਤਰ ਹਨ।
- ਪੁਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਚੇ ਹੋਏ ਕੰਧ-ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪਾਤਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬਦਾਮੀ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਸ਼ੈਲੀ ਅਜੰਤਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ।

ਕਥਨ 2 ਗਲਤ ਹੈ

- ਅਜੰਤਾ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ (ਦੂਜੀ ਸਦੀ ਈਸਾ ਪੂਰਵ - 6ਵੀਂ ਸਦੀ ਈ.) ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਤਕ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਬੁੱਧ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੋਧੀ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਚਿੱਤਰਾਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਕਥਨ 3 ਸਹੀ ਹੈ

- ਅੰਗਿਕਾ ਕਲਾ ਜਾਂ ਮੰਜੂਸ਼ਾ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਸੱਪ ਦੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਿਸ਼ਹਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ।
- ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਭਾਗਲਪੁਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਇਹ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਜੂਟ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ ਜਾਂ ਤੂੜੀਆਂ 'ਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਕਥਨ 4 ਗਲਤ ਹੈ

- ਮੁਗਲ ਫ਼ਾਰਸੀ-ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਇੰਡੋ-ਫ਼ਾਰਸੀ ਜਾਂ ਮੁਗਲ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਬਹਿਜ਼ਾਦ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸ਼ੀਰਾਜ਼-ਸਕੂਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।
- ਮਾਲਵਾ ਮਾਲਵਾ ਪੇਂਟਿੰਗ ਸ਼ੈਲੀ, ਸ਼ੇਰਾਜ਼ ਸ਼ੈਲੀ (ਬਹਿਜ਼ਾਦ ਸ਼ੈਲੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕਿ ਫ਼ਾਰਸੀ ਹੈ) ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰੀ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

88. In the context of growth of service sector in India, consider the following statements:

1. Statement - I: The service sector in India now accounts for more than 60% of the GVA.
2. Statement - II: Service sector is the largest and fastest growing sector in India and has the highest labour productivity.

Which one of the following is correct in respect of the above statements?

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

- a) Both Statement I and Statement II are correct, and Statement II is the correct explanation for Statement I.
 b) Both Statement I and Statement II are correct, but Statement II is not the correct explanation for Statement I.
 c) Statement I is correct, but Statement II is not correct.
 d) Statement I is not correct, but Statement II is correct.

88. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਬਿਆਨ - I: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ ਹੁਣ GVA ਦੇ 60% ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।
 2. ਕਥਨ - II: ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਖੇਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਰਤ ਉਤਪਾਦਕਤਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ?

- a) ਬਿਆਨ I ਅਤੇ ਬਿਆਨ II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਬਿਆਨ II ਇਸ ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਬਿਆਨ I.
 b) ਬਿਆਨ I ਅਤੇ ਬਿਆਨ II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਬਿਆਨ II ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਿਆਨ I.
 c) ਕਥਨ I ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਥਨ II ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
 d) ਕਥਨ I ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਕਥਨ II ਸਹੀ ਹੈ।

88. Answer (d)

Statement I is not correct, but Statement II is correct

- The services sector continues to be a significant contributor to India's growth, accounting for about 55 per cent of the total size of the economy in FY24.
- The service sector is the largest and fastest-growing sector in India, also it has the highest labor productivity among all sectors providing jobs to 30.7% of the Indian population.
- The service sector's high labour productivity contributes to its significant share in GVA.
- Growth in services drives overall economic growth, making it a key sector.

ਬਿਆਨ I ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਬਿਆਨ II ਸਹੀ ਹੈ

- ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 24 ਵਿੱਚ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਕੁੱਲ ਆਕਾਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 55 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ।
- ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ 30.7% ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਰਤ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਹੈ।
- ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉੱਚ ਕਿਰਤ ਉਤਪਾਦਕਤਾ GVA ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।
- ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਸਮੁੱਚੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

89. Consider the following well-known Buddhist caves and notable features they are known for:

1. Barabar is the oldest cave in India
 2. Karle is the largest rock cut chaithya in India.
 which of the statements given above is/are correct?

- a) 1 only
 b) 2 only
 c) Both 1 and 2
 d) Neither 1 nor 2

89. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬੋਧੀ ਗੁਫਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਬਾਰਾਬਾਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਗੁਫਾ ਹੈ।
 2. ਕਾਰਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਚੱਟਾਨ ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਚੈਥਿਆ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ/ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ 1
- ਸਿਰਫ਼ 2
- 1 ਅਤੇ 2 ਦੋਵੇਂ
- ਨਾ ਤਾਂ 1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2

89. Answer (d)

Statement 1 is correct

• Barabar Caves located in Bihar, built in 3rd century BCE, during Ashoka's reign are the oldest rock cut caves in India.

• Built for Ajivika ascetics, they also include Buddhist caves and a few Hindu and Jain sculptures.

Statement 2 is correct

• Karle Caves located in Maharashtra, was built in 1st century BCE, during Satavahana dynasty.

• They are the largest rock-cut chaitya in India with well-preserved Buddhist sculptures and reliefs.

ਕਥਨ 1 ਸਹੀ ਹੈ

• ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਬਾਰਾਬਾਰ ਗੁਫਾਵਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਤੀਜੀ ਸਦੀ ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਬਣੀਆਂ ਸਨ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਚੱਟਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਹਨ।

• ਅਜੀਵਿਕਾ ਤਪੱਸਵੀਆਂ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਧੀ ਗੁਫਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਜੈਨ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਕਥਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ

• ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਕਾਰਲੇ ਗੁਫਾਵਾਂ, ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ, ਸੱਤਵਾਹਨ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

• ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਚੱਟਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੈਤੀਆ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੋਧੀ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਹਤਾਂ।

90. Consider the following statements about Central Public Sector Enterprises (CPSEs):

1. They are administered by the Department of Public Enterprises under Ministry of Finance.

2. The central government must hold a direct equity stake of 51% or more, for an entity to be classified as a Central Public Sector Enterprise (CPSE).

3. Operations of CPSEs are limited to four sectors namely agriculture, mining and exploration, manufacturing and services.

Which of the statements given above is/are correct?

- 1 and 2 only
- 2 only
- 2 and 3 only
- 3 only

90. ਕੇਂਦਰੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ (CPSEs) ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਕਿਸੇ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਬਣਨ ਲਈ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ 51% ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਇਕੁਇਟੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਉੱਦਮ (CPSE) ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਸੀਪੀਐਸਈ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਚਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਖਣਨ ਅਤੇ ਖੋਜ, ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ/ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2
- ਸਿਰਫ਼ 2
- ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3
- ਸਿਰਫ਼ 3

90. Answer (b)

Statement 1 is incorrect

• CPSEs are administered by the Department of Public Enterprises under the Ministry of Heavy Industries and Public Enterprises, not Ministry of Finance.

Statement 2 is correct

• To be classified as a CPSE, the direct holding of the central government should indeed be 51% or more.

Statement 3 is incorrect

• Operations of CPSEs are mainly in four sectors namely agriculture, mining and exploration, manufacturing and services.

• But it isn't limited and they operate in various strategic sectors, including energy, transportation, telecommunications, defence, financial services etc.

ਬਿਆਨ 1 ਗਲਤ ਹੈ

• ਸੀਪੀਐਸਈਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸਿੰਧੂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਉਦਮਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਧੀਨ ਜਨਤਕ ਉਦਮ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਨਹੀਂ।

ਬਿਆਨ 2 ਸਹੀ ਹੈ

• ਸੀਪੀਐਸਈ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ 51% ਜਾਂ ਵੱਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਿਆਨ 3 ਗਲਤ ਹੈ

• ਸੀਪੀਐਸਈਜ਼ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਖਣਨ ਅਤੇ ਖੋਜ, ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ।

• ਪਰ ਇਹ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਊਰਜਾ, ਆਵਾਜਾਈ, ਟੈਲੀ ਸੰਚਾਰ, ਰੱਖਿਆ, ਵਿੱਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਣਨੀਤਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

91. Consider the following Indian texts and their authors:

Texts

Author

1. Sangeeth Ratnakara

Sarangadeva

2. Kasayapahuda

Gunadhara

3. Rasika Priya

Kesavadasa

4. Rasa Manjari

Bhanudatta

How many of the pairs are correct?

a) Only one

b) Only two

c) Only three

d) All four

91. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭਾਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ

ਲੇਖਕ

1. ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ

ਸਾਰੰਗਦੇਵਾ

2. ਕਸਯਾਪਹੁਦਾ

ਗੁਣਧਾਰਾ

3. ਰਸਿਕਾ ਪ੍ਰੀਆ

ਕੇਸਵਦਾਸਾ

4. ਰਸ ਮੰਜਰੀ

ਭਾਨੂਦੱਤ

ਕਿੰਨੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

a) ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ

b) ਸਿਰਫ਼ ਦੋ

c) ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ

d) ਚਾਰੇ

91. Answer (d)

Pair 1 is correct

• Sangeeth Ratnakara written by Sarangadeva in 13th century is a renowned musicological text, covering music theory, instruments, and composition.

• It provides insights into Indian classical music, particularly Carnatic and Hindustani traditions.

Pair 2 is correct

• Kasayapahuda written by Gunadhara in 10th century is a Jain text on ethics, morality, and spiritual guidance.

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 - 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

• The book offers perspectives on Jain philosophy, emphasizing non-violence and self-control.

Pair 3 is correct

• Rasika Priya written by Kesavadasa in 17th century is a Hindi literary work on poetics, aesthetics, and literary criticism.

• It explores the nuances of Hindi literature, focusing on emotional resonance and artistic expression.

Pair 4 is correct

• Rasa Manjari written by Bhanudatta in 15th century Sanskrit text on aesthetics, poetics, and literary theory.

• It Analyses the concept of rasa (emotional essence) in Sanskrit literature.

ਜੋੜੀ 1 ਸਹੀ ਹੈ

• 13ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪਾਠ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਗੀਤ ਸਿਧਾਂਤ, ਸਾਜ਼ਾਂ,

ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

• ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਰਨਾਟਕ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੋੜੀ 2 ਸਹੀ ਹੈ

• 10ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਗੁਣਧਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਕਸਯਪਹੁਦ ਨੈਤਿਕਤਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜੈਨ ਪਾਠ ਹੈ।

• ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਜੈਨ ਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜੋੜੀ 3 ਸਹੀ ਹੈ

• 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਕੇਸਵਦਾਸ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਰਸਿਕਾ ਪ੍ਰੀਤਾ ਕਾਵਿ-ਸ਼ਾਸਤਰ, ਸੁਹਜ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਆਲੋਚਨਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹਿੰਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਹੈ।

• ਇਹ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਗੂੰਜ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੋੜੀ 4 ਸਹੀ ਹੈ

• ਭਾਨੁਦੱਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਹਜ-ਸ਼ਾਸਤਰ, ਕਾਵਿ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਰਸ ਮੰਜਰੀ।

• ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਰਸ (ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਾਰ) ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

92. Consider the following statements regarding the administrative divisions of Punjab:

1. Punjab is divided into five divisions and 22 districts for administrative purposes.

2. Pathankot district was carved out of Gurdaspur district and is located in the northern part of Punjab.

3. Ferozpur district shares an international border with Pakistan.

Select the correct answer using the code given below:

a) 1 and 2 only

b) 2 only

c) 2 and 3 only

d) All of the above

STUDY MASTER

LEARN WHILE ENJOYING

92. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

1. ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪੰਜ ਡਿਵੀਜ਼ਨਾਂ ਅਤੇ 22 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਪਠਾਨਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

3. ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਹੱਦ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

a) ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2

b) ਸਿਰਫ਼ 2

c) ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3

d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

Answer:(c)

Punjab is administratively divided into five divisions and 23 districts (not 22 districts), with Malerkotla being the 23 rd district formed by bifurcating from Sangrur district. Pathankot district, located in the northern part of the state, was formed from Gurdaspur district. Ferozpur district shares an international border with Pakistan.

ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜ ਡਿਵੀਜ਼ਨਾਂ ਅਤੇ 23 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ (22 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਹੀਂ) ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ 23ਵਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਵੰਡ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਠਾਨਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਹੱਦ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

93. Consider the following places recently seen in news:

Places	In news for
1. Tuvalu	Rising sea level
2. Ukraine	Shiveluch volcano eruption
3. Japan	Island with deposits of manganese nodules
4. Iran	Removed from FATF grey list

How many of the pairs are correct?

- Only one
- Only two
- All three
- None

93. ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਵੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

ਸਥਾਨ	ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਿੱਚ
1. ਟੁਵਾਲੂ	ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਵਧਦਾ ਪੱਧਰ
2. ਯੂਕਰੇਨ	ਸ਼ਿਵੇਲੁਚ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਫਟਣਾ
3. ਜਾਪਾਨ	ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਨੋਡਿਊਲਜ਼ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਟਾਪੂ
4. ਈਰਾਨ ਨੂੰ	FATF ਗ੍ਰੇ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਕਿੰਨੇ ਜੋੜੇ ਸਹੀ ਹਨ?

- ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ
- ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
- ਤਿੰਨੋਂ
- ਕੋਈ ਨਹੀਂ

93. Answer (b)

Pair 1 is correct

- Tuvalu, a small Pacific Island nation, is threatened by rising sea levels due to climate change.

Image Source: Wiki

Pair 2 is incorrect

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 - 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

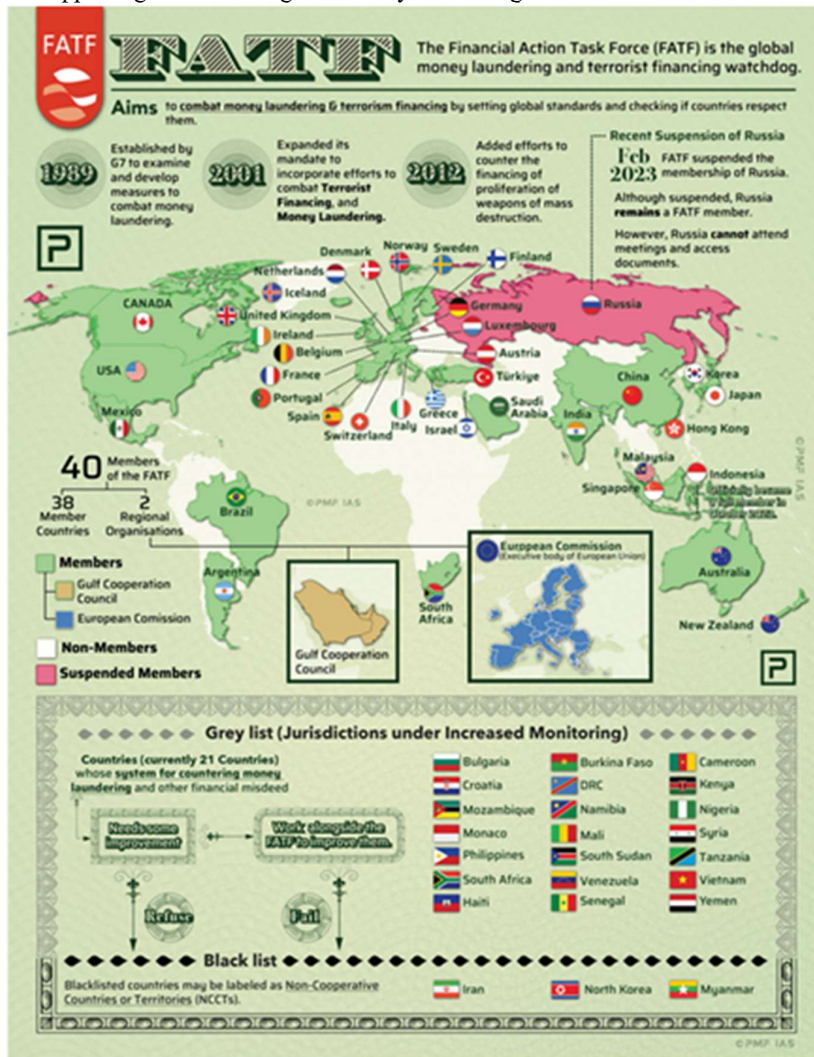
- Shiveluch volcano is located in Kamchatka, Russia, not Ukraine.

Pair 3 is correct

- More than 200 million metric tons of manganese nodules rich in rare metals was recently found on the seabed near Minamitorishima, a remote Pacific Tokyo Island part of Japan.

Pair 4 is incorrect

- UAE was removed from the Financial Action Task Force (FATF) grey List which includes countries that are considered safe haven for supporting terror funding and money laundering.

ਜੇੜਾ 1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਤੁਵਾਲੂ, ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਟਾਪੂ ਦੇਸ਼, ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਾਰਨ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਧਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਜੇੜਾ 2 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਸ਼ਿਵੇਲੁਚ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਯੂਕਰੇਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਰੂਸ ਦੇ ਕਾਮਚਟਕਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਜੇੜਾ 3 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਟੋਕੀਓ ਟਾਪੂ ਹਿੰਸੇ, ਮਿਨਾਮੀਟੋਰੀਸ਼ਿਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਧਾਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ 200 ਮਿਲੀਅਨ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਨੋਡਿਊਲ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਜੇੜਾ 4 ਗਲਤ ਹੈ।

• ਯੂਏਐੱਫੀ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਐਕਸ਼ਨ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (FATF) ਦੀ ਗ੍ਰੇ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫੰਡਿੰਗ ਅਤੇ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਨਾਹਗਾਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

94. Which of the following statement is correct regarding India's balance of payment?

- An increase in foreign exchange reserves indicates a deficit in the balance of payments
- A surge in imports of gold and oil leads to a decrease in the Current Account Deficit (CAD)
- Foreign Portfolio Investment (FPI) is recorded under the Capital Account of the BOP
- RBI selling rupee in market will increase current account deficit

94. ਭਾਰਤ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਬਿਆਨ ਸਹੀ ਹੈ?

- ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਸੋਨੇ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦੇ ਆਯਾਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਚਾਲੂ ਖਾਤਾ ਘਾਟਾ (CAD) ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
- ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਨਿਵੇਸ਼ (FPI) BOP ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਆਰਬੀਆਈ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਰੁਪਿਆ ਵੇਚਣ ਨਾਲ ਚਾਲੂ ਖਾਤੇ ਦਾ ਘਾਟਾ ਵਧੇਗਾ।

94. Answer (c)

Option (c) is correct

- FPI represents foreign investment in Indian securities (stocks, bonds, etc.).
- Recorded under the Capital Account, which includes investment, loans, and other capital flows, FPI helps to bridge the gap between domestic savings and investment.

Option (a) is incorrect

- Foreign exchange reserves increase when export earnings exceed import expenditures, foreign investment inflows exceed outflows or RBI intervenes to buy foreign currency.
- An increase in reserves indicates a surplus in the balance of payments, not a deficit.

Option (b) is incorrect

- A surge in imports increases the trade deficit, worsening the CAD. Gold and oil imports contribute significantly to India's import bill.
- To reduce CAD, India needs to increase exports or reduce imports.

Option (d) is incorrect

- RBI selling rupees reduces the supply of rupees and increases demand for foreign currency.
- This helps reduce the current account deficit by reducing import demand and encouraging exports.

ਵਿਕਲਪ (c) ਸਹੀ ਹੈ।

- FPI ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ (ਸਟਾਕ, ਬਾਂਡ, ਆਦਿ) ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼, ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, FPI ਘਰੇਲੂ ਬੱਚਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਲਪ (a) ਗਲਤ ਹੈ।

- ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਭੰਡਾਰ ਉਦੋਂ ਵਧਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਿਰਯਾਤ ਕਮਾਈ ਆਯਾਤ ਖਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਰਬੀਆਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਦਖਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।

ਵਿਕਲਪ (b) ਗਲਤ ਹੈ।

- ਦਰਮਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਵਪਾਰ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ CAD ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ। ਸੋਨੇ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦਰਮਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਯਾਤ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- CAD ਘਟਾਉਣ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਿਰਯਾਤ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂ ਆਯਾਤ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵਿਕਲਪ (d) ਗਲਤ ਹੈ।

- ਆਰਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਰੁਪਏ ਵੇਚਣ ਨਾਲ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਘਟਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਦਰਮਦ ਮੰਗ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ ਚਾਲੂ ਖਾਤੇ ਦੇ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

95. Which of the following best describes a Giffen good?

- A luxury product whose demand decreases when the price increases.
- A non-luxury product for which demand decreases as the price increases
- A non-luxury product for which demand increases as the price increases
- A luxury product for which demand increases as the price increases

95. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਗਿਫਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ?

- ਇੱਕ ਲਗਜ਼ਰੀ ਉਤਪਾਦ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਣ 'ਤੇ ਮੰਗ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਗੈਰ-ਲਗਜ਼ਰੀ ਉਤਪਾਦ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਣ ਨਾਲ ਮੰਗ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
- ਇੱਕ ਗੈਰ-ਲਗਜ਼ਰੀ ਉਤਪਾਦ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਣ ਨਾਲ ਮੰਗ ਵਧਦੀ ਹੈ
- ਇੱਕ ਲਗਜ਼ਰੀ ਉਤਪਾਦ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਣ ਨਾਲ ਮੰਗ ਵਧਦੀ ਹੈ

95. Answer (c)

Option (c) is correct

- A Giffen good is a non-luxury product for which demand increases when the price increases, defying standard demand laws.
- The term often refers to low-income products for which there are no viable substitutes—for example, a staple food, like bread or rice.
- The demand for these goods is on an upward slope, which goes against the laws of demand.
- Therefore, the typical response (rising prices triggering a substitution effect) won't exist for Giffen goods, and the price rise will continue to push demand.

ਵਿਕਲਪ (c) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਗਿਫਨ ਗੁੱਡ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਲਗਜ਼ਰੀ ਉਤਪਾਦ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਮੰਗ ਉਦੋਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੀਮਤ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਿਆਰੀ ਮੰਗ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਕਸਰ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਹਾਰਕ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ - ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਭੋਜਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੋਟੀ ਜਾਂ ਚੌਲ।
- ਇਹਨਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੰਗ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।
- ਇਸ ਲਈ, ਗਿਫਨ ਵਸਤੂਆਂ ਲਈ ਆਮ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ (ਵਧਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਇੱਕ ਬਦਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ) ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਅਤੇ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਮੰਗ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

96. Which of the following species are classified as "Critically Endangered" under the IUCN Red List?

- Gharial
- Snow Leopard
- Great Indian Bustard

Select the correct answer using the code given below:

- 2 and 3 only
- 1 and 3 only
- 1 and 2 only
- 1, 2 and 3

96. IUCN ਲਾਲ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਨੂੰ "ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ" ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?

- ਘੜਿਆਲ
- ਬਰਫ਼ ਦਾ ਤੋਦੁਆ
- ਗ੍ਰੇਟ ਇੰਡੀਅਨ ਬਸਟਾਰਡ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

- ਸਿਰਫ਼ 2 ਅਤੇ 3
- ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 3
- ਸਿਰਫ਼ 1 ਅਤੇ 2
- 1, 2 ਅਤੇ 3

96. Answer (b)

1 is correct

- Gharial (*Gavialis gangeticus*) is a freshwater crocodile native to the Indian subcontinent.
- Today, the largest population (77% (500/650) of the total global gharial population) is in the National Chambal Sanctuary.
- IUCN Status: Critically Endangered (CR)

2 is incorrect

- Snow Leopard (*Panthera uncia*) is not listed as critically endangered but as vulnerable.
- IUCN Status: Vulnerable

3 is correct

- Great Indian Bustard (*Ardeotis nigriceps*): This bird species is found in dry grasslands and is mainly confined to Rajasthan, India.
- IUCN Status: Critically Endangered (CR)

1 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਘੜਿਆਲ (*Gavialis gangeticus*) ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਗਰਮੱਛ ਹੈ।
- ਅੱਜ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ (ਕੁੱਲ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਘੜਿਆਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 77% (500/650)) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚੰਬਲ ਸੈਂਕਯੂਰੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।
- IUCN ਸਥਿਤੀ: ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ (CR)

2 ਗਲਤ ਹੈ।

- ਸਨੋ ਲੀਪਾਰਡ (ਪੈਂਥੇਰਾ ਅਨਸੀਆ) ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- IUCN ਸਥਿਤੀ: ਕਮਜ਼ੋਰ

3 ਸਹੀ ਹੈ।

- ਗ੍ਰੇਟ ਇੰਡੀਅਨ ਬਸਟਾਰਡ (ਆਰਡੀਓਟਿਸ ਨਿਗਰੀਸੇਪਸ): ਇਹ ਪੰਛੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਮੁੱਕੇ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਹੈ।
- IUCN ਸਥਿਤੀ: ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ (CR)

97. Which of the following curves describes the 'inverse relationship between rates of unemployment and corresponding rates of inflation'?

- Kuznets curve
- Laffer curve
- Phillips curve
- Engel curve

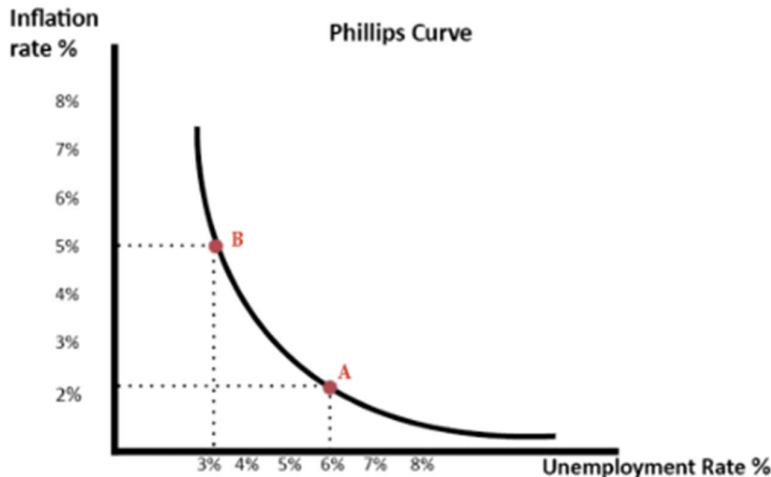
97. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਕਰ 'ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਅਤੇ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਦੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਦਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਉਲਟ ਸਬੰਧ' ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- ਕੁਜਨੇਟਸ ਵਕਰ
- ਲੈਫਰ ਕਰਵ
- ਫਿਲਿਪਸ ਕਰਵ
- ਏਂਜਲ ਵਕਰ

97. Answer (c)

Option (c) is correct

- The Phillips curve is an economic theory that inflation and unemployment have a stable and inverse relationship. Higher inflation is associated with lower unemployment and vice versa.
- The concept behind the Phillips curve states the change in unemployment within an economy has a predictable effect on price inflation.
- The inverse relationship between unemployment and inflation is depicted as a downward sloping, concave curve, with inflation on the Y-axis and unemployment on the X-axis.
- Increasing inflation decreases unemployment, and vice versa. Alternatively, a focus on decreasing unemployment also increases inflation, and vice versa.

Option (a) is incorrect

- The Kuznets Curve is a U-shaped graphical relationship that shows the connection between economic growth and various factors such as income inequality, environmental quality, or forest cover.
- It was originally proposed by economist S. Kuznets in 1955.

Option (b) is incorrect

- Laffer curve was developed by the economist, Arthur Laffer.
- The theory analyses the relationship between tax rates and the tax revenue collected by the government.
- The theory relies on the argument that cutting tax rates increases the total tax revenue for a government.

Option (d) is incorrect

- Engel Curves are the locus of all points representing the quantities demanded of the goods at various levels of income, when prices and preferences are held constant.
- Income consumption lines are the locus of points representing the equilibrium purchase patterns as income changes, holding preferences and relative prices constant.

ਵਿਕਲਪ (c) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਫਿਲਿਪਸ ਕਰਵ ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਉਲਟ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਉੱਚ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਘੱਟ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਲਟ।
- ਫਿਲਿਪਸ ਕਰਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਉਲਟ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਚਲਾਣ ਵਾਲੇ, ਅਵਤਲ ਵਕਰ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ Y-ਧੁਰੇ 'ਤੇ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ X-ਧੁਰੇ 'ਤੇ ਹੈ।
- ਵਧਦੀ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਲਟ। ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਲਟ।

ਵਿਕਲਪ (a) ਗਲਤ ਹੈ।

- ਕੁਜ਼ਨੇਟਸ ਕਰਵ ਇੱਕ U-ਆਕਾਰ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰਾਫਿਕਲ ਸਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਆਮਦਨੀ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਜਾਂ ਜੰਗਲਾਤ ਕਵਰ ਵਰਗੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ 1955 ਵਿੱਚ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਐਸ. ਕੁਜ਼ਨੇਟਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਿਕਲਪ (b) ਗਲਤ ਹੈ।

- ਲੈਫਰ ਕਰਵ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਆਰਥਰ ਲੈਫਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਟੈਕਸ ਦਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਟੈਕਸ ਮਾਲੀਏ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕੁੱਲ ਟੈਕਸ ਮਾਲੀਆ ਵਧਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਲਪ (d) ਗਲਤ ਹੈ।

- ਏਂਗਲ ਕਰਵ ਸਾਰੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਹਨ ਜੋ ਆਮਦਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹਾਂ ਸਥਿਰ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਆਮਦਨ ਖਪਤ ਰੇਖਾਵਾਂ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹਨ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਖਰੀਦ ਪੈਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਰਜੀਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਪੇਖਿਕ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

98. Which of the following are examples of Veblen goods?

1. Designer handbags
2. Luxury cars
3. Basic food grains
4. Diamonds
5. Drinking water

Select the correct answer using the code given below:

- a) 1 and 2 only
- b) 1, 2, and 4
- c) 3 and 5 only
- d) 1, 3, and 5

98. ਵੇਬਲੇਨ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

1. ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਹੈਂਡਬੈਗ
2. ਲਗਜ਼ਰੀ ਕਾਰਾਂ
3. ਮੁੱਢਲੇ ਅਨਾਜ
4. ਹੀਰੇ
5. ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

- a) ਸਿਰਫ 1 ਅਤੇ 2
- b) 1, 2, ਅਤੇ 4
- c) ਸਿਰਫ 3 ਅਤੇ 5
- d) 1, 3, ਅਤੇ 5

98. Answer (b)

Options 1, 2, and 4 are correct

- A Veblen good is a product for which demand increases as the price rises. This is because of its appeal as a status symbol, which makes it desirable to affluent consumers.
- Unlike typical goods, which have a downward-sloping demand curve (where demand decreases as prices rise), Veblen goods have an upward-sloping demand curve.
- Veblen goods are sought after by affluent consumers who place a premium on the utility of the good, not just for its functionality but for the prestige and exclusivity it provides.
- Examples of Veblen goods include luxury items such as designer handbags, luxury cars, and diamonds. These goods are typically high-quality, exclusive, and well-made.
- Option 3 and 5 are incorrect
- Drinking water and basic food grains are not Veblen goods since they are essential goods, not luxury items.
- However, food grains are generally termed as Giffen goods.
- A Giffen good is a low-income, non-luxury product that defies standard economic and consumer demand theory.
- Demand for Giffen goods rises when the price rises and falls when the price falls. In econometrics, this results in an upward-sloping demand curve, contrary to the fundamental laws of demand which create a downward sloping demand curve.

ਵਿਕਲਪ 1, 2, ਅਤੇ 4 ਸਹੀ ਹਨ।

- ਵੇਬਲੇਨ ਗੁੱਡ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਉਤਪਾਦ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਣ ਨਾਲ ਮੰਗ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸਦੀ ਇੱਕ ਸਟੇਟਸ ਸਿੰਬਲ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਅਮੀਰ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

- ਆਮ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਕਰ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਜਿੱਥੇ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਣ ਨਾਲ ਮੰਗ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ), ਵੇਬਲੇਨ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਕਰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਵੇਬਲੇਨ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਮੀਰ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਸਤੂ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ, ਸਗੋਂ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਲਈ ਵੀ।
- ਵੇਬਲੇਨ ਸਾਮਾਨ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਜ਼ਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਹੈਂਡਬੈਗ, ਲਗਜ਼ਰੀ ਕਾਰਾਂ, ਅਤੇ ਹੀਰੇ। ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚ-ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਵਿਕਲਪ 3 ਅਤੇ 5 ਗਲਤ ਹਨ।
- ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਅਨਾਜ ਵੇਬਲੇਨ ਵਸਤੂਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ, ਲਗਜ਼ਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਨਹੀਂ।
- ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਿਫ਼ਤ ਵਸਤੂਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਗਿਫ਼ਤ ਗੁੱਡ ਇੱਕ ਘੱਟ-ਆਮਦਨ ਵਾਲਾ, ਗੈਰ-ਲਗਜ਼ਰੀ ਉਤਪਾਦ ਹੈ ਜੋ ਮਿਆਰੀ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰ ਮੰਗ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਗਿਫ਼ਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਉਦੋਂ ਵਧਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੀਮਤ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੀਮਤ ਡਿੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਰਥਮਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇੱਕ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਮੰਗ ਵਕਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੰਗ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਮੰਗ ਵਕਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

99. The "SCORES" online portal for handling complaints is an initiative of which of the following statutory bodies?

- Reserve Bank of India (RBI)
- Securities and Exchange Board of India (SEBI)
- Insurance Regulatory and Development Authority of India (IRDAI)
- Pension Fund Regulatory and Development Authority (PFRDA)

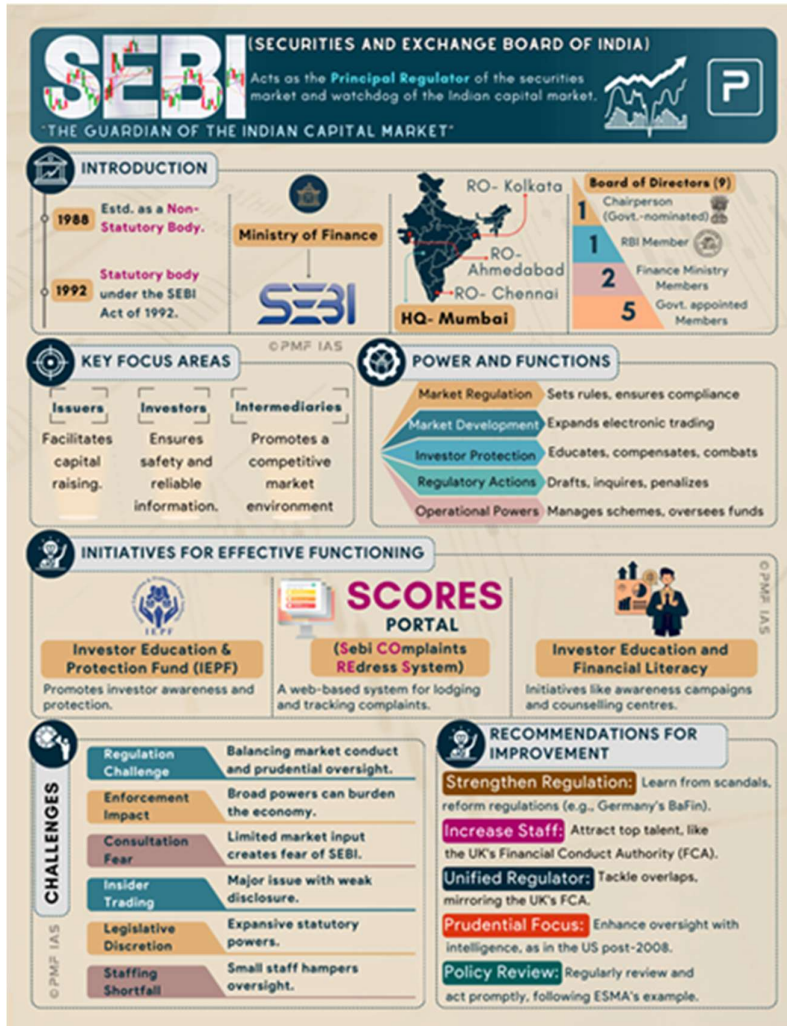
99. ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ "SCORES" ਐਨਲਾਈਨ ਪੋਰਟਲ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਹੈ?

- ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ (RBI)
- ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ ਅਤੇ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ (SEBI)
- ਭਾਰਤੀ ਬੀਮਾ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (IRDAI)
- ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (PFRDA)

99. Answer (b)

Option (b) is correct

- The Securities and Exchange Board of India (SEBI) launched the "SCORES" (SEBI Complaints Redress System) online portal for lodging and resolving investor complaints.
- Complainants can lodge grievances pertaining to securities market against SEBI regulated entities like listed companies, Registered Intermediaries and Market Infrastructure Institutions.

ਵਿਕਲਪ (b) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ ਅਤੇ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ (SEBI) ਨੇ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ "SCORES" (SEBI ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਵਾਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ) ਐਨਲਾਈਨ ਪੋਰਟਲ ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ।
- ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸੇਬੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਰਕੀਟ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

100. Consider the following mountain ranges:

1. Caucasus Mountains
2. Atlas Mountains
3. Ural Mountains
4. Andes Mountains

Arrange the above in the order of north to south:

- a) 1-3-2-4
- b) 1-2-3-4
- c) 3-1-4-2
- d) 3-1-2-4

100. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ:

STUDY MASTER OFFICIAL - www.studymasterofficial.com 98961 – 60956

This is Paid pdf of Study Master Official, for more details contact us. Copyright@studymaster

Paid Study Material, Question Bank & PCS Test Series, Special Notes Contact WhatsApp 9896160956

1. ਕਾਕੇਸਸ ਪਹਾੜ
2. ਐਟਲਸ ਪਹਾੜ
3. ਯੂਰਲ ਪਹਾੜ
4. ਐਂਡੀਜ਼ ਪਹਾੜ

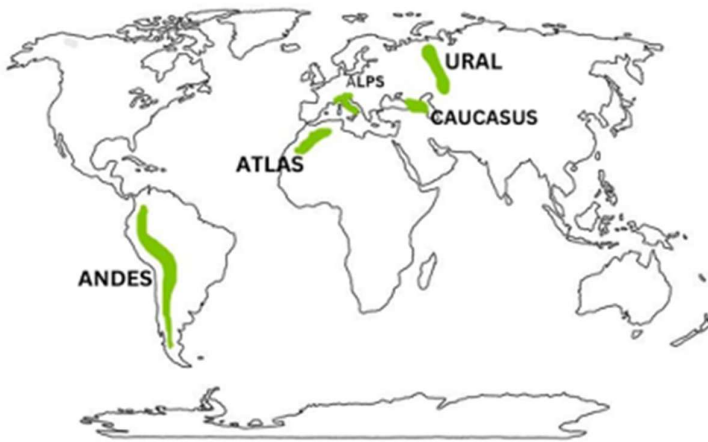
ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰੋ:

- a) 1-3-2-4
- b) 1-2-3-4
- c) 3-1-4-2
- d) 3-1-2-4

100. Answer (d)

Option (d) is correct

- Ural Mountains are located in Russia along Europe-Asia border.
- Caucasus Mountains spreads across Russia and Georgia along Europe-Asia border.
- Atlas Mountains are located in Morocco, North Africa.
- Andes Mountains are situated in South American nations of Chile, Argentina, Peru, etc.

ਵਿਕਲਪ (d) ਸਹੀ ਹੈ।

- ਯੂਰਲ ਪਹਾੜ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਯੂਰਪ-ਏਸ਼ੀਆ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸਥਿਤ ਹਨ।
- ਕਾਕੇਸਸ ਪਹਾੜ ਯੂਰਪ-ਏਸ਼ੀਆ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨਾਲ ਰੂਸ ਅਤੇ ਜਾਰਜੀਆ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।
- ਐਟਲਸ ਪਹਾੜ ਉੱਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਮੋਰੋਕੋ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ।
- ਐਂਡੀਜ਼ ਪਹਾੜ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਚਿਲੀ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ, ਪੇਰੂ, ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ।

1.	C	26.	B	51.	A	76.	A
2.	C	27.	A	52.	D	77.	D
3.	A	28.	A	53.	A	78.	A
4.	B	29.	C	54.	D	79.	B
5.	A	30.	C	55.	C	80.	C
6.	D	31.	B	56.	C	81.	B
7.	B	32.	A	57.	C	82.	A

8.	B	33.	C	58.	C	83.	D
9.	B	34.	D	59.	B	84.	A
10.	B	35.	A	60.	D	85.	A
11.	B	36.	D	61.	B	86.	A
12.	D	37.	A	62.	A	87.	C
13.	A	38.	B	63.	D	88.	D
14.	B	39.	C	64.	A	89.	C
15.	C	40.	B	65.	B	90.	B
16.	D	41.	C	66.	A	91.	D
17.	B	42.	D	67.	B	92.	C
18.	D	43.	A	68.	C	93.	B
19.	D	44.	B	69.	C	94.	C
20.	A	45.	B	70.	B	95.	C
21.	C	46.	C	71.	D	96.	B
22.	D	47.	C	72.	B	97.	C
23.	A	48.	D	73.	A	98.	B
24.	B	49.	A	74.	A	99.	B
25.	B	50.	C	75.	C	100.	D

STUDY MASTER

LEARN WHILE ENJOYING